

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN DERS DIŞI ETKİNLİK OLARAK
KAYAK SPORU HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yakup KARABUDAK

TRABZON
Eylül, 2016

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN DERS DIŞI ETKİNLİK OLARAK
KAYAK SPORU HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ

Yakup KARABUDAK

Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nce Yüksek
Lisans Unvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.

Tezin Danışmanı
Doç. Dr. Fatih BEKTAŞ

TRABZON
Eylül, 2016

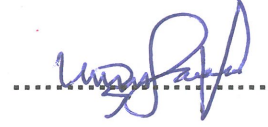
KTÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne

**Bu çalışma jürimiz tarafından Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı'nda
YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir. 22 / 09 / 2016**

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Fatih BEKTAŞ

Üye : Doç. Dr. Erkan Faruk ŞİRİN

Üye : Doç. Dr. Vedat AYAN

Onay

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Doç. Dr. Nevzat Yiğit

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Tezimin içerdđi yenilik ve sonuçları başka bir yerden almadđımı ve bu tezi KTÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsünden başka bir bilim kuruluşuna akademik gaye ve unvan almak amacıyla vermediğimi; tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldđını, aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.

Yakup KARABUDAK

22 / 09 / 2016

ÖN SÖZ

Eğitim-öğretim, ülkelerin ekonomik ve teknolojik alandaki gelişmeleriyle doğrudan etkilenmektedir. Coğrafyamızda ekonominin büyümesiyle eğitimde teknik elamanterlerin hızla yaygınlaşmasına okullarda akıllı tahtaların kullanılmasına teknoloji sınıflarının oluşturulmasına olanak sağlamıştır. Bunun yanısıra büyük bütçelere mal olan kayak merkezleri gibi yatırımlarında yoğunlaşmasını sağlamıştır.

Eğitim-öğretimin yeniliklere açık olması, spor alanında da bazı fırsatların kullanılması fikrini doğurmuştur. Bu çalışma, yeni bir kayak merkezine sahip olan Erzincan ilimiz de eğitim gören öğrencilerin bu fırsattan azami düzeyde yararlanmasını amaç edinmiştir. Yapılan bu çalışma eğitim müfredatında ders dışı etkinlik olarak kayak eğitiminin verilebilmesi hususunda tespitlerde bulunmuş, öğrencilerin bu konudaki görüşlerini ortaya koymuştur.

Tez çalışmam süresince destek ve yardımını esirgemeyen, araştırmanın her aşamasında fikirleriyle çalışmama yön veren tez danışmanım Doç. Dr. Fatih BEKTAŞ'a, tezin sorunlu kısımlarını tespit edip düzeltme konusunda tavsiyelerde bulunan jüri üyelerimden Doç. Dr. Erkan Faruk ŞİRİN'e tezdeki düzeltmelerde yardımını esirgemeyen Sabiha KAYA'ya, araştırmaya katılan öğrencilere çalışmayı yapmamda yardımcı olan kayak hocalarına ve kayak merkezi görevlilerine, fikirleriyle, psikolojik destekleriyle, yardımlarıyla bana destek olan arkadaşlarıma ve hiçbir zaman maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen sevgili aileme teşekkür ederim.

Eylül, 2016

Yakup KARABUDAK

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
ÖZET	viii
ABSTRACT	ix
TABLolar LİSTESİ.....	x
1. GİRİŞ.....	1
1. 1. Araştırmanın Amacı.....	2
1. 2. Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi.....	2
1. 3. Araştırmanın Sınırlılıkları	3
1. 4. Araştırmanın Varsayımları	3
1. 5. Tanımlar	3
1. 5. 1. Ergenlik.....	3
1. 5. 2. Ders Dışı Etkinlik.....	4
2. LİTERATÜR TARAMASI.....	6
2. 1. Ergenlik Tanımları	6
2. 1. 1. Ergenlik Döneminin Özellikleri.....	7
2. 1. 2. İlk Ergenlik Dönemi	7
2. 2. 3. Orta Ergenlik Dönemi.....	8
2. 2. 4. Geç Ergenlik Dönemi	8
2. 2. Ergenlik Dönemindeki Gelişmeler.....	9
2. 2. 1. Fiziksel Gelişim	9
2. 2. 2. Cinsel Gelişim	10
2. 2. 3. Zihinsel Gelişim.....	11
2. 2. 4. Duygusal Gelişim	13
2. 2. 5. Sosyal Gelişim	13
2. 2. 6. Ahlaki Gelişim	14
2. 3. Eğitim	16
2. 4. Okul.....	18
2. 5. Beden Eğitimi ve Spor	18
2. 5. 1. Beden Eğitimi ve Sporun Eğitimle İlişkisi.....	20
2. 6. Ders Dışı Etkinlik	21

2. 6. 1. Ders Dışı Etkinliğin Önemi	24
2. 6. 2. Ders Dışı Etkinliklerin Amaçları	25
2. 6. 3. Ders Dışı Etkinlik Türleri.....	30
2. 6. 4. Ders Dışı Etkinliklerin Bireyin Gelişimine Katkıları	31
2. 6. 5. Fiziksel Gelişimine Katkıları	31
2. 6. 6. Psikolojik Gelişimine Katkıları	32
2. 6. 7. Sosyal Gelişimine Katkıları	32
2. 6. 8. Ders Dışı Etkinlikler ve Okul Yönetimi	33
2. 6. 9. Milli Eğitim Müdürlüklerinin Yapması Gerekenler	33
2. 6. 10. Okul İdaresinin Yapması Gerekenler.....	34
2. 6. 11. Ders Dışı Etkinlik Uygulamalarında Gerekli İlkeler	34
2. 6. 12. Ders Dışı Etkinlik Çalışmalarında Dikkat Edilecek Hususlar	35
2. 6. 13. Ders Dışı Etkinliklere Karşı Öğrenci Velileri Tutumları.....	36
2. 6. 14. Ders Dışı Etkinlikler Hakkında Olumlu Eleştiriler	37
2. 6. 15. Ders Dışı Etkinlikler Hakkında Olumsuz Eleştiriler	37
2. 6. 16. Ders Dışı Etkinlikler Uygulamasında Karşılaşılan Problemler.....	38
2. 6. 17. Karşılaşılan Problemlerin Çözümüne Yönelik Öneriler	39
2. 6. 18. Ders Dışı Etkinliklerin Değerlendirilmesi.....	41
3. YÖNTEM	43
3. 1. Araştırmanın Yöntemi.....	43
3. 2. Evren.....	43
3. 3. Araştırma Grubu	43
3. 5. Verilerin Analizi.....	44
3. 4. Veri Toplama Araçları	44
3. 6. Geçerlik	44
3. 7. Güvenirlik	45
4. BULGULAR.....	46
5. TARTIŞMA.....	56
6. SONUÇLAR VE ÖNERİLER	65
6. 1. Sonuçlar	65
6. 2. Öneriler	66
6. 2. 1. Araştırma Sonuçlarına Dayalı Öneriler	66
6. 2. 2. İleride Yapılacak Çalışmalara Yönelik Öneriler	68
7. KAYNAKLAR	69

8. EKLER	72
9. ÖZ GEÇMİŞ VE İLETİŞİM BİLGİLERİ.....	74

ÖZET

Lise Öğrencilerinin Ders Dışı Etkinlik Olarak Kayak Sporuna Hakkındaki Görüşleri

Bu araştırmanın amacı, Erzincan Ergen Dağı Kayak Merkezinde kayak öğrenen öğrencilerin ders dışı etkinlik olarak kayak sporu hakkındaki düşüncelerini ortaya koymaktır. Araştırmanın çalışma grubunu; 2015-2016 eğitim öğretim yılında Ergen Dağı Kayak Merkezinde kayak öğrenen 4'ü kız, 4'ü erkek olmak üzere toplam 8 öğrenci oluşturmaktadır.

Araştırmada; nitel araştırma deseni benimsenmiş olup, veri toplama aracı olarak alan notları, doğrudan gözlem, mülakat (görüşme) formu kullanılmıştır. Elde edilen veriler, içerik analizi (Verilerin kodlanması, temaların bulunması, verilerin kodlara ve temalara göre düzenlenmesi ve tanımlanması, bulguların yorumlanması) yapılmıştır. (Ait Olmak, Sahiplenmek, ilgi Duymak, Arkadaşlık, Dostluk, Risk Almak, Adrenalin, Heyecan, Cesaret, Zevk Alma, Haz Alma, Bağımlılık, Eğlence, Keyif, Coşku, Yaşam Tarzı, Özgürlük, Özgüven, Başarma Duygusu, Ösaygı, Farklılık Arayışı, Fitnes, (Sorunlardan) Kaçış, Stres Atma, Arayış İçinde Olma, Korku, Öfke, Üzüntü, Alışkanlık, Mutluluk) 30 farklı kod belirlenmiştir. Elde edilen kodlar (sosyal faktörler, risk alma faktörleri, yaşam biçimi faktörleri, zihinsel faktörler, fiziksel faktörler) olmak üzere toplam 5 kategoride temalandırılmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre öğrenciler kayak sporuna; sosyal, fiziksel ve zihinsel yönden tanımlamalar getirmişlerdir. Kayak Sporunu bir Yaşam Biçimi Olarak değerlendirmiş bu sporu yaparken Risk Alma Faktörünün kaçınılmaz olduğunu ifade etmişlerdir. Çalışma grubu Ders Dışı Etkinlik Olarak Kayak Sporunun yapılabirliği konusunda ortak fikre sahiptirler.

Anahtar Kelimeler: Ders Dışı Etkinlik, Öğrenci, Kayak Sporuna, Nitel Araştırma.

ABSTRACT

Views of High School Students on Skiing As An Extracurricular Activity

The study is to reveal opinions of high school students who have skiing lessons in Erzincan Ergen Mountain Winter Sports Center as an extracurricular activity. The research has been carried out on 8 students (4 male and 4 female) who have skiing lessons in Erzincan Ergen Mountain Winter Sports Center in 2015-2016 education year.

The research is a qualitative study which involves fieldworks, direct observation, interview form. The obtained data were transcribed, results subjected to content analysis, then encoding process is performed. Friendship, Belong To, Posses, Pay Attention, Adrenalin, Take A Risk, Excitement, Coverage, Enjoyment, Lifestyle, Passion, Freedom, Achievement, Pleasure, Dependence, Fear, Happiness, Habit, Sadness) 30 different code set . The resulting codes (social factors, risk-taking factors, lifestyle factors, mental factors, physical factors) are themed categories, including a total of 5.

According to the resarch result the students to the sport; social, physical and mental aspects brought from the definitions. Ski Sports Lifestyle When one has considered this sport as a risk factor that it is inevitable .As the working group Extracurricular Activities Ski Sports have a common idea about the feasibility.

Keywords: Extracurricular Activities, Student, Ski Sports, Qualitative Research.

TABLolar LİSTESİ

<u>Tablo No</u>	<u>Tablo Adı</u>	<u>Sayfa No</u>
1.	Çalışma Grubunun Demografik Özellikleri.....	46
2.	Öğrencilerin Kişisel Bilgileri	46
3.	Temalar ve Kodlar	47
4.	Temalar ve Benzer Çalışmalar	47

1. GİRİŞ

Spor kavramı teknik ve ekonominin gelişmesinden etkilenmekte coğrafyanın yapısı ve kültürüne göre değeri ve çeşitliliği değişmektedir. Gelişmiş ekonomilerde büyük bir endüstri haline dönüşen spor etkinlikleri önemini artırmıştır. Dolayısıyla bireylerin spora bakış açısında önemli değişiklikler meydana gelmiş ve gelişen spor endüstrileşmesiyle birlikte spor etkinliklerinde farklılaşmalar ortaya çıkmıştır. Bu farklılaşmanın göze en çarpan yanı da ekstrem sporlarının yaygınlaşmasıdır. Bireye yüksek risk algısı, yüksek konsantrasyon, heyecan ve macera duygularını üst düzeyde yaşatmasıyla, diğer spor türlerinden kendisini ayıran önemli özelliklere sahiptir. Bu özellikleri bünyesinde barındıran ekstrem sporlarından biri de kayak sporudur.

Kayak sporuna duyulan ilgi; ekonomik yetkinliklerin artması ve kayak merkezlerinin yaygınlaşmasıyla artış göstermiştir. Erzincan'da Ergen Dağı Kayak Eğitim Merkezinin varlığıyla kayak sporuna karşı ilgi artmıştır. Kayak merkezinden yararlanmanın maddi olarak bir külfet gerektirdiği bilinmektedir. Klasik öğretim anlayışında, ders dışı etkinlikler denilince, derslerdeki veya dersler arasındaki eğitim-öğretimin eksik kalan yönlerini tamamlamak amacıyla oluşturulmuş akademik, pratik ve hayati değerdeki eğitsel öğrenci etkinlikleri akla gelmektedir. Bu anlayışa göre ders dışı etkinlikler, derslerde kazandırılması gereken eksik davranışları tamamlamayı amaçlayan etkinlikler olarak görülmektedir (Köse, 2003).

Günümüzde ders dışı etkinlikler, geniş kapsamlı, çok amaçlı ve ders içi etkinliklerle birlikte yürütmektedir. Bireyin eğitimi, sınıf ve okulda olduğu kadar, okul dışı etkinlikler yoluyla da gerçekleşebilmektedir. Köse, (2003) bu konuda; planlı ve düzenli yapılan etkinliklerin, öğrencinin yeni ve istenilen davranışlar edinmesine yardımcı olabileceğini ifade etmektedir. Bu açıdan, öğrencinin ders ve okul dışı yaşamı kontrol altına alındığı takdirde, istenilen davranışları kazanması ve eğitimin amaçlarına ulaşılması daha kolay olacaktır ve öğrencinin okul dışı etkinliklere katılması onun okul başarısını olumlu bir şekilde etkilemektedir. Ders dışı etkinliği olarak spor, müzik, güzel sanatlar, folklor gibi dallarla uğraşan öğrencilerin eğitim hayatlarında başarılı oldukları gözlemlenmiştir (Aybek, 2007).

Öğrencilerin öğretmeni sevmelerinde; dersin içeriğinin dikkat çekici olması, konuların eğlenceli bir şekilde sunulması, farklı spor branşlarını öğrenmeleri gibi faktörlerin etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Yılmaz, 2012).

1. 1. Araştırmanın Amacı

Spor kavramı teknik ve ekonominin gelişmesinden etkilenmekte coğrafyanın yapısı ve kültürüne göre değeri ve çeşitliliği değişmektedir. Gelişmiş ekonomilerde büyük bir endüstri haline dönüşen spor etkinlikleri önemini artırmıştır. Dolayısıyla bireylerin spora bakış açısında önemli değişiklikler meydana gelmiş ve gelişen spor endüstrileşmesiyle birlikte spor etkinliklerinde farklılaşmalar ortaya çıkmıştır. Bu farklılaşmanın göze en çarpan yanı da ekstrem sporlarının yaygınlaşmasıdır. Bireye yüksek risk algısı, yüksek konsantrasyon, heyecan ve macera duygularını üst düzeyde yaşatmasıyla, diğer spor türlerinden kendisini ayıran önemli özelliklere sahiptir. Bu özellikleri bünyesinde barındıran ekstrem sporlarından biri de kayak sporudur.

Kayak sporuna duyulan ilgi ekonomik yetkinlikler ve kayak merkezlerinin yaygınlaşmasıyla artış göstermiştir. Erzincan da Ergen Dağı Kayak Eğitim Merkezinin varlığıyla kayak sporuna karşı ilgi artmıştır. Kayak merkezinden yararlanmanın maddi olarak bir külfet gerektirdiği bilinmektedir. Dolayısıyla merkezin herkes için kullanılması adına bir takım çalışmalar yapılmalıdır. Kayak merkezinin yeni oluşu böyle bir imkanın fark edilmeyişindeki önemli bir etken olduğunu düşünerek daha fazla geç kalınmadan bu merkezin öğrencilerinde istifadesine sunulacak şekilde yapılacak çalışmaların olması gerektiğini düşünüyoruz. Bu çalışmanın amacı da öğrencilerin kayak merkezini kullanmasını kolaylaştırmak gerekirse bu etkinliğin ders müfredatı içerisine alınmasına zemin oluşturmaktır.

1. 2. Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi

Kayak sporuna duyulan ilgi kayak merkezlerinin yaygınlaşmasıyla artmıştır. Kayak merkezlerinin yakınlığı ve olanakların yeterliliği kayak merkezlerinin tercih edilmesinde önemli rol oynamaktadır. Erzincan da Ergen Dağı Kayak Eğitim Merkezi de tesislerin yeterliliği ulaşımın kolaylığı açısından değerlendirilmesi gereken bir tesis olduğu fikrinin oluşmasına zemin hazırlamıştır. Beden eğitimi dersleri içerisinde veya ders dışı etkinlik olarak kayak sporu imkanının değerlendirilmesi gerektiği kanaati oluşmuş böyle bir çalışmanın yapılması planlanmıştır.

Eğitim-öğretim anlayışında, ders dışı etkinlikler denilince, derslerdeki veya dersler arasındaki eğitim-öğretimin eksik kalan yönlerini tamamlamak amacıyla oluşturulmuş akademik, pratik ve hayati değerdeki eğitsel öğrenci etkinlikleri akla gelmektedir. Bu anlayışa göre ders dışı etkinlikler, derslerde kazandırılması gereken eksik davranışları tamamlamayı amaçlayan etkinlikler olarak görülmektedir. Yapılacak çalışmanın bu yönüyle eğitime olumlu katkı sağlayacağı çalışmanın önemini ortaya koymaktadır.

1. 3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma 2014-2015 eğitim öğretim döneminde şubat tatilinde Erzincan da Ergan Dağı Kayak Eğitim Merkezinde kayak eğitimi alan 8 öğrenciyle sınırlandırılmıştır.

1. 4. Araştırmanın Varsayımları

Araştırmanın planlanmasında ve edinilen bulguların yorumlanmasında aşağıda verilen sayıtlardan hareket edilecektir:

1. Araştırmaya katılan öğrencilerin, araştırmada kullanılan veri toplama araçlarını içtenlikle yanıtladıkları,
2. Araştırma konusu ile ilgili ulaşılabilen kaynaklardan elde edilen bilgilerin objektifliği yansıttığı,
3. Anketlerin uygulanması esnasında iç ve dış şartların tüm denekler için aynı olduğu varsayılmıştır.

1. 5. Tanımlar

Araştırmanın konusu ile ilgili olup anlamının bilinmesi, araştırılan konuyu okuyanlara bir bakış açısı kazandıracak nitelikte görülen bazı terimler aşağıda verilmiştir.

1. 5. 1. Ergenlik

Ergenlik terimi “Adolescence”, Latince “Adolescere” yani büyümek ya da “yetişkinliğe erişmek” sözcüğünden gelir. Ergenlik çocuksu tutum ve davranışların yerini yetişkinlik tutum ve davranışlarının aldığı dönemdir (Temel ve Aksoy, 2001).

Ergenlik, insanda fiziken, boyca büyümenin, hormonal, cinsel, sosyal, duygusal, kişisel ve zihinsel değişmeler ve gelişmelerin olduğu, buluşla başlayan ve fiziken büyümenin sona ermesi ile sonlandığı düşünülen evredir. Gençlik ise ergenliği de kapsayan ve üst yaş sınır aralığının daha geniş olduğu bir çağdır. (Kulaksızoğlu, 2004).

Ergenlik ile ilgili araştırmaların 20. yy.da başladığı öne sürülse de Aristo, Plato ve Sokrates’in ergenlerin davranış kalıpları hakkında yazıları bulunmuştur. Plato gençliği, “ruhsal sarhoşluk” olarak tanımlarken, Aristo gençleri “vurdumduymaz yaratıklar” olarak tanımlamış ve de eleştirmiştir. Sokrates, tüm yaşamını gençlere adanmış olmasına rağmen mezar taşına gençleri kınayan yazılar yazdırmıştır (Ekşi, 1990).

UNESCO gençliği; “geniş bir hayal gücüne sahip, cesaretinin çekingenliğe ve macera isteğinin rahatlık duygusuna üstün geldiği insan” olarak tanımlamıştır (Ünver, 1986).

Milli Eğitim Bakanlığı gençliği ya da ergenliği; “buluş çağına erme sebebi ile biyopsikolojik bakımdan çocukluğun sonu, toplum hayatında sorumluluk alma dönemi olan çocukluk ve genç yetişkinlik arasında kalan 12- 24 yaşları arasındaki grup” olarak tanımlamıştır (DPT Raporu, 1983).

Ergenlik dönemi; biyolojik, psikolojik, zihinsel ve sosyal açıdan bir gelişme ve olgunlaşmanın yer aldığı, çocukluktan erişkinliğe geçiş dönemidir (Yavuzer, 1987). Yörükoğlu ise ergenliği; “çocuklukla yetişkinlik arasında yer alan gelişme, ruhsal olgunlaşma ve yaşama hazırlık dönemi” olarak görmüştür (Yörükoğlu, 1988).

Modern ergenlik psikolojisinin tanınan isimlerinden G. Stanley Hall ergenliği “fırtına ve stres” zamanı olarak betimlerken, Sieg ergenlik dönemini “bireyin, yetişkine özgü ayrıcalıkların kendine verilmediğini hissettiği zaman başlayan ve yetişkinin tüm gücü, toplumsal konumu toplum tarafından bireye verildiği zaman sona eren gelişim dönemi” olarak tanımlamışlardır (Gander de azalır. Bu da ergene daha büyük bir bağımsızlık ve daha az çatışmaların olduğu bir yaşantı sağlamaktadır (Temel ve Aksoy, 2004).

Bu dönemde ergenler arkadaşlarıyla kişisel deneyimlerini daha çok paylaşırlar ve birbirlerini rahatlatırlar. Bu yaş grubundaki gençlere anne-babaların yaklaşımında değişimler olur. Anne-babalar olgun davranışlarından dolayı ergenlere karşı daha az müdahaleci olmaktadır. Gençler bu dönemde olaylar karşısında daha gerçekçi bir tutum takınırlar. Ergenliğin ortalarındaki gençler kadar gerçekleştiremeyecek isteklerin peşinde koşmazlar. Toplumsal konulara artan bir ilgi duymaya başlarlar. Toplumsal aksaklıkların ve az gelişmişliğin nedenleri, ülkenin ve dünyanın ekonomik ve siyasi yapısının nasıl düzeleceği gibi konulara ilgi duyarlar. Çocukluk döneminde kendilerine öğretilmiş dini ve ahlaki bilgileri yeniden gözden geçirip onları sorgulayabilirler. Bu öğretileri akıl ve mantık temeline oturtmaya çalışırlar (Kulaksızoğlu, 2004).

1. 5. 2. Ders Dışı Etkinlik

Ders dışı etkinlikler; ders saatleri dışında ya da bu amaçla düzenlenen belirli zamanlarda öğrencilerin kendi istekleriyle, okul yönetiminin rehberlik ve denetimi altında yaptıkları ödevlerdir. (Acet, 2000).

Ders dışı etkinlikler; öğrencilerin zorunlu olarak katıldıkları ve önceden belirlenmiş müfredat içeren derslerin dışında, tamamen kendi arzu ve tercihleri istikametinde katıldıkları her türlü spor, resim iş, tiyatro, edebiyat gibi faaliyetlerdir (Civil, 2007).

Ders dışı etkinlikler eğitim bütünlüğü içinde ancak öğrencilerin serbest zamanlarında katıldıkları aktivitelerdir. Beden eğitimi ve spor çalışmaları başlığı altında da öğrenciler çeşitli dallarda spor takımlarına dâhil olmakta ve bu etkinlikler yarışmalara hazırlık ve katılım şeklinde yürütülmektedir. Okullarda öğrencilerin serbest zamanlarını

değerlendirmeleri amacıyla ders dışı eğitim çalışmaları genelgesinde düzenlenebilecek etkinlikler; izcilik, beden eğitimi ve spor çalışmaları, halk oyunları ve güzel sanatlar olarak belirlenmiştir (Tepeköylü ve Yüksel, 2010).

Ders dışı eğitim-öğretim etkinlikleri, öğrencinin zamanını kendisi planlayarak bilgi, beceri ve tutum alanlarında, ilgi ve istidadı doğrultusunda büyüme ve gelişmesini, ders dışında, kendi kendine ve gücü oranında gerçekleştirme ve disipline etme etkinlikleridir (Köse, 2003).

Klasik öğretim anlayışında, ders dışı etkinlikler denilince, derslerdeki veya dersler arasındaki eğitim-öğretimin eksik kalan yönlerini tamamlamak amacıyla oluşturulmuş akademik, pratik ve hayati değerdeki eğitsel öğrenci etkinlikleri akla gelmektedir. Bu anlayışa göre ders dışı etkinlikler, derslerde kazandırılması gereken eksik davranışları tamamlamayı amaçlayan etkinlikler olarak görülmektedir. Ancak günümüzde ders dışı etkinlikler, geniş kapsamlı, çok amaçlı ve ders içi etkinliklerle birlikte yürütülen etkinliklerdir. Bireyin eğitimi, sınıf ve okulda olduğu kadar, okul dışı etkinlikler yoluyla da gerçekleştirilebilmektedir. Planlı ve düzenli yapılan bu etkinlikler, öğrencinin yeni ve istenilen davranışlar edinmesine yardımcı olabilmektedir (Köse, 2003).

2. LİTERATÜR TARAMASI

Bu bölümde araştırmının hazırlanmış olduğu alanla ilgili kavramların ve yaygın olarak araştırma konusu ile ilgili terminolojinin açıklanması ve tanıtılmasına yer verilmiştir. Ayrıca, problemin, ilgili kavramların, araştırma kavramlarının, araştırma değişkenlerinin vb., bu konu ile ilgili yapılmış örnek teşkil edebilecek araştırmaların, yöntem önerilerinin ve ilişkili literatür taramasının sonuçları da bu başlık altında belirtilmiştir.

2. 1. Ergenlik Tanımları

Ergenlik terimi “Adolescence”, Latince “Adolescere” yani büyüme ya da “yetişkinliğe erişmek” sözcüğünden gelir. Ergenlik çocuksu tutum ve davranışların yerini yetişkinlik tutum ve davranışlarının aldığı dönemdir (Temel ve Aksoy, 2001).

Ergenlik, insanda fiziken, boyca büyümenin, hormonal, cinsel, sosyal, duygusal, kişisel ve zihinsel değişimler ve gelişmelerin olduğu, buluşla başlayan ve fiziken büyümenin sona ermesi ile sonlandığı düşünülen evredir. Gençlik ise ergenliği de kapsayan ve üst yaş sınır aralığının daha geniş olduğu bir çağıdır (Kulaksızoğlu, 2004).

Ergenlik ile ilgili araştırmaların 20. yy.da başladığı öne sürülse de Aristo, Plato ve Sokrates'in ergenlerin davranış kalıpları hakkında yazıları bulunmuştur. Plato gençliği, “ruhsal sarhoşluk” olarak tanımlarken, Aristo gençleri “vurdumduymaz yaratıklar” olarak tanımlamış ve de eleştirmiştir. Sokrates, tüm yaşamını gençlere adanmış olmasına rağmen mezar taşına gençleri kınayan yazılar yazdırmıştır (Ekşi, 1990).

UNESCO gençliği; “geniş bir hayal gücüne sahip, cesaretinin çekingencilik ve macera isteğinin rahatlık duygusuna üstün geldiği insan” olarak tanımlamıştır (Ünver, 1986).

Milli Eğitim Bakanlığı gençliği ya da ergenliği; “buluş çağına erme sebebi ile biyopsikolojik bakımdan çocukluğun sonu, toplum hayatında sorumluluk alma dönemi olan çocukluk ve genç yetişkinlik arasında kalan 12-24 yaşları arasındaki grup” olarak tanımlamıştır (DPT Raporu, 1983).

Ergenlik dönemi; biyolojik, psikolojik, zihinsel ve sosyal açıdan bir gelişme ve olgunlaşmanın yer aldığı, çocukluktan erişkinliğe geçiş dönemidir (Yavuzer, 1987). Yörükoğlu ise ergenliği; “çocuklukla yetişkinlik arasında yer alan gelişme, ruhsal olgunlaşma ve yaşama hazırlık dönemi” olarak görmüştür (Yörükoğlu, 1988).

Modern ergenlik psikolojisinin tanınan isimlerinden G. Stanley Hall ergenliği “fırtına ve stres” zamanı olarak betimlerken, Sieg ergenlik dönemini “bireyin, yetişkinliğine özgü

ayrıcılıkların kendine verilmediğini hissettiği zaman başlayan ve yetişkinin tüm gücü, toplumsal konumu toplum tarafından bireye verildiği zaman sona eren gelişim dönemi” olarak tanımlamışlardır (Gander ve Gardiner, 1995).

Gençlik çağının başlangıcı ve sonu konusunda ileri sürülen yaş sınırlamaları birbirinden farklılık göstermektedir. UNESCO'nun tanımlamasında gençlik çağı 15-25 yaşları arasında gösterilirken, Birleşmiş Milletler örgütüne göre gençlik çağı 12-25 yaşları arasındadır. Gençliğin başlangıcı, sonu ve buluş çağı hakkında ileri sürülen zamanlar görecelidir. Gençlik çağının başlangıcı gibi, gençlikten yetişkinliğe geçmek de farklı toplumlarda birbirinden başka kriterlere bağlı olabileceği düşünülebilir (Kulaksızoğlu, 2004).

2. 1. 1. Ergenlik Döneminin Özellikleri

Ergenlik dönemini üç bölüme ayırabiliriz. Bunlar ilk ergenlik (puberty, early adolescence), orta ergenlik (middle adolescence) ve geç ergenlik (late adolescence) dönemleridir (Kaplan, 1994).

2. 1. 2. İlk Ergenlik Dönemi

Bu dönem doğumdan önceki embriyonik aylar ve rahim dışındaki ilk yıldan sonra, en hızlı büyüme ve gelişimin olduğu zaman aralığıdır. İlk ergenliğin başlaması kızlarda erkeklere göre daha erken olur. Bu dönem ortalama olarak kızlarda 11-13, erkeklerde 13-14 olduğu görülmüştür (Onur, 1993).

Bu dönem erenlik dönemi veya buluşa erme olarak da adlandırılabilir. Çocukluğun sonu ile ergenliğin başı arasındaki, bireyin cinsel olarak olgunlaşmaya başladığı bir ya da iki yıl bu dönemi kapsar. Budönemde gencin vücudunda, boyunu ve yapısını değiştiren hızlı değişiklikler olur. Zihinsel yapısında ve ilgilerinde gelişmeler görülür. Her iki cinste bu dönemde fiziksel ve hormonal olarak cinsel gelişimlerini tamamlarlar (Blair and Jones, 1964).

Buluş çağında değişim hızı yüksektir ve ergen buna uyum sağlamakta güçlük çeker. Cinsel gelişme ile ergenin duygularında farklılıklar görülür. Genç yani ergen ilk defa duygu dünyasıyla tanışır. Diğer cinse karşı duyulan aşk, neşe, coşku, karamsarlık, iç sıkıntısı ve keder ergenin taşıdığı ikizli hislerdir. Bu duygular ergenin davranışlarında da görülür. Dengesiz ve kararsız olma, zaman zaman yalnız kalma isteği ile huzursuzluk duygusu ve iç sıkıntısı buluşdaki gençlerde sık görülen duygulardır (Kulaksızoğlu, 2004).

2. 2. 3. Orta Ergenlik Dönemi

Orta ergenlikte, arkadaşlık bir duygusal bağlanma ile karakterize edilir. Ergenliğin ortalarındaki gencin gelişmenin ve farklılaşmanın getirdiği birtakım sorunlar olabilir. Bu dönemdeki bir genç, yetişkinin gözünde ne tam çocuk ne de tam yetişkindir. Anne-baba ve çevredeki diğer yetişkinler için bu yaşlardaki gençlerin neleri yapabilecekleri ve neleri yapamayacakları net değildir. Okuyan gençler bu çağda ortaöğretimde (lisede) okumaktadır. Okullu gençler ergenliğin ortalarında lise son sınıfa ulaşırlar. Bu yaşlar okullu ve okul dışındaki gençler için bir işe veya mesleğe girmek veya bir üst okula devam etmek gibi ciddi kararların alındığı yaşlardır (Kulaksızoğlu, 2004).

Bu dönemde ergenin arkadaş çevresi genişler. Bu dönemde yaşlılar grubu yani arkadaş çevresi, birey üzerinde aileden çok daha fazla etki gücüne sahiptir. Bu dönemde ergen yaşlı grubu ile bağımsızlık denemeleri yapmakta aynı zamanda yaşlı grubunun değerlerine uyum sağlama çabası da göstermektedir. Ergen için arkadaş grubu değerleri, giyimi, grup kararları, davranış biçimleri çok önemli olmaktadır (Kaplan, 1994).

2. 2. 4. Geç Ergenlik Dönemi

Bu dönemde ilk ergenlik dönemine göre daha az karmaşıklıklar, zıt tavırlar, süratle ortadan kaybolup yeniden ortaya çıkan şiddetli tepkiler vardır. Bu dönemde meslek seçimi ve özerk bir birey olma çabaları söz konusudur. Bu dönemde ergen özerk birey olmak için zorlu bir süreç yaşar. Bu dönemin gelişimsel ödevi, kimliğini kazanmaktır (Çakır, 1993).

Bu dönemde ergen problemleri karşılama ve onları çözümlene yönteminde daha olgundur. Problemler genellikle kişisel çekicilik, aile ya da toplumsal uyum, gelir, eğitim başarısı ve cinsel ilişkiler olarak görülür. Yaşı ilerleyen ergen aile, öğretmen ve diğer insanlarla daha az problemlili ilişkiler kurar. Böylece sorumluluğu altındaki kişilerin, ergen üstündeki müdahaleleri de azalır. Bu da ergene daha büyük bir bağımsızlık ve daha az çatışmaların olduğu bir yaşantı sağlar. Bu dönemde ergen artık yetişkinliğe girdiğini herkese kabul ettirmek için yetişkinlik sembolü olan bazı tutumlara başvurabilir. Sigara, içki kullanmak, geç saatlere kadar dışarıda kalmak, makyaj yapmak gibi (Temel ve Aksoy, 2004).

Bu dönemde ergenler arkadaşlarıyla kişisel deneyimlerini daha çok paylaşırlar ve birbirlerini rahatlatırlar. Bu yaş grubundaki gençlere anne-babaların yaklaşımında değişimler olur. Anne-babalar olgun davranışlarından dolayı ergenlere karşı daha az müdahaleci olmaktadır. Gençler bu dönemde olaylar karşısında daha gerçekçi bir tutum takınırlar. Ergenliğin ortalarındaki gençler kadar gerçekleştirecek isteklerin peşinde koşmazlar. Toplumsal konulara artan bir ilgi duymaya başlarlar. Toplumsal aksaklıkların

ve az gelişmişliğin nedenleri, ülkenin ve dünyanın ekonomik ve siyasi yapısının nasıl düzeleceği gibi konulara ilgi duyarlar. Çocukluk döneminde kendilerine öğretilmiş dini ve ahlaki bilgileri yeniden gözden geçirip onları sorgulayabilirler. Bu öğretileri akıl ve mantık temeline oturtmaya çalışırlar (Kulaksızoğlu, 2004).

Ergenlik döneminin gelişim ödevlerini yerine getirerek, yetişkinler dünyasına ve bağımsızlığa geçiş oldukça sancılı bir süreçtir. Ergenin ergenlik dönemine sağlıklı bir uyum süreci geliştirebilmesi ve genç yetişkinlik dönemine sorunsuz olarak geçebilmesi için Havighurst tarafından belirlenen ergenlik dönemi gelişim görevlerinde başarılı olması gereklidir. Havighurst'un belirlediği ergenlik dönemi gelişim görevleri şunlardır (Bacanlı, 1999);

1. Her iki cins yaşlılarıyla yeni ve daha olgun ilişkilere erişme,
2. Bedenini kabul etme ve etkili bir şekilde kullanma,
3. Bir değerler sistemi ve ahlak sistemi edinme,
4. Erkeksi veya kadınsı sosyal role erişme,
5. Ana baba ve diğer yetişkinlerden duygusal bağımsızlığa ulaşma,
6. Evlilik ve aile hayatına hazırlanma,
7. Bir meslek için hazırlanma,
8. Toplumsal açıdan sorumlu davranışı isteme ve kazanma.

Ergenliğin sona erdiğini gösteren bulguları ise;

1. Mental yapının ve düşünce süreçlerinin belirlenmiş olması
2. Tersine çevrilemez bir seksüel tutumun yerleşmiş bulunması,
3. Değişmez nesne ilişkilerinin gelişmiş bulunması,
4. Ego fonksiyonlarının kararlı bir düzeye erişmiş bulunması.

Güney (1985) bu şekilde tanımlamıştır (Bayram, 1999).

2. 2. Ergenlik Dönemindeki Gelişmeler

2. 2. 1. Fiziksel Gelişim

Ergenlikte, kızlar ve erkeklerde büyüme belli bir sırayı takip eder. Eller ve ayaklar ilk büyüyen organlardır. Daha sonra kollar ve bacaklar gelişir. Bedensel gelişim sırasında kızlarda kas gelişimi, erkeklerinkine göre ikinci planda kalır. Bunun sonucunda, tam anlamıyla gelişmiş kadının bedeninde daha çok yağ bulunur. Erkeğin bedeninde ise daha fazla kas vardır. Ergenlik çağındaki bedensel gelişimin ilginç yönlerinden biri de, kızlar ve erkekler arasındaki kalp ve akciğer gelişimindeki farklılıklardır. Erkeklerin akciğer ve kalbi kızlarinkine göre daha büyüktür, kalp atış sayısı beden durgun haldeyken daha düşüktür ve kanın oksijen taşıma kapasitesi daha yüksektir. Bu nedenle ergenlik çağındaki

erkekler, hız ve bedensel dayanıklılık bakımından daha yüksek bir etkinlik gösterirler (Cüceloğlu, 1992).

Ergenler için standart bir büyüme eğrisi çizmek mümkün değildir. Büyüme hız ve süreleri bireyden bireye farklılık gösterir. Özellikle kızların büyümeye daha hızlı başladıkları görülmektedir. Ergenlik dönemine özgü en karakteristik değişimler tüm uzun kemiklerin uzunluğunun artması ve eklem kemiklerinin gelişimi olarak görülür. Bu değişimler beden gücü artışının temelini oluşturur. Dişler de düzenli bir değişim ve gelişim sürecinden geçer; ikinci azı dişi, ergenlik döneminin hemen öncesinde, üçüncü azı dişi de bu dönemin bitimine yakın çıkar. Yüzün görünümü de oldukça belirgin bir değişim geçirip ergenliğin sonlarına doğru yetişkin ölçülerine, oranlarına ulaşır (Yavuzer, 2005).

Çevre, iklim ve beslenmenin de gelişim hızını etkilemektedir. Kişisel bakımdan özellikle beslenmenin gelişim hızına geniş katkısı vardır. Hızlı gelişim dönemlerinden biri olan ergenlik döneminde, bedenin uygun bir beslenmeye ihtiyacı vardır. Madenler, tuzlar ve gerek kalori bakımından ergenlerin ihtiyacı önceki yıllara göre fazladır. Bu dönemde birey üzerinde artan baskılara karşı koyabilmesi için organizmanın enerji rezervleri yetmemektedir. Bu dönemde gençlerin vitamin ihtiyaçları daha fazladır (Yavuz, 1986).

Ağırlık boyun uzamasıyla artar. Ergenliğin ilk döneminde yaklaşık 14 yaşına kadar kızlar genellikle erkeklerden daha fazla kilo alırlar. Sonra erkekler onları yakalar ve geçerler (Yavuzer, 2005).

Çocukluk döneminin sonlarında görülen boy artışı gençlik dönemine geçişte önemli bir belirti olarak görülür. Boy artış hızının en yüksek olduğu yaşlar, kızlar için 11-12, erkekler için 13-15'dir (Neyzi ve Alp, 1977).

Ergenlik dönemi insan gelişimindeki en hızlı büyüme evrelerinden birisidir. Bu dönemdeki bedensel gelişim bir anlamda duygusal, sosyal ve zihinsel olgunlukların temelini oluşturur. Ergenlik biyolojik değişimle başlar ve bedensel, zihinsel ve ruhsal gelişimle son bulur. Bu gelişmelere bireyin ayak uydurabilmesi, bireyin kendine özgü bazı nitelikler kazanmasına sebep olur. Ergenlik dönemi gelişmeleri yaşamın diğer evrelerindeki gelişmelerden çok daha farklıdır (Ekşi, 1982).

2. 2. 2. Cinsel Gelişim

Cinsellik insan gelişiminin önemli bir parçasıdır. Bütün yaşam boyunca gelişen cinsellik, özellikle bedenin yetişkin özelliklerini ve üreme yeteneğini kazandığı ergenlik yıllarında daha önem kazanmaktadır. Ergenlik, cinsiyet hormonlarının salgılanmasıyla başlar. Genel olarak üreme yeteneğini kazanmış ergenin cinsel olgunluğa erişmiş olduğu kabul edilir. Bunun belirtileri arasında birincil ve ikincil cinsiyet özelliklerinin gelişimi, ilk ay hali ve ilk boşalma yer almaktadır (Öztürk ve Siyez, 2015).

İlk ergenlik döneminde, ergen boy ve ağırlıkta artış kazanırken, cinsel olgunlaşmanın başladığı işaretini veren aynı derecede önemli diğer değişimler ortaya çıkar. Bunlar birincil cinsiyet özellikleri ve ikincil cinsiyet özellikleridir. Bu özelliklerin ortaya çıkma yaşı ırka, aileye, beslenme durumuna göre farklılıklar gösterir. Birincil ve ikincil cinsiyet özellikleri şu şekildedir;

- a. Birincil Cinsel Değişiklikler: Üreme organlarındaki değişimleri içerir. Bu değişimler erkeklerde penis ve testisler, kızlarda yumurtalıklar, klitoris, vajina ve rahimde görülür,
- b. İkincil Cinsel Değişiklikler: Kız ve erkeklerde beden yapısındaki değişiklikler, sesteki değişme, sivilcelerin artması, bıyık ve sakal çıkması, vücutta kıllanma olması, ter bezlerinin çalışmasındaki artış, gırtlakta kıkırdaklaşma, göğüslerde düğümçülenme, cinsel rüyaların artması ikincil cinsel değişiklikler olarak görülmektedir.

Bu özelliklerin ortaya çıktığı yaşlar bireyler arasında değişim göstermektedir (Gander ve Gardiner, 1995).

Erkek ve kız ergenler hızla oluşan cinselliklerine verdikleri tepkilerde farklılık gösterir. Erkeklerde cinsel dürtü çok güçlüdür ve başlangıçta mastürbasyon aracılığıyla kolaylıkla tatmin edilir. Kızların ergenliğin ilk yıllarında cinselliğe duydukları ilgi, daha çok hayal gücüne dayalı, romantik bir düzeyde oluşur. Onlar için duygu çok önem taşır. Erkek ergenlerin daha etkin bir cinsel yaşamları olduğu söylenebilir. Ergenin bu dönemdeki en belirgin ihtiyaçları cinsel bilgiler edinmektir. Bu noktada "cinsel eğitim" önem kazanır. Bu konuda ebeveyne önemli görevler ve sorumluluklar düşmektedir (Yavuzer, 2005).

Ergenlikteki cinsel gelişim kız ve erkek çocuklarında paralellik göstermez. Cinsel içerikli değişimler kızlarda 10 yaşlarında, erkeklerde 11-12 yaşları civarında olmaktadır. Buluş öncesi denen bu dönemde karşı cinsle ve cinsel sembollerle ilgilenme, daha kadınsı veya erkeksi tavırlar geliştirme gibi davranışlar gözlemlenir. Boyca büyümenin çok hızlı olması ile buluşa erme aynı zamanda olduğundan buluş öncesindeki ergenin iştahında artış görülür. Ergen hızlı büyüme için gerekli olan protein ve enerjiyi depolamaktadır. Buluşdaki cinsel uyanışı ve diğer değişimleri başlatan uyarının ne olduğu bilinmemektedir. İnsan vücudunda adeta bir iç saat vardır ve gerekli olgunluk mertebesine geldiğinde bazı değişiklikleri başlatmak için alarm vermektedir (Kulaksızoğlu, 2004).

2. 2. 3. Zihinsel Gelişim

Ergenlik döneminde bireyde fiziksel ve cinsel değişimlerle beraber bilişsel alanda da önemli değişimler olur. Bu dönemde bireyin soyut kavramlarla başatma, genelleme,

zaman kavramını anlama, kendi anlık gereksinimleriyle ilgisi olmayan görüşlerle ilgilenme, mantıksal düşünebilme ve başkalarıyla iletişim kurma yetenekleri hızla artar. Ergenlik döneminin en önemli bilişsel özelliği soyut düşünmenin gelişmesidir. Ergen, sistematik bir plana, birçok olası çözümü göz önüne alabilir, problem çözerken esneklik gösterir (Adams, 1995).

Piaget yetişkinleri ve ergenleri çocuktan ayıran özelliğin, gerçek ve olasılık arasındaki farkı ayırabilme olduğunu ileri sürer. Piaget zihinsel gelişimi şu dört esas döneme ayırmıştır;

1. Duyusal Devrim Dönem (0-2 yaş),
2. İşlem Öncesi Dönem (2-7 yaş),
3. Somut İşlemler Dönemi (7-11 yaş),
4. Soyut İşlemler Dönemi (11 yaş sonrası)'dir (Günce, 1973).

Piaget'in Bilimsel Gelişim Teorisine göre ergen soyut işlemler döneminde. Soyut işlemler dönemi iki alt döneme ayrılmaktadır. Birinci dönemde (11-15 yaş arası) soyut işlemler görülmeyle birlikte bu işlemler ergene sıkıcı gelmekte ve neden bu şekilde düşündüğünü anlayamamaktadır. İkinci dönemde bu yetersizlik yok olur ve ergen daha karmaşık soyut düşünce becerileri gösterir. Bu alt dönemde düşünce soyut mantığa yaklaşık bir düzeydedir (Dusek, 1987).

Soyut işlemler döneminde ergen yeni birçok kavramsal beceriler kazanılır ki bunları şu şekilde sıralayabiliriz;

- a. Ergen gelecekteki değişiklikler hakkında düşünme becerisi kazanır. Örneğin kendi ailesindeki ilişkilerin on yıl sonra farklı olabileceğini düşünür,
- b. Ergen bu dönemde iki ayrı kategoride olan değişken hakkında aynı anda fikir yürütebilmektedir. Örneğin bir gezi planlarken hız, uzaklık ve zamanı aynı anda düşünebilmektedir,
- c. Olayların mantıki sıraları hakkında hipotezler kurabilir. Örneğin, mesleki seçimlere bağlı olarak hangi dersin kendisine daha yararlı olabileceğini bilir,
- d. Bir grup olay ya da durumda mantıki olarak tutarlı olan ya da tutarlı olmayan fikirleri araştırabilir. Fikirleri destekleyen ya da çürüten kanıtları bularak gerçek durumu test eder,
- e. Davranışların sonuçlarını merakla bekler. Örneğin, okuldan atıldığında belirli meslek alanlarının kendisine kapandığını bilir,
- f. Ergen; kendisi, diğer bireyler ve dünya hakkında bağıntılı düşünceler geliştirebilir. Kendi davranışları kadar başkalarının davranışlarını da açıklarken birçok değişkeni bağlantılı olarak düşünebilir (Temel ve Aksoy, 2001).

2. 2. 4. Duygusal Gelişim

Ergenlik döneminde duygularda oluşan değişiklikler şu şekilde olur. Buluğdan başlayarak ergenin duygularında artma olur. Üzüntü, sevinç, öfke, korku gibi duyguların ifade edilmesinde bu yoğunluk göze çarpar. Fakat ergenin duygusal tepkileri düzensizlik gösterir. Hem duygusal durumlarının değişim hızlıdır, hem de duygularında istikrarsızlık vardır. Ergenin aynı olaya bir gün ara ile gösterdiği tepki değişik olabilir. Ergenlikteki cinsel içerikli beğenme ve beğenilme arzusu bireye heyecan veren bir duygudur. Buluğ öncesinden başlayan ve buluğda da devam eden çıplak görünmekten utanma ve mahcup olma ve çekingenlik ergenlerde oldukça sık rastlanır. Biyolojik-cinsel gelişim, duygululuktaki artış ve zihinsel gelişim, ergenlerin akıllarından geçirdiklerinin yoğunluğunu ve niteliğini değiştirir. Ergen hayal kurma yolu ile arzularını düşüncelerine yansıtır. Ergen bulunduğu döneme has sıkıntıların kendisinde yarattığı etkiyi algılayış biçimine göre tedirginlik ve huzursuz olma duygularını hissedebilir. Ergen vücudunda olan değişimleri anlamak, yeni duygularına alışmak için yalnız kalma isteği duyabilir. Ergen, döneminde meydana gelen hızlı değişim nedeniyle, çabuk yorulabilir ve çalışmaya karşı isteksizlik duyguları gösterir (Hurlock, 1987).

Duygularla ilgili gelişim doğumla başlar hayat boyu devam eder. Ergenlik dönemindeki duygusal tepkilerde genel olarak ortak özellikler vardır. Bunun yanında ergen, her insan gibi çeşitli yaşlarda ve farklı durumlarda değişik duygular hissedebilir. Çocukluk dönemi ile ergenlik dönemi arasında duygusal yönden en önemli fark şudur. Çocuklar öfke, kırgınlık ve sevinç gibi duygularını daha açık davranışlarla ve anında ifade eder, buna karşılık ergenlikte bu duygular daha fazla gizlenip, maskelenir. Ergenlikte genel olarak kızların erkeklerden daha önce duygusal olgunluğa ulaştıklarını söylenebiliriz (Kulaksızoğlu, 2004).

2. 2. 5. Sosyal Gelişim

Sosyalleşme bebeklik döneminde başlar. Ergen için sosyal olmak, birey olarak grup tarafından kabul edilebilecek ve birlikte olmaktan hoşlanılacak şekilde davranmak demektir. Sosyal uyum zamanla kazanılır. Ergenlik dönemindeki birey, toplumun değer yargılarını öğrenip, bu değer yargılarıyla çatışmadan yaşamayı öğrenmek zorunda kalır. Sosyalleşmede anne-baba, arkadaş grubu ve okulun etkinlikleri vardır (Temel ve Aksoy, 2001).

Çocuğun tek çocuk, ortanca veya büyük çocuk olup olmadığı, kardeş sayısı, ailenin büyüklüğü, cinsiyeti, ailenin katıldığı sosyal deneyimler, ailenin sosyo-ekonomik ve kültürel seviyesi çocuğun topluma uymasını, sosyalleşmesini etkileyen faktörlerdendir.

Aralarında çok yaş farkı olan kardeşi olma, hep aynı cinsten kardeşi olma sosyalleşmeyi güçleştirebilir (Kulaksızoğlu, 2004).

Ergenlik döneminde ergenin arkadaşlarıyla geçirdiği zaman artmakta ve arkadaşlarının etkisinde, çocukluk döneminde olduğundan daha çok kalmaktadır. Ancak, ergenlerin akranlarından etkilendiği konular kısıtlıdır ve anne-baba, genç için önemli olduğu konularda başvuru kaynağı olmaya devam etmektedir. Özellikle okul, meslek seçimi ve gelecekle ilgili konularda ergen, anne-babanın fikirlerini önemli bulmaktadır (Kulaksızoğlu, 2004).

Okul, öğrencilerin yeni bilgiler öğrendiği ve eğitildiği bir yer olduğu kadar, insan ilişkileri ile ilgili becerilerini geliştirecekleri bir ortamdır. Okulu, sosyalleşme için bir deney yeri olduğunu düşünebiliriz (Stanton, 1962).

Öğrenciler okulda arkadaşları tarafından onaylanan davranışları benimserler. Başkalarının dikkatini çeken davranışlar da genç tarafından benimsenir. İlköğretim ve ortaöğretim boyunca bir çocuk yaklaşık onbir sene sosyal ilişkiler kurabileceği bir çevrede yaşar. Ailede ve okulda çocuk, yetişkinlerle kurduğu ilişki, belirlidir ve kontrol altındadır (Kulaksızoğlu, 2004).

Sosyal gelişim ergenin akranları ile beraber olmasıyla başlar. Ergenlik başlarında kızlar ve erkekler vücutlarındaki değişimleri tartışabilecekleri, duygusal durumlarını paylaşabilecekleri az sayıda arkadaşına ihtiyaç duyarlar. Böylelikle kendilerini tanıyabilir ve başkalarının dünyalarını anlayabilirler. Buluş çağını izleyen yıllarda ergenin arkadaş çevresi genişler. Böylelikle insan ilişkileri ile ilgili deneyimleri oluşur. Akranlarıyla kurduğu ilişkide genç, başta eşitlikçi sosyal ilişki kurmayı, güvenli davranış göstermeyi, kendi düşüncesini ifade etmeyi, başkalarının fikirlerini hoşgörü ile karşılayabilmeyi öğrenirler (Kulaksızoğlu, 2004).

2. 2. 6. Ahlaki Gelişim

Ahlak toplumun kanun ve kurallarına uygunluk olarak tanımlanmaktadır. Ahlaki gelişim kişilik gelişiminin en önemli öğelerinden biridir. Kişi toplumsal kurallara uygun bir şekilde kendisini denetleyebiliyorsa içten-denetimli, çevresindeki kişilerin etkisiyle karar veriyorsa dıştan-denetimli bir ahlaki gelişim göstermektedir. Ahlak gelişimi konusunda farklı görüşler vardır. Freud, psikoanalitik yaklaşımı çerçevesinde ahlaki yargının fallik dönemin sonuna doğru babayla özdeşleşme sonucunda ortaya çıktığını ileri sürmektedir. Çocuk süperegö vasıtasıyla öğrendiği standartlara göre davranışlarını yönlendirmekte ve toplumsal rolleri benimsemektedir. Davranışçı yaklaşıma göre, birey ahlaki yargıları şartlanma yoluyla kazanmaktadır. Örneğin çocuk yaptığı bir iş için ödüllendiriliyorsa bu davranışı doğru görecektir ve yapmaya devam edecektir. Hoş görülmeyen davranışları ise

yanlış olarak kabul edecektir. Sosyal öğrenme yaklaşımına göre ise ahlaki ilkeler model alma yoluyla kazanılmaktadır. Örneğin çocuğun yalan söylemeye karşı tavrı babasını taklit yoluyla oluşturabilmektedir (Selçuk, 1999).

Piaget'ta ahlaki gelişim konusunda kapsamlı çalışmalar yapmıştır. Ona göre ahlak gelişimi bilişsel gelişime paralellik göstererek, tedrici olarak ve hiyerarşik bir sıra izleyen dönemler içinde ortaya çıkar. Bilişsel gelişim için geçerli olan ilkeler ahlaki gelişim içinde geçerlidir. Ahlaki yargıyı odak noktası yapar ve de ahlaki gelişimin her bireyin kendisine özgü bir yapı taşıdığını kabul eder (Selçuk, 1999).

Kohlberg'de ahlak gelişimi konusunda oldukça kapsamlı araştırmalar yapmıştır. Çocuklarda ve erişkinlerde ahlak yargılarının farklı düşünce mekanizması sonucu geliştiğini vurgulayan Kohlberg, ahlak anlayışı ve gelişimini davranış boyutunda değil, düşünce boyutunda irdelemiştir. Ona göre kişiler arası ahlaki anlayıştan evrensel ahlaka doğru gelişim göstermektedir. Kohlberg insanların "dürüstler grubu", "yalancılar grubu" gibi kesin sınıflamalar oluşturulamayacağını, insanlarda ahlaki karakterin gelişime bağlı bir süreç olduğunu belirtmiştir ve bu gelişimi üç ana düzeye bölmüştür. Her ana düzey de ikişer dönem olmak üzere, ahlaki değerlendirmeler toplam altı döneme ayrılmaktadır. Her bir aşamanın şu özellikleri vardır. Her aşama, kendisini takip eden aşamadan nitelik açısından farklıdır. Her bir aşama yeni ve daha yoğun bir zihni bütünleşme sistemini temsil eder. Aşamalar kaçınılmaz bir şekilde oluşur. Genel gruplama noktasında aşamalar yaş ile ilişkilendirilmelidir (Aydın, 2005).

Aşamalar ve her aşamadaki insanların tutum ve yargılarını şu şekilde sıralayabiliriz;
Gelenek Öncesi Aşama:

1. Aşama (Ceza ve İtaat Yönelimi): Bu evrede davranış bütünüyle dışarıdan denetlenir. Dışarıdan gelen emirler, ödüller ve cezalar davranışın yönünü belirler. Cezalandırılan davranış kötü, ödüllendirilen davranış iyidir. Gücü elinde tutan otoritenin (yetişkinin) her dediği doğrudur,
2. Aşama (Bireysellik, Amaca Yönelik Değiş-Tokuş): Bireyin gereksinmelerini gideren her şey doğrudur. Karşısındaki ile doğru dürüst bir alışveriş kurabilmek bir kimsenin doğru yolda olduğunu gösterir. Bireyler arasındaki anlaşma ve sözlere değer verilir.

Geleneksel Aşama:

3. Aşama (İyi Çocuk Yönelimi): Özellikle kişinin aile üyeleri gibi yakını olan kimseleri memnun etmek için yapılan hareketler doğrudur. Bireyin kendisinden bekleneni yapması en doğru hareket biçimidir,

4. Aşama (Yasa ve Düzen Yönelimi): Çocuğun algılaması aile içi sorunları aşmış ve tüm topluma yönelmiştir. Bireyin görevini yapması, yasalara boyun eğmesi, yasayı temsil eden otoriteyi dinlemesi ahlaksal davranış olarak görülür.

Gelenek ötesi Aşama:

5. Aşama (Toplumla Sözleşme Yönelimi): Yasalar önemlidir, ancak bu aşamada yasalar, istendiğinde değiştirilebilir. Yasaların amacı toplumun büyük kesimine hizmet edebilmek olduğuna göre, sırası geldiğinde bu amacı gerçekleştiren diğer seçeneklerin düşünülmesinde de bir sakınca olmamalıdır. Sözleşme ve anlaşmalar bir kez yapıldıktan sonra her iki tarafı da bağlayıcı özellik taşır,
6. 6. Aşama (Evrensel Ahlak İlkeleri): Bu aşamada bireyin düşüncesini temel ahlak ilkeleri belirler. Ahlak ilkeleri ile yasalar arasında çoğu kez bir çelişki olmadığı için ahlak ilkelerine uyan birey kendiliğinden yasaya da uygun davranmış olur. Ancak, yasa ve ahlak ilkeleri arasında bir çelişki olduğunda, bireyin ahlak ilkelerine uyması beklenir (Karacan, 2004).

Ergenlik çağı, bireyin yaşam boyunca sahip olacağı değer sisteminin belirlenmesinde önemli rol oynar. Bu dönemde birçok değişken, ergenin ahlakının “ilkeli düzeyini” benimseyip benimsemeyeceğini veya yargıların otoriteye bağlı olarak ve toplumsal düzene uyarak verildiğini “geleneksel düzeyde” kalıp kalmayacağını belirler (Cüceloğlu, 1992).

2. 3. Eğitim

Eğitim, kelime anlamı ile bireyin sosyalleştirilmesi, hemcinslerine benzer ve topluma faydalı bir üyenin hazırlanması durumudur (Lief ve Rustin, 1980).

Kişilerin, aldıkları eğitimle sürekli olarak değişmesi, eksik durumdan daha yeterli bir duruma gelmesi, sağlanmaktadır. Kişinin eğitimi, doğumundan ölümüne kadar devam eder. Bu sebeple eğitim çok kapsamlı bir süreçtir (Morin, 2003).

İlhan ve Yavaş'a (1996) göre “ Eğitim yaşama hazırlık olmamakla beraber yaşamın kendisidir ve yaşamla özdeşdir. Bu özdeşlikle eğitim, yaşama yönlendiren yaşam şekline özellik kazandıran bir süreçtir. O halde eğitim, okula gelmeden önce ailede, çevrede başlar. Eğitim bireyin tüm yaşamı boyunca devam etmekte ve okul dışında ve içinde yaşam boyu edindiği tecrübelerin tümünü kapsamaktadır. Sosyo-kültürel, politik ve ekonomik olgular eğitimi etkiler ve eğitim bu olgulardan etkilenir”. Eğitim bireylerin içinde doğup büyüdükleri, yaşamlarını sürdürdükleri toplumun değerlerini, bilgilerini geliştirdikleri, becerileri öğrenmeleri ve öğrendiklerini kendilerinden sonra gelecek kuşaklara aktarmaları sürecine geniş anlamda eğitim diyebiliriz. Bu anlamda eğitim sosyalleşme ya da toplusallaşma süreciyle eş anlamlıdır (Özkalp, 1990).

Eğitim kavramı, 19. yy.'dan itibaren sistemli ve güdümlü olarak resmi ğretim kurumlarında ve bu iş için özel olarak yetişmiş kimselerce yapılan, bilgi ve değerlerin öğretilmesiyle insanlara yeni davranışlar ve becerilerin kazandırılması sürecidir (Özkalp, 1990: 154). Eğitim, kişinin davranışında, kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik yönde değişme meydana getirme sürecidir (Ertürk, 1982).

Bilge'ye (1989) göre "Eğitim, toplumun yapısını değiştiren ve toplumu daha iyi yaşama seviyesine çıkarmayı hedefleyen, dinamik bir sosyal kuvvettir". Sağlık, eğlenme, dinlenme, kitle yayın araçları, üretim-tüketim, politika, kültür gibi insanoğlunun her devirde ve aşamada üzerinde durduğu, içinde bulunduğu uğraştır (Varış, 1994).

Toplumun normlarını, değerlerini, kültürel inançlarını, alışkanlıklarını ve davranış biçimlerini öğrenme yoluyla sosyalleşen birey, çocukluktan itibaren öğrenme sürecine girmektedir. Birey, yesi olduğu ailenin, akrabalık, komşuluk ve arkadaş grubunun, sosyo-ekonomik tabakanın kendine özgü norm ve değerlerini, sosyal etkileşim ve ilişkideki davranış kalıplarını öğrenmektedir. Böylece hak ve görevlerinin, izin verilen ve verilmeyen davranışlarının, nasıl davranılması gerektiğinin bilincini kazanmaktadır (şengönül, 1995).

Birey eğitim sayesinde toplumsallaşmaya doğru önemli bir adım atmakta ve bunun yanı sıra eğitimin kişilik gelişimine sunduğu katkıyla da ileriki dönemler için fayda sağlamaktadır. Eğitimin amacı, bir yandan kültürün yeni yetişen nesillere aktarılması diğer taraftan yeni unsurların milli kültüre eklenmesi hususunda gerekli bilgilerle donatılması şeklinde ifade edilmektedir (Okutan, 1993). Eğitim aracılığı ile toplum yapısı ve toplumun sahip olduğu değerler ferdin dikkatine sistemli bir şekilde sunulur. Bununla ilgili olarak toplumun dn, bugünü ve yarını en kristalleşmiş şekliyle eğitim programlarının temel taşlarını teşkil eder. (Akyüz, 1991).

Eğitim kendi içinde çeşitlere ayrılmaktadır. Örgün eğitim; okulda yapılan eğitimidir. Planlı ve programlı düzenlenmektedir. Belli yöntemlere göre verilen eğitimidir.

Yaygın eğitim; yine örgün eğitim gibi planlı ve programlıdır. Yegane fark, her yaş kademesine bu eğitim türünün açık olmasıdır. Daha çok örgün eğitim olanaklarından hiç yararlanmamış durumda olanlara, okuldan erken ayrılanlara, meslek dallarında daha yeterli olmak isteyenlere yöneliktir.

Doğal eğitim; örgün eğitimin tam tersi olan eğitimidir. Planlı, programlı ve biçimsel değildir. Yaşamın akışı içersinde, kendiliğinden ve rastlantısal olarak gerçekleşen eğitimidir. Kişinin ailesinden, arkadaş grubundan, çevresinden öğrenmesi gibi.

Hizmet içi eğitim; belli bir kurumda görevli kişilere, kısa süreli olarak, uğraştıkları alan ile ilgili olarak bilgi vermek için yapılan eğitimidir. Kişinin hizmetteki verimlilik ve etkinliklerinin arttırılmasına, gelişmeye yol açan bilgi, beceri ve anlayışlarının zenginleştirilmesine yöneliktir.

İş başında eğitim; kurumlarda çalışan görevlilere, günlük çalışma saatleri içinde, görev yerinde, bazen bireysel, bazen de gruplar halinde uygulanan eğitimidir. Daha çok fabrikalarda işçilere uygulanan eğitim türüdür (Tezcan, 1994).

Eğitim her toplumda rastlanan bir faaliyet olmasına rağmen, zengin toplumlarda daha yaygındır. Eğitimin modern ortamlarda ve yöntemlerle örgün olarak verildiği yerler ise okullar olmaktadır (Karaküçük, 1999).

Sonuç olarak eğitim, geçmişin bilgi ve deneyimlerini sistemli bir şekilde aktarmak, kasıtlı kültürleme sürecini işletme bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla istenilen değişikliği meydana getirmek ve yeni, olumlu davranışlar kazandırmak için sürdürülen çabaların tümü olarak görebiliriz (Okutan, 1997).

2. 4. Okul

Okul, düşünerek ve sistemli bir şekilde, okumada kullanılan bazı sembolleri takdimi suretiyle belirli bir zamanda belirli bir yerdeki toplantılara devam eden bir grubu, cehalet durumundan, zeka, maneviyat, teknik bilgi ve beceriler bakımından aydınlanmış hale getirme teşebbüse denmektedir (Kurtkan, 1972).

Toplum, düzen ve bütünlüğünü, varlığını devam ettirebilmesi için üyelerine kültürel mirası, birikimi, inanç, norm ve değerler sistemini aktararak, onları sosyalleştirmek zorundadır. Ailede, akrabalık, komşuluk ve arkadaşlık grubunda yaygın ilişkilerle kültürel birikim aktarılmaktadır. Okullarda ise kültürel birikim bilinçli planlanmış, kasıtlı, amaçlı ve örgün organize edilmiş biçimde öğrencilere aktarılmaktadır (Şengönül, 1995).

Bilgi toplumunda okul, yalnız küçük çocukların ve gençlerin eğitim gördükleri kurum olmaktan çıkacak aynı zamanda yetişkinlere de yeni bilgiler aktaran işlevleri olacaktır. Bu yönüyle okullar hem öğreten hem de öğrenen konumunda olacaktır (Erkul, 1998). Aileden sonra çocuğun kişiliği üzerinde en çok etkisi olan kurum okuldur. Okula giden çocuklar süre bakımından annelerinden ve babalarından daha çok okulda etkileşimde bulunmaktadırlar (Çaplı, 1993).

Okullar, beden eğitimi, resim, müzik gibi derslerinde yer aldığı öğretim programlarında aynı zamanda öğrencilere rekreasyon eğitimi sunmaları dışında esas rekreasyon eğitimini, ders dışı rekreatif etkinlik programlarını hayata geçirerek vermektedirler (Karaküçük, 1999).

2. 5. Beden Eğitimi ve Spor

Beden eğitimi, insanın beden ve ruh sağlığını, beden becerilerini geliştirmeye yönelik, gerektiğinde çevresel koşullara ve katılanların özelliklerine göre değiştirilebilen

esnek kurallara dayalı oyuna, cimnastiğe, spora ve rekreasyona yönelik alıştırmaya ve çalışmaların tümünü içeren geniş tabanlı etkinliklerdir (Aracı, 1999).

Beden eğitimi ve spor, sağlıklı yaşantının, fiziksel zindeliğin ve moral kuvvetinin en üst seviyede tutulmasının, önemli bir eğitim yaklaşımı ve uygulamasıdır. Fizik ve moral gücü artırıcı beden eğitimi ve spor kültürünün eğitim düzeni içerisinde verilmesi, toplumun kalkınması ve sosyal kaynaşmaya olumlu katkılar sağlamaktadır (Kale ve Erşen, 2003).

Hayatın bir parçası olsun ya da olmasın, beden eğitimi ve spor, bir şekilde yaşamda var olmalıdır. Bu yüzden, yaşam felsefesinde birey, kendini besleyebilmek için fiziksel yeteneklerini geliştirmek zorundadır (Smith ve Clifton, 1964).

Doğrudan insan hareketlerinin eğitimi olmakla birlikte beden eğitimi, genel eğitimin fiziksel aktivite ve seçilmiş hareket deneyimlerinden yola çıkarak bireyin genel büyüme ve gelişimini sağlayan süreç olarak görebiliriz (Dauer ve Pangrazi, 1975).

Beden eğitiminin önceliği, fizik ve hareket becerisidir. İnsan hareketinin bilimsel tabanları biyolojik, sosyolojik ve fizyolojik bilimle belirlenir. Beden eğitiminin sorumluluğu, hayattaki birçok aktivitenin performansına, bilimsel gerçekleri ve özellikleri ekleyerek, etkileycilik ve beceri yoluyla insanları eğitmektir (Smith ve Clifton, 1964).

Oyun aktivitelerindeki davranış ve becerilerin öğretilmesiyle ilgilenen beden eğitimi, birçok okul, kolej ve üniversite öğrencilerinin gereksinim duymasıyla bu eğitimin önemini kavramıştır. Bu program, her bir öğrencinin hayatı boyunca, ona hizmet edecek çeşitli spor aktivitelerini öğrenme ve becerilerini geliştirme fırsatı sağlar. Beden eğitimi, kişiyi kendi fiziksel gelişimi yoluyla belirlenmiş sorumlulukları olduğu kadar sosyal nitelik ve istenilen karakter gelişimini de sağlamada etkilidir (Seaton, 1961).

Beden eğitimi, kişinin ruhen ve zihnen gelişimini sağlamak, günlük yaşama ve iş yaşamının koşullarına kişiyi hazırlamak, milli bilinç ve vatandaşlık duygularını kuvvetlendirmek amacıyla yapılan düzenli ve bilinçli çalışmaların tümüdür (Yalçın, 1995).

Spor, beden eğitimi faaliyetlerini özelleştirerek çeşitli branşlarda somutlaşmış, üst düzeyde yapıldığında fizyolojik, psikolojik, estetik, teknik özellikleri gerekli kılan yarışmaya dayalı ve katı kuralların olduğu bir etkinliktir (Aracı, 1999).

Evrensel olarak düşünüldüğü zaman spor, beden eğitiminin bir parçasıdır ve beden eğitimi, sporları, dansı ve tüm diğer hareketleri içersine alır (Açıkada ve Ergen, 1990). Spor insanın başarı gücünün artırılması ve kişisel açıdan en yüksek noktaya çıkarılması için gösterilen yoğun bir çabadır (Aracı, 1999). Spor ferdi ve takım halinde oyunlar şeklinde yapılan, genelde yarışmayı öngören, bazı kesin kurallara göre uygulanan ve ileriki dönemlerde yararlı olması düşünülen bedensel hareketlerin tümüdür (Kalyon, 2000). Ayrıca spor, kişiliğin oluşumunu ve karakter niteliklerinin gelişimini sağlamak için önerilen

disiplin, enerjiyi biçimlendirmek ve mücadelecilik anlayışı canlandırmak için kullanılan bir yöntemdir (Gillet, 1975).

Spor eğitimi, fertleri ortak hayatın benzerliklerine yöneltmesi bakımından önem taşımaktadır. Ve eğitimin gayesi; fertleri uyumlu hale getirmektedir. Aslında spor bir zeka ve ihtimal oyunudur. İşte spor eğitiminde gaye; fertlerin hem fiziki hem psikolojik gelişmelerini sağlama ve sosyal hayata hazırlanmalarını sağlamaktır (Göktaş, 1994).

2. 5. 1. Beden Eğitimi ve Sporun Eğitimle İlişkisi

Beden eğitimi ve spor, toplumumuzun özellikleri açısından büyük önem taşımaktadır. Mertlik, cesaret, dürüstlük, mücadelenin açık kuralları, teşkilatlanma ve idare ancak bu yönden gençlerde önemlilik kazanır. Bilindiği gibi beden eğitim ve spor, iradeyi güçlendirerek insanın kendine güvenini kazanmasını sağlar; şahsiyetin oluşmasını kolaylaştırır; psikolojik denge açısından çok önemli bir destek sağlar. Kendine güven duygusu için başarı şarttır. Beden eğitimi ve spor, kişinin kendini keşfetmesi, yaratıcı yönünü harekete geçirmesinde önemli bir faktördür. Her canlı yaşamını sürdürebilmesi için bir takım hareket ve kabiliyetlere ihtiyaç duyar. İnsan hareket ederek yaşamını sürdüren bir varlık olduğu için, hareket onun doğasıdır. Hareket edemediği sürece yaşama şansı azaldığı için beden eğitiminin önemi; insanın hareket kabiliyetini artırmak ve bu etkinliği sürdürmektir. Bir eğitim faaliyeti olan spor, ortak amaçları dile getirebilme gücünü ve takdir edebilme duygusunu ortaya çıkarmaktadır. Bunun yanı sıra; spor, anlayışlık ve sorumluluk taşıyabilme; işbirliği içinde düzen sağlamak kabiliyetini de geliştirmektedir. Kararlı ve enerjik olmayı sağlaması, sosyal gruba ve mensubiyeti değerlendirme gücünü ferde kazandırmakta, fert ve toplum ilişkilerini daha ahenkli olmasını sağlamaktadır (Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı [MEGSB], 1988).

Beden eğitimi, öğrencilerin deneyimlerinin ve öğrenci merkezli aktivitelerin belirlenmesi, bu yönde gerekli materyallerin seçilmesi ve sonuçların değerlendirilmesidir. Beden eğitimi, dersin içeriği açısından bugün de geniş bir içeriğe sahiptir. Çünkü okul programının diğer alanlarıyla ilişkili ve çocuk bahçesinden yüksek öğrenime kadar ki bütün eğitim programlarının başlangıcıdır (Davis ve Wallis, 1961).

Beden eğitimi ve spor kültürü, insanlık tarihinin her döneminde görülen uygulamaları ile gelişmiş ve günümüzde artık, her düzeyde eğitimin ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. İnsan varlığının gelişimini hedefleyen bu kültürün köklü bir filozofik ve sosyolojik temelleri vardır. İnsanların anatomik yapılarını güçlendirilmesi, çeşitli patolojik etmenlere karşı direnç kazanmaları ve koruyucu sağlık etkisi ile gerek spor yaşamında, gerekse günlük yaşantıda ortaya çıkabilecek stresler ve travmatik etmenlere karşı dayanıklı hale gelmeleri sağlanır. Beden eğitimi ve spor uygulamalarını yaşam boyu spor anlayışı ile

hayatlarını bütünleştirmiş insanlar dinamik, sağlıklı ve üretken bir kişilik kazanırlar. Sağlıklı, gelişmiş, kişilikli, tüm ideallerini gerçekleştirmeye destek sağlayacak bir ruhsal denge ve beden dinamiği kazanmış, yarışmacı fakat sevecen, hoşgörülü, insancıl ve idealist bir toplumun olabilmesi için Beden eğitimi ve spor yolu ile önemli atılımları gerçekleştirebiliriz. Böylesi bir atılım, ulusal verimlilik ve ülke kalkınmasına da olumlu katkılarda bulunabilir (Tamer ve Pulur, 2001).

Sağlıklı, gelişmiş, kişilikli, tüm ideallerini gerçekleştirmeye destek sağlayacak bir ruhsal denge ve beden dinamiği kazanmış, yarışmacı fakat sevecen, hoşgörülü ve idealist bir toplum olabilmesi için beden eğitimi ve spor ile önemli ilkleri gerçekleştirebiliriz. Böylesi bir atılım, ulusal verimlilik ve ülke kalkınmasına da olumlu katkılarda bulunabilir (Aydın, 2002).

Sporu fiziki ve ruhi bir eğitim şekli olarak düşünürsek, spor ile eğitimin özdeş olduğunu belirtebiliriz. Ferdin sosyalleşmesinde yardımcı olan, sosyal münasebetleri ve toplumun sosyal bakımdan kalkınmasında rol oynayan eğitimin faaliyet sahası geniştir. Spor ve sportif faaliyetler de eğitimin bu geniş kapsamına girmektedir (Kulaksızoğlu, 2004).

Bir eğitim faaliyeti olan spor, ortak amaçları dile getirebilme gücünü ve takdir edebilme duygusunu ortaya çıkarmaktadır aynı zamanda spor, anlayış ve sorumluluk taşıyabilme, işbirliği içinde düzen sağlama kabiliyetini de geliştirmektedir. Kararlı ve enerjik olmayı sağlaması, sosyal gruba ve topluma mensubiyeti değerlendirme gücünü ferde kazandırmakta, fert ve toplum ilişkilerinin daha ahenkli olmasını sağlamaktadır (Baykoçak, 2002).

2. 6. Ders Dışı Etkinlik

Ders dışı etkinlikler; ders saatleri dışında ya da bu amaçla düzenlenen belirli zamanlarda öğrencilerin kendi istekleriyle, okul yönetiminin rehberlik ve denetimi altında yaptıkları ödevlerdir. (Acet, 2000).

Ders dışı etkinlikler; öğrencilerin zorunlu olarak katıldıkları ve önceden belirlenmiş müfredat içeren derslerin dışında, tamamen kendi arzu ve tercihleri istikametinde katıldıkları her türlü spor, resim iş, tiyatro, edebiyat gibi faaliyetlerdir (Civil, 2007).

Ders dışı etkinlikler eğitim bütünlüğü içinde ancak öğrencilerin serbest zamanlarında katıldıkları aktivitelerdir. Beden eğitimi ve spor çalışmaları başlığı altında da öğrenciler çeşitli dallarda spor takımlarına dâhil olmakta ve bu etkinlikler yarışmalara hazırlık ve katılım şeklinde yürütülmektedir. Okullarda öğrencilerin serbest zamanlarını değerlendirmeleri amacıyla ders dışı eğitim çalışmaları genelgesinde düzenlenebilecek

etkinlikler; izcilik, beden eğitimi ve spor çalışmaları, halk oyunları ve güzel sanatlar olarak belirlenmiştir (Tepeköylü ve Yüksel, 2010).

Ders dışı eğitim-öğretim etkinlikleri, öğrencinin zamanını kendisi planlayarak bilgi, beceri ve tutum alanlarında, ilgi ve istidadı doğrultusunda büyüme ve gelişmesini, ders dışında, kendi kendine ve gücü oranında gerçekleştirme ve disipline etme etkinlikleridir (Köse, 2003).

Klasik öğretim anlayışında, ders dışı etkinlikler denilince, derslerdeki veya dersler arasındaki eğitim-öğretimin eksik kalan yönlerini tamamlamak amacıyla oluşturulmuş akademik, pratik ve hayati değerdeki eğitsel öğrenci etkinlikleri akla gelmektedir. Bu anlayışa göre ders dışı etkinlikler, derslerde kazandırılması gereken eksik davranışları tamamlamayı amaçlayan etkinlikler olarak görülmektedir. Ancak günümüzde ders dışı etkinlikler, geniş kapsamlı, çok amaçlı ve ders içi etkinliklerle birlikte yürütülen etkinliklerdir. Bireyin eğitimi, sınıf ve okulda olduğu kadar, okul dışı etkinlikler yoluyla da gerçekleştirilebilmektedir. Planlı ve düzenli yapılan bu etkinlikler, öğrencinin yeni ve istenilen davranışlar edinmesine yardımcı olabilmektedir (Köse, 2003).

Okulun eğitsel işlevi artırılarak sosyal ve kültürel eğitime ağırlık vermek öğrencide ileri davranış modelleri oluşturmanın en etkili yoludur. Ders dışı eğitim etkinlikleriyle öğrencilerde ifade ve beceri yönünden gelişme sağlamasına uygun ortamı hazırlayarak onların etkinliklerinde görev almalarını sağlamaktır (Yüksel, 2001).

Okuldaki ders dışı uygulamalar, sınıf içi öğretimi tamamlayan en kuvvetli etmenlerdir ve ABD, Fransa ve Belçika gibi ülkelerde bu gibi faaliyetler Bilim Kulüpleri tarafından organize edilmektedir. Bu kulüpler, öğrencilerin kişisel yetenek ve eğilimlerinin ortaya çıkmasına yardım ederek kendilerinin fen ve bilimsel faaliyetlere karşı ilgilerini artırmaları amaçlanmaktadır (Karaküçük, 1999).

Eğitim sisteminde henüz ders dışı etkinlikler kavramı tam olarak netleşmemiş, kapsamı, amaçları ve etkinlik alanları tam olarak belirlenememiştir. Gerçi, gelişmiş ülkelerde de, kavram olarak farklı adlarla anılmaktadır. "Program dışı etkinlikler (Extracurricular Activities)", "ders veya sınıf dışı etkinlikler (Out of Class Activities)", "program çalışmalarıyla birlikte yürüyen veya onları tamamlayan etkinlikler (Curricular Activities and Allied Activities)", "ortak program etkinlikleri (Co-Curricular Activities)", "okul-hayat etkinlikleri (School-Life Activities)" gibi kavramlarla ifade edilmektedir. Ülkemizde de, eğitsel faaliyetler, eğitsel kol faaliyetleri, ders dışı etkinlikler gibi adlarla anılmaktadır. Ancak ne eğitsel faaliyetler, ne de eğitsel kol faaliyetleri kavramları, kapsam olarak ders dışı etkinlikler kavramının karşılığı olarak görülmemelidir (Köse, 2003).

Ders dışı faaliyetlerin başarılı olması “Okul Yöneticiliğinin Esasları” adlı kitabın yazarı W.G. Reeder’e göre, örgüt, yönetim ve denetim ilkelerinden bir kısmının gerektiği şekilde uygulanması gerekmektedir. Bunlar:

1. Ders dışı her türlü faaliyet okul tarafından denetlenmeli ve disipline bağlı olmalıdır.
2. Girişilecek her faaliyet, okul müdürü veya başka bir okul yöneticisi tarafından uygun görülmelidir.
3. Her faaliyet, katılanlara toplumsal, ahlaki, vatandaşlıkla ilgili ve başka yararlar sağlamalıdır.
4. Okul müdürü, okulun yönetiminden sorumlu olduğuna göre, herhangi bir kuruluşun bir önerisini kabul etmemek yetkisine sahiptir.
5. Bir okulda girişilen faaliyet sayısı ve türü, okulun ihtiyaçları ile öğrenci sayısına bağlı olmalıdır.
6. Ders dışı faaliyetler programının uygulanması, birdenbire olmamalı zamanla geliştirilmelidir.
7. Bir sömestr veya ders yılı, bir öğrencinin katılabileceği faaliyet sayısı, o öğrencinin ihtiyaçlarına uymalıdır.
8. Gerek öğretim programı, gerekse ders dışı faaliyetler bakımından her öğrencinin iyi bir biçimde gelişmesi için öğrencilere okul programıyla ilgili önerilerde bulunurken her iki faaliyet türü de göz önünde bulundurulmalıdır.
9. Her faaliyet yapılabildiği kadar çok sayıda öğrencinin katılması istendiğine göre, faaliyetlerin her türünde demokratik ruh egemen olmalıdır.
10. Okuldaki ders dışı faaliyetlere üye olarak yalnızca okul öğrencileriyle okul görevlilerinin girmelerine izin verilmelidir. Okulun denetim ve disiplinine bağlı olmayan üyeler bu faaliyetlere katılırlarsa, gerek örgüt, gerekse okul, güç duruma düşebilir.
11. Okulla ilgili her türlü faaliyetin yapılabileceği yer, yapılabildiği kadar okul binası olmalıdır.
12. Çatışmaları önlemek ve genel olarak daha iyi bir yönetim sağlamak üzere, faaliyetlerle ilgili toplantılar, kesin olarak programlaştırılmalıdır.
13. Geniş bir öğrenci kitlesinin katılmasını sağlamak amacıyla, masrafın mümkün olduğu kadar az olmasına dikkat edilmelidir.
14. Ders dışı faaliyetlerle ilgili bütün para ve hesaplar okul tarafından dikkatli bir biçimde denetlenmelidir (Karslı, 2006).

Okulda etkinliklerin gerçekleştirilmesi idarecilerin ilgi ve destekleriyle öğretmenin istek ve gayretine bağlıdır. Yönetici, ders dışı etkinliklere önem vermek gerektiğinin

bilincine varmış olmalıdır. Yönetici ve yardımcıları, bu konuyu ne kadar benimser, bu konuda ne kadar anlayışlı olursa, başarı oranı da o kadar yüksek olacaktır. Bu nedenle, çalışma ortamını iyi hazırlamak gerekir. Hazırlanan ortamı en iyi biçimde değerlendirmek ve azami yarar sağlamak için öğretmenin yoğun bir çalışma temposu yakalaması, mevcut imkânları kullanarak öğrencilerin edinmeleri gereken bilgi ve kazanmaları amaçlanan becerileri sağlayıcı etkinlikleri, kendi yaratıcılığı ve geliştireceği tekniklerle öğretmenin gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Öğretmen, öğrencilerin gerek bireysel olarak, gerekse kümece yapacakları etkinliklerde onlara rehberlik yapacaktır (Binbaşıoğlu, 2000).

Öğretmen, ders dışı etkinliklerdeki ödevini, temel ödevlerden saymalıdır. Her öğretmen, rehberliğini yapacağı ders dışı etkinliklere özel bir ilgi duymalıdır. Böyle olmazsa işler bir angarya gibi görülür. Bu çalışmalarını yürüten öğretmenlerin önce demokratik tutum ve davranışlar içinde bulunması ve öğrencilerine de bu bakımlardan örnek olması gerekir. Bu bağlamda her öğretmen yaptığı her hareketi, attığı her adımı şuurlu yapmak durumundadır. Öğretmenler etkinliklerin bizzat yürütücüsü olmaktan çok öğrencileri yönlendiren, onlara bu çalışmalarında rehberlik eden bir konumda olmalıdır. Özellikle öğretmenin öğrencilerine ve onların görüşlerine değer vermesi ve bunu hissettirmesi, yasaklayıcı tutum yerine ikna edici ve samimi olması öğrencilerde amaçladığı davranış değişikliklerinin çok daha kısa sürede gerçekleşmesini sağlayacaktır (Binbaşıoğlu, 2000).

2. 6. 1. Ders Dışı Etkinliğin Önemi

Başkalarının olumlu tepkiler vermesine yol açabilecek ve olumsuz tepkileri önleyebilecek becerilere sahip olmak birey için önemlidir. İnsanın başkalarıyla etkileşimini mümkün kılacak, sosyal açıdan kabul edilebilir olan davranışlar genel olarak adlandırılan sosyal beceriler bireyin yaşamında önemli bir role sahiptir, çünkü diğer insanlarla iletişimde bulunmayı kolaylaştırıcı önemli bir özelliktir (Yüksel, 2001).

Günümüzde eğitim, yaşam boyu sürmesi gereken bir özellik kazanmıştır. Eğitim anlayış ve sistemine göre amaçlanan davranışların, okulda kazandırılması hedeflenmiştir. Ders yükünün fazlalığı, sınıfların kalabalık oluşu, ikili öğretim, materyal, araç-gereç, atölye, laboratuvar, işliklerin, saha ve salonların eksikliği, bilgi birikiminin artması ve uzmanlaşması, ders programlarının yetersizliği ve bireysel farklılıkların belirginleşmesi gibi nedenlerden dolayı okul, çocuğa istenen davranışları kazandırma konusunda yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle, eğitim ve öğretim, okulun ve ders saatlerinin dışını kapsamak zorundadır (Pehlivan ve Selçuk, 2005).

Ders dışında kalan zamanları yapıcı bir biçimde değerlendirme ile öğrencinin bedensel ve ruhsal sağlığı arasında dolaylı bir ilişki olduğu kuşkusuz herkes tarafından

kabul edilen bir olgudur. Hele sanayileşmenin hızlanması kentlerin giderek çoğalması ve yoğunlaşması gibi faktörler ders dışı zamanların önemini artırmaktadır (Acet, 2000).

Sınıf içerisindeki öğretimde çocuğun zorunlu disipline tabi tutuluşu zamanla çocuğu bundan bıktırır. Özgür bir ortamda, yine eğitim amaçları doğrultusunda, öğretim yapılmasını ister. İşte çocuğun veya gencin bu isteğini karşılayacak olan eğitim şekli, ders dışı etkinliklerdir (Binbaşioğlu, 2000).

Okuldaki dersler her ne kadar öğretim programlarına ve öğrencilerin ilgi, istek ve gereksinimlerine göre yapılsa da, bunların ulaşamadığı noktaların olduğunu kabul etmek gerekir. Bu noktalara ulaşmak ve öğrencilerin gelecekteki yaşamlarına etki edecek davranışların kazandırılması ders dışı etkinliklerle mümkün olabilmektedir (Çılğın, 2007).

Bu tür faaliyetler okul sonrası ileri yaşlarda da yönetici nitelikte olumlu etkiler yapmaktadır. Dolayısıyla eğitimin genel amaçlarından önemli bir kısmını da yerine getirmiş olmaktadır (Gündoğdu, 2011).

Ders dışı eğitsel etkinlikler, eğitim ve öğretimde temel sistem olan okulun, üretim alt sisteminin önemli bir ayağıdır. Öğretim programları her ne kadar öğrencilerin gereksinimlerine uygun yapılmaya çalışılsa da, öğrencilerin davranışları önceden kurgulanıp kontrol altında olduğundan, özellikle mesleki kişiliklerinin gelişmesi bağlamında edinilen bilgilerin yaşama, kontrol ve gözetim altında aktarılabilme olanağı sağlayan ders dışı eğitsel etkinliklerin, gelecek yaşamın provasının, öğrencinin ders ortamında açığa çıkartmadığı temel amaçlarından önemli bir kısmının gerçekleştirilebildiği yadsınılamaz bir araçtır. Ders dışı eğitsel etkinlikler, okulun sınırlarını aşan ve çevreye ulaşan çalışmalar olduğu için okulu topluma benimsetir (Pehlivan ve Selçuk, 2005).

Pehlivan (2006), ders dışı faaliyetlerin önemini şu şekilde sıralamaktadır:

1. Öğrenciye kendini tanıma ve tanıtma fırsatı verir.
2. Öğrenciyi spora özendirir, spora başlamaya fırsat ve cesaret verir.
3. Ülke sporu için yetenek seçimi geliştirilmesini sağlar.
4. Çocuk ve gençlerin bedensel, sosyal ve duygusal gelişmelerine yardımcı olur.
5. Boş zamanların bu yolla değerlendirilmesini sağlar.
6. Akademik disiplin ve başarının artmasını sağlar.

2. 6. 2. Ders Dışı Etkinliklerin Amaçları

Ders dışı etkinlikler, eğitimin amaçlarına uygun olarak dersler dışında, okulda ve okul dışında yapılan eğitim ve öğretim çalışmalarınıdır (Karlı, 2006).

Ders dışı etkinliklerin, çocuk ve gençlerin eğitimlerine ders içi faaliyetlerine yanı sıra ders dışı eğitsel çalışmalarına da yurttaşlık ve demokrasi eğitimine etkisi çoktur.

Öğrencilerin demokrasi kavramını anlamalarını, demokratik davranış kazanmalarını sağlayacak en önemli çalışmalar bu faaliyetlerdir. (Karslı, 2006).

Öğrenci ile ilgili bir etkinlikte öngörülen teknik, yöntem ve stratejiler, çocuğun sadece sınıf içerisinde derse etkin katılımını sağlamaya yönelik değildir. Öğrenci okul dışında da öğrenmeye, araştırmaya, inceleme yapmaya yönlendirilmelidir. (Sezen, 2007).

Ders dışı etkinlikler belirtilen etkililiğinin yanı sıra öğrencilerin yaşam becerilerini geliştirmesine, öğrenmeyi öğrenmesine, bir üst öğrenime devam etmesine ve doğal olarak akademik başarıyı yükseltir. Öğrenciler ilgi duydukları ve yetenekli olduklarına inandıkları ders dışı etkinliği yaparken, onu ileride meslek olarak düşünebilirler. Birçok araştırmaya göre, ders dışı etkinliklere katılan öğrencilerin, akademik başarılarını da yüksek olduğu vurgulanmaktadır (Sezen, 2007).

Ders dışı çalışmalar, toplumun ihtiyaçlarını karşılayıcı, bireylerin yeteneklerini ortaya çıkarıcı ve geliştirici, sorunları doğru çözümlenen, akılcı düşünebilen, tarihsel ve ulusal değerleri benimsetici ve koruyucu, sanayi ötesi toplum olmanın getireceği problemleri çözebilecek nitelikte, başarıma isteği ile dolu ve girişimci insanların yetiştirilmesini amaçlamaktadır (Gacar, 2001).

Ders dışı etkinliklerin bir amacı; öğrenciler üzerinde oluşacak olumsuz etkileri önlemek, oluşları da düzeltmektir (Çilgin, 2007).

Ders dışı etkinliklerin en önemli görevlerinden birisi, öğrencilerin boş zamanlarını etkili ve verimli bir şekilde kullanmalarına yönelik çalışmalar yapmaktır. Çünkü günümüzde çalışma saatleri giderek azalmaktadır. İnsanın boş zamanını olumlu bir şekilde kullanabilmesi için, yapabildiği zevk aldığı bir uğraşının olması gerekir (Sezen, 2007).

Okul yıllarında öğrenme ve kişisel gelişim öğrencinin okul içinde ve dışında akademik ve akademik olmayan etkinliklere katılımıyla gerçekleşir. Öğrenmenin gerçekleşmesi için öğrencinin sınıf dışında da eğitim hedeflerine uygun etkinliklere katılımı desteklenmelidir. Ders dışı etkinliklerle öğrenciler; bilişsel bütünlük eleştirel düşünme gibi, bilgi yeterliliği ve bilgiyi uygulamaya geçirme, insancıl yaklaşım, kişisel ve kişilerarası yeterlilik, pratik yeterlilik kazanırlar. Günümüz eğitim anlayışında, çocuğun gelişiminde akademik başarıyla aynı zamanda sosyal, kültürel, sanatsal vb başarıya da önem verilmektedir (Sezen, 2007).

Touton, orta öğretimde ders dışı etkinliklerin amaçlarını şunlardır:

1. Kişinin bedensel güç ve uyumluluğunu geliştirmek,
2. Temel bilgileri uygulama alanı oluşturmak,
3. Kişinin ilgi ve tutumlarını keşfetmesini sağlamak,
4. Yeteneklerini geliştirmek,
5. Kişiyi ekonomik bağımsızlığa ve ileri öğretime hazırlamak,

6. Estetik ve dinlendirici etkinliklere yöneltmek,
7. En uygun kişisel ve grup yaşamlarını sağlamak (Akgül ve diğerleri, 2004).

Strang ise;

1. Temel ihtiyaçların doyurulması, değer duygusu ve davranışların kazanılması, bilgi ve becerilerin elde edilmesi,
2. Başkaları ile işbirliği yapmak, yeni alışkanlıklar ve güven kazandırmak,
3. Kişileri incelemek ve onların kendi kendilerini anlamalarına imkân sağlamak,
4. Grup moralini ve ruhunu geliştirmek okul ile ilgili sorunları çözmek,

olmak üzere dört madde olarak ifade etmiştir (Karaküçük, 1999).

Ders dışı etkinliklerin eğitsel değeri ise üç noktada toplanır:

1. Öğrencilerin bedensel ve ruhsal gereksinimlerini, yaşamsal sorunlar üzerinde yaparak ve yaşayarak öğrenmek,
2. Klasik eğitim programlarının yetersizliğini gidermek,
3. Öğrencilerin kişiliklerini geliştirerek, onların kendi kendilerini ifade etmelerine, sorumluluk ve önderlik gibi iyi niteliklerini geliştirmeye fırsat vermek ve boş zamanlarını iyi geçirmelerini sağlamaktır (Poyraz, 1999).

Okullar hem eğitim merkezidirler, hem de aynı yaş gruplarının bir araya geldikleri yerlerdir. Bu nedenle beden eğitimi ve beden eğitiminin dışında kalan diğer ders dışı etkinlikler müzik, resim iş, tiyatro açısından okullar geniş boyutlu bir kaynaktırlar (Çılğın, 2007).

Ders dışı etkinlikleri, öğrencinin gelişimi ve eğitimin genel amaçları açısından formal eğitim etkinliklerinden ayıramamakla beraber bu tür etkinliklerle ilgili yapılan tanımlar incelendiğinde, böyle bir ayırımın yapılmadığını da açıkça görebiliriz (Köse, 2004).

Eğitim kurumlarında bireyin gelişimine katkıda bulunmak için, eğitsel faaliyetlerin bireyin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde düzenlenmesi gerekir. Eğitsel çalışmalar, öğretim için yapılan dersler gibi eğitim programlarının vazgeçilmez bir parçası olmalıdır. Okullarda yapılan eğitsel faaliyetler öğrencilerin birlikte çalışma alışkanlığı kazanmalarına, yardımlaşma bilincinin gelişmesine ve sosyalleşmelerine yardımcı olmaktadır (Özgündüz, 2006).

İlk ve orta öğretimdeki öğrenciler için serbest zamanların değerlendirilmesi kişilik gelişmesi, toplumsal nitelik kazanması, uğraşı ve beceri elde etmeleri bakımından çok önemlidir. Öğrencilerin serbest zamanlarını değerlendirmek için ders dışı etkinlikler, karşılaştıkları sorunları çözmek, üretime, toplum yaşamına etkin biçimde katılmak amacıyla, bireylere gerekli olan bilgiyi vermek, beceriyi kazandırmak, yetenekleri geliştirmek, bunları gerçekleştirmek imkânlarını sağlamak amacıyla yapılabilir (Çılğın, 2007).

Okullarda, ders dışı etkinliklere katılarak yaşam boyu uygulanabilecek beceriler öğrenilebilecek zaman ve sistem bulunmaktadır. Bir öğrencinin okulda edebiyat öğretmeninden sahne, tartışma gibi toplumda kendini ifade etme ve konuşma sanatını öğrenmesi, müzik öğretmeninden bir enstrüman çalmayı veya şarkı söylemeyi öğrenmesi, coğrafya öğretmeninden ülkesini ve dünyayı gezip göreceği tatil yapabilecek yerleri öğrenmesi, yine laboratuvar deneyleri, güzel yazı, grafik, koleksiyonculuk gibi birçok uğraşıya başka öğretmenleriyle yönelmesi mümkündür. Ayrıca öğrenci için çok önemli olan ve uygulanabilmesi daha kolay olabilen beden eğitimi ve spor etkinliklerinin sevdirci ve uygulamacısı beden eğitimi öğretmenleri olacaktır (Karaküçük ve Yetim, 2000).

Çocuğun genel eğitiminde ona kazandırılması istenen birçok (bilişsel, duyuşsal, sosyal ve motorsal) davranışlar, ders dışı etkinliklerle kazandırılabilmesi konusunda okul yönetimi ve öğretmenlerin bunun bilincinde olmalarıdır. Ders dışı eğitsel etkinlikler, öğrencilere okulda öğrendiklerini günlük yaşamda kullanabilmeleri için uygulama ortamı da sağlamaktadır (Pehlivan ve Selçuk, 2005).

İlgililer öğrencilerin istek ve beklentilerini olanaklar çerçevesinde karşılamak durumundadır. Çünkü kişi, severek yapmak istediği bir alanda doyuma ulaşma olanağı bulamazsa, diğer alanlarda kendisi için zararlı olana eylemlere yönelebilir. Gençler kötü alışkanlıklara genellikle serbest zamanlarında anlamlı bir uğraş bulamadıkları için yönelirler (Burgul ve Yaman, 2004).

Ders dışı etkinlikler ve doğal programlar öğrencilere ders dışındaki zamanlarda oyun ve spor yoluyla fazladan etkinlik imkânı tanımaktadır. Bu etkinliklerde öğrenci kuvvet, hareket çabukluğu, kişilik, yurtseverlik kazanacak çalışma ortamının dışına çıkarak eğlenme imkânı da bulabilecektir (Gündoğdu, 2011).

Gençler için zamanlarının büyük bir bölümünü geçirdikleri okul çevreleri oldukça önemlidir. Özellikle okul eğitimlerinde çok az duyuya hitap eden, gençlerin ilgi ve ihtiyaçlarını dikkate almadan sınırlı bir zaman içine sıkıştırılmış dersler, bireylerin sağlıklı, sosyal ilişkiler kurmaları noktasında yeterli olamamaktadır. Dolayısıyla bu süreç içerisinde sağlanamayan sosyal uyum gençlerin farklı yönlerden sorunlarla karşılaşmasına ya da bizzat sorun oluşturmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla eğitimde sadece bilgi yüklemek yeterli olmamaktadır (Kırbaş, Taşmektepligil ve Üstün, 2006).

Ders dışı faaliyetlerin seçiminde kişi özgür davranır. Bu kişiye özgürlük hissi tattırarak onun ruhsal zenginlik kazanmasına yardımcı olur. Daha çok grupsal olarak gerçekleştirilen ders dışı etkinlikler bireyin sosyalleşmesinde büyük rol oynar. Yeni arkadaşlıklar edinme, grup içinde yer edinme yerini idrak edebilme ve diğer grup üyelerini tanıyabilme gibi çabalar kişinin sosyal yaşantısını etkileyerek olgunlaşmasını ve toplum hayatına alışmasını sağlar. Ders dışında kalan zaman, iyi değerlendirilmediğinde sıkıntı

yaratır. Özellikle ortaöğretim gençliğinin, olumsuz zararlı arkadaş grupları içine girmesine, kahvehaneye, oyun salonlarına gidip kumar oynamalarına, alkol, uyuşturucu madde kullanmalarına, ruhsal bozukluklara, hastalıklara, türlü suçları işlemelerine neden olur (Poyraz, 1999).

Beden eğitimi müzik, resim iş dersleri sosyal ve fen grubu derslerinden farklıdır. Uygulamalarının yapıldığı alan kullanılan araçlar ve öğretim yöntemleri açısından bu derslerin farklı özellikler taşıması işlevlerini de değiştirmektedir. Öğretim programlarında yer alan derslerin büyük bölümü bilgi kazandırıcı özelliğine karşın beden eğitimi, müzik, resim iş derslerinin öncelikli beceri kazandırıcı, kişilik gelişimini bütünleyici ve öğrencileri gelecekteki toplumsal yaşama hazırlayıcı nitelikte etkin görevleri bulunan derslerdir (Esen, 2010).

Öğrencinin okul dışı etkinliklere katılması onun okul başarısını olumlu bir şekilde etkilemektedir. Ders dışı etkinliği olarak spor, müzik, güzel sanatlar, folklor gibi dallarla uğraşan öğrencilerin eğitim hayatlarında başarılı oldukları gözlemlenmiştir (Aybek, 2007)

Ders dışı etkinliklerle öğrenci, serbest zamanını olumlu bir uğraşyla değerlendirmiş olacak beraberinde çevre ve dostluklar edinecek, mutluluk duyacak ilgi duyduğu alanda becerilerini geliştirecektir (Aybek, 2007).

Ders dışı etkinliklerin amaçlarının, Millî Eğitimin ve okulun amaçlarından farklı olmadığı, derslerle ders dışı etkinlikler arasındaki farkın kullanılan araçlar ve yöntemlerde olduğu vurgulanmıştır. Klasik eğitim programlarının yetersizliğini gidermek, öğrencilerin bedensel ve ruhsal gereksinimlerini, yaşamsal sorunlar üzerinde yaparak-yaşayarak öğretmek, öğrencilerin kişiliklerini geliştirerek kendilerini tanıma, sorumluluk ve liderlik gibi iyi niteliklerini geliştirmelerine fırsat vermek ve boş zamanlarını iyi geçirmelerini sağlamak gibi görevlerin, ders dışı etkinliklerin eğitimsel değerini ortaya koyduğu dile getirilmiştir. Ders dışı etkinliklerin hem kişinin kendisine yönelik, hem de başkalarına yönelik olduğu, derslerde verilen konuların öğrenilmesine yardımcı olduğu, çocuğa demokrasi bilinci kazandırdığı, çağdaş eğitimin gereği olan kendi eğitiminde, çocuğun kendisine rol verdiği belirtilmiştir (Aybek, 2007).

Okulun öğrencileri hayata hazırladığı için, gerçek hayatın da bir parçasıdır. Okuldaki etkinlikler, sadece sınıf etkinlikleriyle sınırlı kalırsa, okul öğrencileri hayata hazırlama görevini yerine getiremez. Bundan dolayı öğrencilerin, okulda gerçek hayatı yaşayarak, bir sonraki yaşam dönemine hazırlanması gerekir. Bu da, onların kendi yetenekleri ölçüsünde çeşitli sosyal etkinliklere katılmalarıyla mümkün olacaktır (Köse, 2003).

Ders dışı etkinliklerle amaçlanan hedefler ile genel eğitimle ulaşılması amaçlanan hedefler arasında büyük paralellik bulunmaktadır. Zira bu yüzden ders dışı etkinlikler

“paralel eğitim” ya da “ikinci eğitim” olarak da isimlendirilmektedir (Karaküçük ve Yetim, 2000).

Okullarda ders dışı faaliyetlere büyük önem ve ağırlık verilmeli, bu faaliyetler dersin devamı ve bölünmez bir parçası olarak düşünülmesi ve değerlendirilmelidir (Poyraz, 1999).

2. 6. 3. Ders Dışı Etkinlik Türleri

Ders dışı etkinlikler, öğrencilerin yaşlarına, cinsiyetlerine, uygulama alanlarına, okulların olanaklarına, yönetici ve öğretmenlerin verdikleri değere göre farklı şekillerde sınıflandırılabilirler gibi;

1. Spor etkinlikleri (kayak, basketbol, voleybol, masa tenisi, atletizm vb.),
2. Sanat etkinlikleri (satranç, fen, matematik, el sanatları vb.),
3. Kültürel etkinlikler (okul gazetesi, okul yıllığı, kompozisyon yarışmaları, kitap okuma, halk oyunları, okul gezileri vb.),
4. Kulüpler (izcilik, eğlence, matematik, fen, türkçe, satranç vb.),
5. Toplantılar (okulun açılışı, milli ve dini bayramlar, andımız, bayrak törenleri, kurtuluş günleri, belirli gün ve haftalar vb.),
6. Eğitsel kol çalışmaları (öğrenci isteklerine, okulun olanaklarına, çevrenin özelliklerine rehberlik edecek öğretmenin nicel ve nitel yeterliliğine göre okul yönetimi ve öğretmenler tarafından seçilmektedir. Bu kollarla yapılan etkinlikler, tamamen öğrenciler tarafından yapıldığı için, eğitsel kol çalışmalarının aynı zamanda “öğrenci etkinlikleri” de denilmektedir (Köse, 2003).
7. Ders dışı etkinlikler uygulama zamanları bakımından üç grupta incelenebilir;
8. Ders dışında, dersle doğrudan ilgili olmayan boş zaman etkinlikleri,
9. Okul dışındaki boş zaman etkinlikleri (Arslan, 1996).

Okul dışındaki etkinlikler, okulun rehberliğinde ancak ailelerin denetimi ve sorumluluğu altında çocuğun sokakta başıboş dolaşmasını veya pasif etkinliklere katılmasını önleyecek, çevre imkânlarından da yararlanarak her türlü spor, müzik, kitap okuma gibi etkinliklerdir. Çoğu zaman yararlı tv seyretmek ve çeşitli hobiler oluşturmak gibi etkinlikler ev içinde gerçekleştirilmektedir (Karaküçük, 1999).

Türkiye’de okullardaki ders dışı etkinlikler; özellikle ve ağırlıklı olarak spor üzerine yoğunlaşmıştır öncelikle, beden eğitimi öğretmenlerinin genellikle kendi uzmanlık alanlarına giren spor branşlarına doğru öğrencileri yönlendirmeleriyle rekreasyon uygulamaları başlatılmaktadır. Bu çalışmalar daha sonra okul içinde sınıflar arası veya oluşturulan çeşitli grupların kendi aralarında yaptığı sportif yarışma organizasyonları ile devam ettirilmektedir. Burada okul yönetiminin desteği söz konusudur. Organizasyonlar ilçe veya il bazında Milli Eğitim Müdürlüğü ve Gençlik Spor İl Müdürlüğü’nün desteğinde

devam ettirilmektedir. Daha sonra ise, Milli Eğitim Bakanlığı'nın sorumluluğunda ve Gençlik Spor Genel Müdürlüğü'nün desteğinde bölge veya Türkiye çapında ders dışı organizasyonlara gidilmektedir. Ders dışı sportif organizasyonların son ayağını ise; ISF (Uluslararası Orta dereceli Okullar Spor Federasyonu) sorumluluğunda gerçekleştirilen uluslar arası organizasyonlar oluşturmaktadır (Karaküçük, 1999).

Ders dışı etkinlikler, öğrencilerin sadece ders kitaplarına giren bilgilerle yaşama atılmalarını önleyecek, girişim yeteneklerini artıracak, görüşlerini özgürce ortaya koyabilecek beceriler elde etmeleri, topluluk bilinçlerinin, sorumluluk duygularının ve liderlik yeteneklerinin gelişmesi bakımından önem taşır. Kişinin bedensel güç ve uyumluluğunu geliştirmek, ilgi ve tutumlarını keşfetmek, estetik ve dinlendirici etkinliklere yönlendirmek, en uygun kişisel ve grup yaşamları sağlamak ile boş zamanlarını en iyi şekilde değerlendirme alışkanlıklarını kazanmak bakımından ders dışı zamanlarda yapılan etkinliklere katılım önem taşımaktadır (Civil, 2007).

2. 6. 4. Ders Dışı Etkinliklerin Bireyin Gelişimine Katkıları

Ders dışı etkinlikler ve doğal programlar öğrencilere ders dışındaki zamanlarda oyun ve spor yoluyla fazladan etkinlik imkânı tanımaktadır. Bu etkinliklerde öğrenci kuvvet, hareket çabukluğu, ulusal bilinç, kişilik, yurtseverlik kazanacak çalışma ortamının dışına çıkarak eğlenme imkânı bulacak, gruplar arası iletişim, cinsler arası ilişki ortamı ile sert ve saldırganlık duygularının yerini yumuşak davranışların alacağı kişilik elde edebilecektir (Esen, 2010).

2. 6. 5. Fiziksel Gelişimine Katkıları

Ders dışı etkinliklerde, fiziksel gelişimin sağlanabilmesi için özellikle spor etkinliklerinin önemi büyüktür. Bu etkinlikler insanın sağlıklı ve zinde yaşamasında etkin rol oynar. Herhangi bir uygulama alanında yeteneğinin keşfi ve gelişimi söz konusudur. Bireyin serbest zaman etkinlikleri ile psikomotor gelişimi ve koordinasyonu gelişir. Motorik özelliklerin gelişimi ve beraberinde yetenek gelişimi doğru zaman dilimindeki yaş ve hareket eğitimiyle ilgilidir. Bireyin çabukluk, denge, kuvvet, esneklik, hareketlilik, algılama ve becerilerinin geliştirilmesi fiziksel aktivitelerle sağlanabilir. Ders dışında yapılacak olan bu etkinliklerin tekrarıyla bireyin ihtiyacı olan gelişim sağlanacaktır (Esen, 2010).

Bireyin kas-sinir koordinasyonunun gelişimi beraberinde zihinsel gelişimi, oyun formatındaki aktivitelerle mümkündür. Yine bu dönemde yeni beceriler edinme ve bunların gelişiminin sağlanması için yeterli zaman ve yeterli tekrar gerekmektedir. Bireyin fiziksel

gelişimini sağlaması için gereken zaman dilimi ders dışı etkinlikleri ve beraberinde bireyin serbest zaman kavramını olumlu yönde algılayıp uygulamaya geçirmelidir (Aybek, 2007).

2. 6. 6. Psikolojik Gelişimine Katkıları

Ders dışı etkinlikler ve rekreatif faaliyetler, kişinin psikolojik olarak boşalmasını, dinlenimini, yaratma gücünü, kendini ifade etme ve paylaşma ruhunu geliştirir. Bireyin kendini iyi hissetmesinde, mutlu olmasında, enerjisini doğru kullanabilmesinde hiç şüphe yoktur ki ders dışı etkinliklerin ve rekreatif faaliyetlerin önemi büyüktür (Esen, 2010)

Kişinin okul, iş ve yerine göre ev hayatının monotonluğundan ve yaşayabileceği problemlerinden ders dışı faaliyetleriyle uzaklaşması ve bireyin psikolojik olarak sıkıntılı anlarında rahatlamasına imkân verir. Ders dışı faaliyetlerin seçiminde kişi özgür davranır bu kişiye özgürlük hissi tattırarak onun ruhsal zenginlik kazanmasına yardımcı olur. Daha çok grupsal olarak gerçekleştirilen ders dışı etkinlikler bireyin sosyalleşmesinde büyük rol oynar. Yeni arkadaşlıklar edinme, grup içinde yer edinme yerini idrak edebilme ve diğer grup üyelerini tanıyabilme gibi çabalar kişinin sosyal yaşantısını etkileyerek olgunlaşmasını ve toplum hayatına alışmasını sağlar (Aybek, 2007).

2. 6. 7. Sosyal Gelişimine Katkıları

Ders dışı etkinliklerle ilgili yapılan araştırmalar, genellikle, bu tür etkinliklerin, ders (akademik) başarısına, okul kültürünün algılanmasına, liderlik yeteneklerinin ortaya çıkarılmasına ve geliştirilmesine, benlik gelişimine, sosyal ve ahlak gelişimine, boş zamanları verimli değerlendirmeye, demokratik bir tutum kazanmaya olumlu etkilerinin olduğunu göstermektedir. Zaten eğitimden ve okuldan toplumların ve ailelerin beklentisi, gelecek nesillerinin bu tür özellikleri kazanmalarıdır (Köse, 2004).

Genel eğitim, beden eğitimi ve ders dışı etkinlik insanların mümkün olan en iyi gelişimini ve demokratik vatandaşlık sorumluluğu kazanmaları için çalışır. Hareket eğitimi insan davranışı, kişiliğindeki zihinsel, sosyal ve duygusal değişiklikleriyle ilgilenirken kas hareketlerini temel alır (Esen, 2010).

Ders dışı etkinlik, rekreasyon ve beden eğitimi birçok yönlerden birbirleriyle ilişkilidir ve birbirlerinin tamamlayıcısıdır. Ders dışı etkinlik faaliyetleri ve beden eğitimi sosyal olarak demokratik grup yaşamında etkin bir rol oynar ve bu fiziksel eğitim denemeleri sonucu yeni durumları daha anlamlı ve amaçlı olarak yorumlayabilir (Aybek, 2007).

2. 6. 8. Ders Dışı Etkinlikler ve Okul Yönetimi

Yöneticiler kurum içinde ve dışında yönetimi sürdürürken, çevrelerine de hizmet ederler. Bu çalışmalarını ülkedeki bütün eğitim sistemini doğrudan doğruya etkiler. Bütünü ile çalışmalardaki başarı kurum içi ve dışı ilişkilerinin etkinliğine bağlıdır. Yöneticiler öğrencilerin moral gücünü yüksek tutmasını bilmeli ve bunun içinde güven, memnurluk, işbirliği, disiplin, gayret, telkin etmelidirler. Aksi halde öğrencilerde ürkeklik, tedirginlik, isteksizlik, disiplinsizlik, memnuniyetsizlik ve bezginlik içinde bulunacaklardır. Bu ise moral gücünün düşüklüğüne ve başarısızlığın artmasına sebep olacaktır. Yöneticiler öğrencilere kendi iradelerine dayanarak zihni kabiliyetlerini geliştirme imkânlarını hazırlamalı, incelemeler ve araştırmalar yapmaya yönelmelidirler (Başar, 2008).

Ders dışı etkinlikler, rekreasyon etkinlikleri karşılığı bir anlam taşımaktadır. Öğrencilerin ders dışı etkinliklerinde okul önemli bir merkez oluşturmaktadır. Okul, tanıtma, sevdirmeye, yönlendirme öğretme ve uygulama fonksiyonlarının tamamını veya birkaçını yerine getirecek yeterli organizasyona ve imkâna sahiptir (Acet, 2000).

Türkiye’de okullarda uygulanan ders dışı etkinlikler için inisiyatifin büyük bir kısmı okul yöneticilerindedir. Yöneticilerin inancı, enerjisi, ders dışı etkinliklerin gücünün katkısının farkına varmaları ve diğer iyi bir yönetici olma özelliklerini taşımaları okullardaki ders dışı etkinliklerin çok sayıda öğrenciye ulaşmasına ve yaygınlaşmasına götürür (Karaküçük ve Yetim, 2000).

Ders dışı etkinliklerin amaçlarına ulaşabilmesi, büyük ölçüde bu etkinliklerin verimli bir şekilde organize edilmesiyle olur. Bu etkinlikleri, eğitim-öğretim etkinlikleriyle birlikte düşünmek, organizasyonun ilk aşamasıdır. Bu organizasyonun yapılması, okul yönetiminin görevidir ve aynı zamanda organizasyonun işleyişinin kontrolünü ve denetimini de okul yönetimi yapmalıdır (Köse, 2003).

Modern eğitim kurumları, hem ders içi nitelikli etkinliklerle, hem her türlü fiziksel olanaklarla ve hem de eğitim-öğretim hizmetlerinde nitelikli personelle donanmış kurumlardır. Böyle kurumlarda, öğrenciler ders dışı zamanlarının büyük bir bölümünü de, planlı ve düzenli bir şekilde, görevli personel nezaretinde geçirmektedir. Özellikle gelişmiş ülkeler, eğitim-öğretim hizmetlerinin yalnız sınıf ortamında yapılamayacağını anlamışlar ve öğrencilerin sınıf ve okul dışı zamanlarını da kontrol etmek amacıyla, okulun fiziksel olanaklarını arttırmışlardır (Köse, 2003).

2. 6. 9. Milli Eğitim Müdürlüklerinin Yapması Gerekenler

1. Ders dışı egzersiz çalmaları Milli Eğitim Müdürlüklerinin yönetim ve denetiminde düzenlenir.

2. Ders dışı egzersiz çalışmalarının gerektirdiği tesis ve antrenör konusunda ilgili kurumlarla koordineyi sağlar.
3. Bakanlıkça Milli Eğitim Müdürlüklerine gönderilen ders dışı egzersiz çalışmaları genelgesi ve programının tüm okullara dağıtımını sağlar.
4. Ders dışı egzersiz çalışmalarının bitiminde sonuç raporunu, örnek forma uygun doldurulmasını ve her yıl için 20 Temmuz tarihine kadar bakanlığa gönderilmesini sağlar (Gacar, 2001).

2. 6. 10. Okul İdaresinin Yapması Gerekenler

1. Ders dışı egzersiz faaliyetlerinin düzenlenmesi ve yararlı bir şekilde yürütülmesinden okul müdürlükleri sorumludur. Okul müdürü her öğretim yılının mayıs ayında beden eğitimi öğretmenleri veya dersi yürüten öğretmenlerle toplantı yaparak bir sonraki yılda okulun araç, gereç ve tesis durumu göz önünde bulundurularak çalışma yapılacak branşları tespit eder.
2. Çalışma yapacak öğretmenlerin branşlarını tespit eder. İmkânlar ölçüsünde öğretmenlerin kendi branşlarında faaliyet göstermeleri sağlar.
3. Bakanlıkça gönderilen programlara dayalı olarak çalışma programları hazırlar.
4. Her branş için günde iki saat ve haftada altı saat olmak kaydı ile çalışma takvimi hazırlanır.
5. Yapılan program doğrultusunda; okulun tesis, araç, gereç ve antrenörlerin temini için Milli Eğitim Müdürlüğü kanalıyla Gençlik Spor İl Müdürlüğü ile iletişimde olur (Gacar, 2001).

2. 6. 11. Ders Dışı Etkinlik Uygulamalarında Gerekli İlkeler

1. Ders dışı faaliyetler, öğrencilerin okul çevresinin ihtiyaçlarını karşılamalıdır.
2. Ders dışı faaliyetler, okulun öğretim programını zenginleştirmeye yardım etmelidir.
3. Ders dışı faaliyetler, okulda daha mutlu bir ortam gerçekleşmesini sağlayan okulu gerçek bir topluluk yapmalıdır.
4. Ders dışı faaliyetler, iyi örgütlenmeli ve iyi yönetilmelidir.
5. Ders dışı faaliyetler, öğrencilerin daha iyi bir vatandaş olmalarına yardım etmelidir.
6. Ders dışı faaliyetler iyi bir vatandaş yetiştirmelidir.
7. Rehber öğretmen, ders dışı faaliyetler konusuna, öğrenciler gibi ilgi duymalı ve onu iyi bilmelidir.

8. Ders dışı faaliyetler, amaçlarına uygun olmalıdır.
9. Ders dışı faaliyetler, emredici değil, işbirliği havasında ve rehberlik anlayışı içinde yapılmalıdır.
10. Ders dışı faaliyetlerde, önderlik ve sorumluluk öğrenciler arasında paylaşılmalıdır.
11. Öğrencilerin bu başarıları okul tarafından da takdir edilmelidir. Bu amaçla rehber öğretmen, öğrenciler hakkında kayıtlar tutmalıdır.
12. Ders dışı faaliyetlerin amacının ne olduğu herkes tarafından açıkça bilinmeli ve bu amaca yaklaşım yaklaşılmadığı zaman zaman değerlendirilerek denetlenmelidir (Karlı, 2006).

2. 6. 12. Ders Dışı Etkinlik Çalışmalarında Dikkat Edilecek Hususlar

Ülkemizde ders dışı etkinlikler, tamamen öğrencinin isteğine bağlı olan ve öğrencinin etkin bir şekilde rol aldığı etkinliklerdir. Bunun için, öğrencilerin gözünde bir angarya olarak algılanmaz, çünkü bunlar, normal ders programlarının konularına doğrudan bağlı değil ve özellikleri itibarıyla de kuru bir ders değil. Öğrencinin ilgi ve isteğinin yanında, bu etkinliklerin sağlıklı bir şekilde yapılabileceği ortamların da olması gerekmektedir. Özellikle okul bahçesi, spor salonu, özel yetenek salonları, kütüphane ve okuma salonu vb. asgari gereçlerdir (Yetiş, 2004).

Ders dışı egzersiz faaliyetlerine büyük önem ve ağırlık verilmeli, bu faaliyetler dersin devamı, bölünmez bir bütünü olarak düşünülmesi ve değerlendirilmelidir (Gacar, 2001).

Bu amaç doğrultusunda aşağıda sıralanan ilkelere dikkat edilmelidir;

1. Araç, gereç, alan ve tesislerden bütün öğrenciler yararlandırılmalı, çalışmalar buna göre düzenlenmelidir.
2. Ders dışı faaliyetlerde görevler, demokratik olarak dağıtılmalı öğrencilerin kendi kendilerini yönetmelerine, denetlemelerine öncelik verilmelidir. Böylece karşılıklı görev ve sorumluluk duygularının gelişmelerine imkân hazırlanmalıdır.
3. Okulun bulunduğu çevrede yapılabilecek spor dallarının temel eğitim ve öğretimi engellenmeyecek şekilde çevre imkânları da kullanılmak sureti ile derslerde veya ders dışı çalışmalarda ele alınmalıdır
4. Öğrencilerin ders dışı faaliyetleri de izlenerek değerlendirmelerinde dikkate alınmalıdır.
5. Ders dışı faaliyete yeni başlayan öğrencileri gözleyip, branşlara yönelik küçük denemeler yapıp, öğrencinin ilgi ve yeteneğine uygun spor dalını bulmasında yönlendirici ve yardımcı olunmalıdır.

6. Okul içindeki çalışmalarla ve öğrencinin beden eğitimi ve spor faaliyetlerine özendirilmesi ve neticede öğrencilerin kendilerini deneme ve tanıma açısından yardımcı olacağı düşünülmektedir. Bütün öğrencilere ders dışı faaliyetlere katılma fırsatı tanıyan sınıflar arası karşılaşmalara ağırlık verilmeli, fırsat eşitliği ilkesi zedelenmemelidir. Tabana yayılan bu faaliyetlerde başarılı öğrenciler, okul takımlarına alınarak değerlendirilmelidirler.
7. Öğrencilerin, okulun bünyesi dışındaki diğer kuruluşlar tarafından seviyelerine uygun olarak düzenleyecekleri spor gelişim çalışmalarına yönlendirilmelerine önem verilmelidir.
8. Ders dışı egzersiz çalışmalarında, okulun diğer öğretmenlerinden ve çevredeki uzman kişilerden yararlanılmalıdır. Ancak öğretmen olmayan uzman kişilerin seçiminde çok titiz davranılmalı, öğrencileri olumsuz yönde etkileyen davranış ve alışkanlıkları görülen kişiler derhal uzaklaştırılmalıdır.
9. Her sınıf veya grup öğrencilerine gün, saat ve çalışacakları spor dalı belirtilerek haftalık, aylık ve yıllık programlar yapılmalıdır (Gacar, 2001).

2. 6. 13. Ders Dışı Etkinliklere Karşı Öğrenci Velileri Tutumları

Okulda yapılan eğitim-öğretim etkinliklerinde olduğu gibi, ders dışı etkinliklerin organizasyonunda da sadece okul ve öğretmenler sorumlu tutulmamalıdır. Japon eğitim düşüncesi, eğitim işinin yalnız okullarda yapılmadığını ve eğitim işinin yalnız okullara ve öğretmenlere bırakılmayacak kadar da önemli ve hayati olduğunu vurgulamaktadır. Bu nedenle, ailelerin, toplumun ve çevrenin de eğitim kurumlarıyla içice olması gerekmektedir (Köse, 2003).

Aile kişinin sürekli olarak birlikte olduğu en önemli sosyal kurumdur. Kişi her konuda ailesinden etkilenir. Dünyaya hiçbir şeyden habersiz gelen çocuk dünyayı ailesi aracılığıyla tanır, ailesinin izin verdiği ölçüde kişiliğinin yapılandırma fırsatı bulur. Demokratik aileler çocukların benlik kavramı geliştirebilecekleri en iyi ortamdır. Çünkü bu tipteki ailelerde çocuklar verilen kararlarda söz sahibidirler, katı kurullarla çocukların özgürlüğü kısıtlanmaz. Anne ve baba çocukla her zaman iletişim halindedirler (Çılgın, 2007).

Ders dışı etkinlikleri gereksiz gören boşa vakit harcama olarak düşünen, tek gerekli şeyin ders çalışmak olduğunu düşünen aileler de vardır. Tüm boş vaktini, televizyon izleyip, radyo dinleyerek geçiren, hiçbir aktif faaliyette bulunmayan bir ailenin boş zamanları nasıl değerlendirecekleri hakkında bir bilgiye sahip olduklarından bahsedilemez. Böyle bir ailede yetişen bir çocuğun da, olumlu alışkanlıklar kazanması ve bilinçli hareket etmesi beklenemez (Çılgın, 2007).

Ailelerin yapısı, özellikleri, aile içi ilişkiler, anne babanın eğitim seviyesi, çocuk yetiştirme anlayışları, öğrencinin ders dışı faaliyetlerini ailesinin yardımıyla öğrenmesini ve bu faaliyetlere katılımı arttırdığı bilinmektedir (Çılğın, 2007).

Ders dışı etkinlikler okul içinde ve okul dışında gerçekleşebilir. Anne-babalar çocuklarıyla en yoğun iletişimde bulunan bireylerdir. Aile çocuğunun katılacağı ve katıldığı etkinlikleri takip edip ve ona gereken desteği sağlamalıdır. Öğrenci ile ilgili bir etkinlikte okul, aile ve çevre işbirliği sağlanmazsa, o etkinlik amacına ulaşamayacaktır (Sezen, 2007).

2. 6. 14. Ders Dışı Etkinlikler Hakkında Olumlu Eleştiriler

1. Öğrencilerde başarıya yönelme, sorumluluk elde etme ve fiziksel güç kazanma gerçekleşmektedir.
2. Bu tür aktivitelere katılan öğrencilerin akademi çalışmalarına olan ilgileri artmaktadır.
3. Okulun diğer öğrencilerinin rekreatif etkinliklere teşvik edilmektedir.
4. Öğrenciler katıldıkları rekreatif faaliyetlerle (özellikle okul futbol takımında, kayak takımında ya da tiyatro grubu içinde yer alan öğrenci gibi), okul içinde ve dışında önemli bir sosyal hareketlilik yaşamakta, saygınlıkları artmakta ve takdir sağlamaktadırlar.
5. Okulu yaşayan bir organizasyon kılmak için gerek birlik ruhunu oluşturup devam ettirmektedir.
6. Velilerin ve toplumun, okulun tüm programlarına karşı ilgi ve desteğini artırmaktadır (Karaküçük, 1999).

2. 6. 15. Ders Dışı Etkinlikler Hakkında Olumsuz Eleştiriler

1. Öğrencilerin, akademik çalışmalar konusundaki dikkatleri dağılmaktadır. Gereğinden fazla çalışma, yorgunluğu oluşturmakta ve böylece akademik düzey düşmektedir.
2. Rekreatif etkinliklere yönelik birçok etkinlik çeşidinde ve özellikle sporda çok görülen amacın, mutlaka başarmak veya bir rekor kırmak şekline dönüşerek, faaliyetin eğitim ve eğlence yönünün ortadan kalkması, kazanma yönündeki aşırı baskı, aşırı gerginliğe ve strese neden olabilmektedir.
3. Çoğu öğrenciyi aktif katılımdan çok pasif (izleyici) katılıma sürüklemektedir.
4. Eğitim programları için kaynakları, imkânları, personel ve toplum desteğini azaltmaktadır.

5. Okulun, eğitim amaçlarını saptıran, yüzeysel, vurdumduymaz bir anlayış oluşturmaktadır.
6. Sürekli bir bağımlılık yaratarak olgunlaşmayı önleyip, endüstriyel toplum değerlerine uyumu zorlaştırmaktadır (Karaküçük, 1999).

2. 6. 16. Ders Dışı Etkinlikler Uygulamasında Karşılaşılan Problemler

Türk eğitim sisteminin temel amacı, Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak, milli birlik ve bütünlük içinde, iktisadî, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek, hızlandırmak ve Türk milletini çağdaş uygarlığın yapıcı ve seçkin bir ortağı yapmaktır. Okullarımız da bu amacın gerçekleşmesine yönelik gerek ders içi ve gerekse de ders dışı faaliyetlerde bulunmaktadır. Eğitim kurumlarımızda, öğretim kadar ders dışı etkinliklerin de eğitime katkısı göz ardı edilmemelidir. Ders dışı faaliyetler ya da müfredat dışı faaliyetler gibi hayat tecrübelerini eğitimin dışında tutan, bunları küçümseyen deyimler ve kavramlar yerine, öğretim programını faaliyet programları ile birleştiren bir görüşü savunmak gerektiğini belirtmiştir. Ancak eğitim kurumlarımızda ders dışı etkinlikler hep ikinci plana bırakılmıştır (Özkaptan, 2007).

Okullar çoğunlukla öğretim ile uğraşmaktadırlar. Ders dışı etkinliklerinde ağırlıklı olarak yer aldığı eğitim ise ihmal edilmektedir. Velilerin de çocuklarına karşı eğitim görevlerinden, okula güvenerek kendi sorumluluklarını yerine getirmemeleri, çocukların ders dışı etkinlikler de dahil birçok eğitimden yoksun yetişmelerine neden olmaktadır (Karaküçük ve Yetim, 2000).

Okullardaki ders dışı etkinliklerin oluşturulmasında ve uygulamalarında anlayış, rehberlik, yönetim ve imkanların kısıtlı oluşu gibi bazı sorunlarla karşılaşılmaktadır (Özkaptan, 2007).

Ayrıca, okullarda ders dışı etkinliklerin yeterince yararlı uygulanmasına engel teşkil eden bazı faktörler de bulunmaktadır. Bunlar;

1. Okulun fiziki kapasitesinin yetersiz olması veya rekreatif etkinlikler için uygun olmaması,
2. İlgili öğretmenlerin yeterli bilgiye sahip olmamaları, görevlerini benimsememeleri ve ders yüklerinin fazla olması,
3. Öğrenci sayısının çokluğu ve okullarda ikili veya üçlü öğretim yapılması,
4. Çevre veya ailenin bu tür faaliyetleri hoş görmeyecek bir kültürel yapıda olması,
5. Öğretmen ve diğer personelin sayısal yetersizliği,
6. Gerekli maddi desteğin veya kaynağın yetersiz olması ya da mevcut kaynağın gereği gibi kullanılamaması,

7. Genel anlamda, ders dışı eğitsel etkinliklerin öneminin rehber öğretmenler tarafından iyi bilinmemesi,
8. Bölge veya okul idarecilerinin çoğu zaman gerekli anlayışı ve imkânları vermemesi ve kendi istekleri doğrultusunda faaliyetlere yön vermek istemesi (Karaküçük, 1999)

Öğrencilerin ders dışı etkinliklerinde beden eğitimi öğretmenlerinin dışındaki branş öğretmenlerinin de aktif olması gerekirken özellikle Türkçe, Resim İş, müzik öğretmenleri bu etkinliklerin önemini kavrayamamakta bu nedenle de aktif görevlerden kaçınmaktadırlar. Oysa öğrenciler derslerden arta kalan boş zamanlarında beden eğitimi spor etkinliklerinin dışında resim iş, müzik veya tiyatro ile uğraşmak isteyebilirler. Ancak beden eğitimi öğretmenleri dışında hizmet öncesi eğitimlerinde ders dışı etkinliklere yönelik dersleri olmayan müzik, resim iş gibi öğretmenlik branşları bu ihtiyaçlara cevap verememektedir (Çılgın, 2007).

Yöneticiler ve öğretmenlerin bu tür etkinliklere işlerlik kazandırmak için çaba harcamadıkları gözlenmektedir. Bazılarının da bu tür etkinlikleri, derslerin çok yüklü olduğuna ve önemine vurgu yaparak –ki onlara göre bu tür etkinlikler öğrencinin kıymetli zamanını boşa harcamaktır- küçümsedikleri görülmektedir (Pehlivan ve Selçuk, 2005).

2. 6. 17. Karşılaşılan Problemlerin Çözümüne Yönelik Öneriler

1. Ders dışı etkinlikler, çoğu kere zorunlu programlar şeklinde uygulanmaktadır. Öğrencinin programa katılımına mecburiyet getirilmektedir. Özellikle, okul spor takımlarının oluşturulması gibi çalışmalarda da öğrenci kendi iradesi dışında belirli etkinliklere seçilmektedir. Bir basketbol takımının alt yapısını oluşturmak isteyen beden eğitimi öğretmeni, gözünün tuttuğu uzun boylu öğrencilerin eline öğrencinin görüşünü dahi sormadan çalışma programını tutuşturmuştur. Burada öğretmen bencil davranmaktadır. Öğrencinin yönlendirilmesi elbette gereklidir. Ancak, bunu yaparken öğrencinin katılacağı bu etkinliklerin bir boş zaman uğraşısı olduğu, hangi düzeyde olursa olsun okullar arası yarışma organizasyonlarının bile, esas amacının öğrencinin genel eğitimine katkı sağlayacak, kardeşliği, dostluğu, barışı, genel kültürü, bilgiyi geliştirecek sonraki hayatta bu alışkanlıklarını devam ettirecek ve hepsinden önemlisi öğrenciyi rahatlatarak ve mutlu edecek etkinlikler olduğu unutulmamalıdır. Bu nedenle, öğrencinin ders dışı etkinliklerden hangisine katılacağı ve programlara devamı, onun hür iradesi, ilgisi ve isteği doğrultusunda gerçekleştirilmelidir.
2. Beden eğitimi öğretmenlerinin kısmen de Resim İş ve müzik öğretmenlerinin üzerindedir yükümlülük. Bu durum rekreasyon alanını daraltmaktadır. Diğer

öğretmenler de, öğrencilerin boş zamanlarını nasıl değerlendireceklerini, bunun kendileri ve toplum için ne gibi yararlar sağlayabileceği hususlarını anlatmalıdırlar. Kendi branşları ile ilgili olarak da ders dışı etkinliklerde bulunma imkânları yaratabilmelidirler. Okul yöneticilerinin de bu konuya ilgilerinin çekilmesi ve öneminin kavratılması bakımından hizmet içi eğitimlerin de üzerinde durulması gereklidir.

3. Okullarda belirlenen ders dışı etkinlik çeşitleri genellikle sadece öğretmenler ve idare tarafından, öğrencilerin görüşlerine itibar edilmeden belirlenmektedir. Kuşkusuz burada okul imkânları göz önüne alınmaktadır. Ancak, öğrencilerin istek ve heveslerine göre imkânların şekillendirilmesi daha da fonksiyonellik yaratacaktır. Bu nedenle anket, görüşme veya başka yollarla öğrencilerin eğilimleri tespit edilmelidir. Ayrıca, öğrencilerin boş zamanlarının iyi bilinmesi gerekir. Okulların çeşitlerine ve amaçlarına göre boş zaman saatleri değişiklik göstermektedir. Her okul kendi durumunu değerlendirebilmelidir.
4. Okullarda ders dışı etkinlikler, daha çok okul sınırları ve imkânları içerisine hapsedilmektedir. Oysa okullar, toplumla iç içedir. Okullar, çevrenin ilgisini ve desteğini etkinlikler için kullanma yollarını araştırmalıdırlar. Çevredeki spor salonları, kütüphaneler veya diğer boş zaman değerlendirme imkânları verebilecek tesisler değerlendirilmelidir. Öğrenciler ise, ders dışı etkinliklerinde okul dışına da kaydırılmalıdır. Gençlik Spor İl Müdürlüğüne bağlı spor tesisleri, gençlik merkezleri, kültür merkezleri ve daha birçok kamu ve özel sektörün her alanında oluşturulmuş kulüplerine ve hizmetlerine öğrenciler yönlendirilmelidir.
5. Okulların çevre imkânlarından yararlanmaları kadar çevrenin de okulun rekreasyon imkânlarından yararlanabilmesi söz konusudur. Zira bu, okulda bir rekreasyon dinamizmi yaratmak bakımından da önemlidir. Okulun fiziki imkanları ve öğretici kadrosu çevre insanının rekreasyon eğitimi bakımından hizmete sokulabilmelidir. Örneğin; bilgisayar, beden eğitimi, resim iş, müzik, edebiyat öğretmenleri veya bir meslek okulunda dikiş-nakış, ev ekonomisi öğretmenleri konularıyla ilgili, çevre halkına okul binalarını ve diğer imkânlarını kullanarak hizmet verebilirler.
6. Ders dışı etkinliklerin organizasyonlarında ve uygulamalarda monitör olarak öğrencilerin katılımı geniş olarak sağlanmalıdır. Bu durum, zaten başlı başına bir ders dışı etkinliği oluşturmaktadır. Öğrencinin katılımı, üst sınıflardan başlayarak, alt sınıflara doğru sağlanmalıdır. Sadece, basit getir – götür işlerinde değil, öğrenci karar düzeyinde eylemlerde de söz sahibi olabilmelidir.

7. Okullar ve spor, resim iş, müzik, edebiyat gibi rekreasyon hizmeti sunan kuruluşlar ortak etkinliklere ve organizasyonlara genelde kapalı kalmaktadırlar. Rekreasyon etkinliklerine öğrencinin, velinin ve çevrenin ilgisini uyandırması, tanıtması ve sevdirmesi bakımından, bu kuruluşlarla ortak etkinlikler düzenlemelidir. Spor örgütüyle ortak düzenlenecek bir atletizm yarışması ya da çeşitli sponsor kuruluşlar desteğinde yapılacak bir basketbol ya da voleybol organizasyonu veya bir bilgi yarışması geniş ilgi uyandıracaktır.
8. Veliler, ders dışı etkinliklerin her aşamasında çocuklarını ve diğer öğrencileri izleyebilme imkânlarına sahip olmalıdırlar. Velilere kulüp yönetimlerinde ve organizasyonlarda da görev verilebilmelidir. Bu, veliyi bilinçlendirerek ilgi ve desteğinin okula yönelmesini de sağlayacaktır.
9. Her etkinlik, sonunda bir gösteriye dönüştürülebilmelidir. Tiyatro çalışmaları sonunda oyun oynanmalı, sportif etkinlikler sonunda bir yarışma gerçekleştirilmeli, resim iş çalışmaları bir sergiye dönüştürülebilmelidir. Okulların düzenlemiş oldukları mezuniyet ya da başka isimler altındaki geceler ve toplantılar bu amaçların gerçekleştirilmesi için uygun ortamları sağlamaktadır.
10. Ders dışı etkinlikleri, uygulamada genel eğitim ilkelerinden uzak kalmayacak şekilde düzenlenmelidir. Rekreasyon uygulama özellikleri dikkate alınmalıdır (Karaküçük, 1999).

Okulların ders dışı etkinlikleri, okulun olanakları, okul yönetiminin tutumu, öğretmenlerin nitelik ve nicelik olarak yeterliliği, ailelerin ve çevrenin tutumu ve desteği, öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına bağlı olarak farklılıklar gösterebilir. Başka bir deyişle, okulların sunduğu ders dışı etkinlikler, değişkenlik arz edebilir. Ancak, modern eğitim anlayışına göre, bir okulda tüm öğrencilerin ilgi ve isteklerine yönelik çok çeşitli ders dışı etkinliğin bulunması gerektiği unutulmamalıdır (Köse, 2003).

Okulda okutulan dersler, öğrencilerin eğitimi için her şeyi içermeyebilir. Bunları, yine eğitimin amaçları doğrultusunda geliştirecek olan ders dışı etkinliklerdir. Bu nedenle, ders dışı etkinliklere, derslere verilen önem kadar önem vermek zorundayız (Binbaşıoğlu, 2000).

2. 6. 18. Ders Dışı Etkinliklerin Değerlendirilmesi

Ders dışı etkinlikler de, tıpkı sınıftaki eğitim-öğretim etkinlikleri gibi, amaçlı, programlı ve planlı etkinliklerdir. Bu nedenle, ders dışı etkinliklerin amaçlarına ulaşip ulaşmadığı veya öğrencilere istenilen davranışları kazandırıp kazandırmadığının kontrolü için, bu etkinliklerin de değerlendirilmesi gerekmektedir. Ders dışı etkinliklerin değişik nedenlerle değerlendirilmesi yapılabilir. Öğrenciler tarafından duyulan bir ihtiyacı

karşılayıp karşılayamadığı, okulu çalışmak için daha mesut bir yer haline getirip getirmediği, ne dereceye kadar iyi örgütlenilip yönetildiği veya öğrencilerin davranışlarında nasıl bir etki yarattığı gibi hususlar için, bu etkinlikler değerlendirilmektedir (Köse, 2003).

Schorling ders dışı etkinliklerin denetim ve değerlendirilmesi yapılırken şu ilkelere uyulması gerektiğini kaydetmiştir:

1. Ders dışı etkinlik -okulun diğer derslerindeki gibi- bir örgüt, denetim ve hedeflerindeki ilkelere uymalıdır.
2. Rehber öğretmen, ders dışı etkinlik konusunda öğrenciler gibi ilgi duymalı ve onu iyice bilmelidir.
3. Denetim, emredici değil, iş birliği havası içinde ve rehberlik niteliğinde yapılmalıdır.
4. Öğrencilerin başarıları okul tarafından değerlendirilmelidir. Bu amaçla rehber öğretmen, öğrenciler hakkında kayıtlar tutmalıdır.
5. Her etkinliğin, öğretmen ve öğrenci temsilcilerinden kurulu bir danışma kurulu olmalıdır. Önderlik ve sorumluluk, öğrenciler arasında paylaşılmalıdır.
6. Ders dışı etkinliğinin amacının ne olduğu herkes tarafından açıkça bilinmeli ve bu amaca yaklaşıp yaklaşmadığı zaman zaman denetlenmelidir (Karslı, 2006).

3. YÖNTEM

3. 1. Araştırmanın Yöntemi

Ders dışı etkinlik olarak kayak sporu hakkında öğrenci görüşlerini ortaya koymak amacıyla nitel araştırma yöntemi uygulanmıştır. Deseni farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanan Olgubilim (fenemoloji) yaklaşımıyla, standartlaştırılmış açık uçlu mülakat "yarı yapılandırılmış mülakat" formu kullanılmış (Fontana ve Frey 2000), alan notlarıyla da güvenilirliği desteklenen bir çalışma yapılmıştır.

Nitel araştırmanın en temel özelliği, üzerinde araştırma yapılan kişilerin bakış açılarıyla olay, olgu, norm ve değerleri incelemeye çalışmasıdır (Ekiz, 2003). Kişilerin bakış açılarının, olay, olgu değerler hakkında görüşlerinin önemli olduğu bu çalışma bu yöntemin kullanılması uygun görülmüştür.

3. 2. Evren

Nitel araştırmalarda örneklem büyüklüğünü belirlemeye dair bir kural yoktur. Örneklem büyüklüğü ne bilmek istediğinize, araştırmacının amacına, neyin gündem olduğuna, neyin kullanışlı olacağına, neyin inanılır olacağına ve eldeki zaman ve kaynaklarla neyin yapılabileceğine bağlıdır (Patton, 2014). Nicel araştırmacılara göre, araştırma sonuçlarının kendiliğinden genelleme özelliği bulunmaktadır. Nitel araştırmalarda ise, genelleme, evrensel açıklamalar doğrultusunda değil de, kişisel deneyimler doğrultusunda yapılır. Analiz ve sonuçları okuyan kişiler, kendi deneyimler doğrultusundaki deneyimleriyle bunları karşılaştırıp kendilerinin de aynı ya da benzer şeyleri yaşadıklarını ya da düşündüklerini söyleyebilirler (Ekiz, 2003).

3. 3. Araştırma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu; Erzincan Ergen Dağı Kış Sporları Turizm Merkezi'nde kayak eğitimi alan, lise düzeyinde eğitim alan 8 öğrenci oluşturmaktadır. Nitel araştırmalar genellikle amaçlı bir şekilde seçilmiş küçük örneklerle, hatta bazen tek bir örneklemle (N=1)detaylı bir şekilde yapılır (Patton 2014).

3. 5. Verilerin Analizi

Yapılan görüşmeler esnasında katılımcıların süreçten rahatsız olmaması ve daha doğal davranmaları adına, yapılan görüşmeler sohbet tarzında yapılmıştır. Katılımcılardan elde edilen bilgilerin tümü verilerin analizinde kullanılmıştır.

Elde edilen veriler içerik analizi tekniğiyle yorumlanmıştır. İçerik analizi dokümanların içeriğinin anlaşılması ve metinlerdeki kelimelerin ve cümlelerin niteliğinin belirlenmesi amacıyla uygulanır. Çözümleyici olan bu yaklaşım, verilerden kategorilerin üretilmesine olanak tanır (Yaman ve Erdoğan, 2007). İçerik analizi, toplanan verilerin önce kavramsallaştırılması daha sonra da ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde düzenlenmesi ve buna göre veriyi açıklayan temanın saptanmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). İçerik analizi (Verilerin kodlanması, temaların bulunması, verilerin kodlara ve temalara göre düzenlenmesi ve tanımlanması, bulguların yorumlanması) olarak sırayla yapılmıştır. Katılımcılardan elde edilen yorumlarla tabloda elde edilen veriler betimsel analiz ile desteklenmiştir.

3. 4. Veri Toplama Araçları

Araştırmaya katılan öğrenci grubuyla Erzincan Ergen Dağı Kış Sporları Turizm Merkezi'nde; standartlaştırılmış açık uçlu mülakat sorularının cevaplandırılması aynı zamanda gözlem ve alan çalışmaları yapılarak veri toplama araçları çeşitlendirilmiş ve desteklenmiştir.

Görüşme tekniği, insanların neyi ve neden düşündüklerini, duygu, tutum ve hislerinin neler olduğunu, davranışlarını yönlendiren faktörleri ortaya çıkarmayı sağlayan bir veri toplama aracıdır (Ekiz, 2003). Görüşmeler zaman sınırlaması yapılmayıp alan içerisinde teleferikle piste giderken, kayak yaparken verilen küçük molalarda, düşmelerde her fırsatta mülakat yapılmaya çalışılmıştır.

3. 6. Geçerlik

Nitel araştırmada geçerlik, araştırmacının araştırdığı olguyu, olduğu biçimiyle ve olabildiğince yansız gözlemesi anlamına gelmektedir (Kirk ve Miller, 1986'dan aktaran: Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu araştırmada yorumlayıcı geçerlik kullanılmıştır (Ekiz, 2009). Nitel araştırmacılar, çalıştıkları alandaki objeleri, insanları veya gerçekleşen davranışların sadece geçerli fiziksel tanımlarını yapmakla kalmayıp, araştırdıkları olay içerisinde insanların nasıl davrandıklarını veya olayın içerisinde nasıl yer aldıklarını da inceler. Bu süreç, bir şeyleri betimsel olarak ortaya koymaktan çok, incelenen olayı anlamayı ve onun

bir parçası olmayı amaçlar (Yıldırım, 2010). İncelenen olayın yüzeysel olarak değil tüm gerçekliği ile derinlemesine incelenmesiyle geçerlilik sağlanmaya çalışılmıştır.

3. 7. Güvenirlik

Ekiz (2003)'e göre güvenirlik, bir araştırmanın bulgularının gerçeği yansıtıp yansıtmadığını, yansıtıyorsa yansıtma derecesi, aynı zamanda araştırma farklı zamanlarda ya da farklı kişiler aracılığıyla yürütülürse aynı ya da benzer sonuca ulaşılmasıdır. Buna paralel olarak araştırmanın güvenirliliğini sağlamak için, veriler, analiz sonuçları ve yorumlar başka bir araştırmacıya sunulurken araştırmanın güvenirliliği artırılmaya çalışılmıştır.

4. BULGULAR

Kayak eğitimi alan öğrencilerin kayak sporu hakkındaki görüşlerini tespit etmek amacıyla mülakatlar yapılmış, alan notları alınmış, alanyazın hakkında araştırmalar yapılmıştır.

Fenomenolojik çalışma insanların tecrübe ettikleri şeyleri nasıl betimledikleri ve tecrübe ettikleri şeyi nasıl tecrübe ettiklerine yoğunlaşır (Patton, 2014). Çalışmanın bu kısmında temalar açıklanırken yapılan çalışmalarla desteklenmiş kişilerin kendi ifadeleriyle betimlemeler yapılarak katkıda bulunulmuştur.

Alan notları gözlenen şeyin tasvirini içermektedir (Patton, 2014). Alan notları değerlendirilirken mülakatlarda alınan cevaplarla birebir örtüştüğü görülmüştür. Alan notları, gözlemler ve mülakatların sonuçları birbirlerini destekler niteliktedir.

Tablo 1. Çalışma Grubunun Demografik Özellikleri

Cinsiyet	Yaş	Eğitim Durumu
4-K / 4-E	15-17	Lise

Araştırmada (Ö) öğrenci olarak kodlanmıştır.

Tablo 2. Öğrencilerin Kişisel Bilgileri

Öğrenci Kodu	Yaş	Cinsiyet	Sınıf
Ö1	17	K	11
Ö2	16	K	10
Ö3	16	K	10
Ö4	17	K	11
Ö5	17	E	11
Ö6	16	E	10
Ö7	15	E	9
Ö8	15	E	9

Çalışmanın bu kısmında araştırma kapsamı içerisinde gerçekleştirilen mülakatlar yazılı metinlere dönüştürülmüş, çalışma alanındaki gözlemlerden elde edilen verilerle beraber içerik analizine tabi tutulmuştur. Analiz sonucunda kayak eğitimi alan lise öğrencilerinin görüşmeleri kodlandığında (Ait Olmak, Sahiplenmek, ilgi Duymak, Arkadaşlık, Dostluk, Risk Almak, Adrenalin, Heyecan, Cesaret, Zevk Alma, Haz Alma, Bağımlılık, Eğlence, Keyif, Coşku, Yaşam Tarzı, Özgürlük, Özgüven, Başarma Duygusu,

Özsaygı, Farklılık Arayışı, Fitness, (Sorunlardan) Kaçış, Stres Atma, Arayış İçinde Olma, Korku, Öfke, Üzüntü, Alışkanlık, Mutluluk) 30 farklı kod belirlenmiştir. Elde edilen kodlar (sosyal faktörler, risk alma faktörleri, yaşam biçimi faktörleri, zihinsel faktörler, fiziksel faktörler) olmak üzere toplam 5 kategoride temalandırılmıştır. Katılımcılardan elde edilen veriler kullanılarak betimsel analiz ile desteklenmiştir.

Tablo 3. Temalar ve Kodlar

Temalar	Kodlar	Kod Frekansı	Kod Adedi
1. Sosyal Faktörler	Arkadaşlık(5), Dostluk(4), Sahiplenmek(4), Ailt Olmak(5), İlgi Duymak(3)	21	5
2. Risk Alma Faktörleri	Adrenalin(4), Cesaret(5), Risk (6)	15	3
3. Yaşam Biçimi Faktörleri	Özgüven(5), Eğlence(6), Bağımlılık(5), Özgürlük(4), Alışkanlık(6), Stres Atma(8), Farklılık Arayışı(7), İlgi Duyma(8), Kaçış(5), Yaşam Tarzı(5), Özsaygı(5), Başarma Arzusu(4)	68	12
4. Zihinsel Faktörler	Heyecan(6), Öfke(3), Zevk Duyma(5), Mutluluk(6), Korku(5), Üzüntü(4), Haz Alma(2), Keyif(4), Coşku(3)	38	9
5. Fiziksel Faktörler Fitness	Fit Olma(Fit Görünme)(8)	8	1
Toplam		150	30

Katılımcıların "*Kayak Sporü*" kavramına yönelik sahip oldukları algıların temalar ile yapılmış benzer çalışmalar;

Tablo 4. Temalar ve Benzer Çalışmalar

Temalar	Benzer Araştırmalar
1. Sosyal Faktörler	Gross ve Hudleston, 1983; Kahle, 2004; Kahle, Kambara ve Rose, 1996; Wann, 1995; Mackay ve Peters, 2006; Zaggelidis, 2004; Kahle, 2004; Claussen, 2008.
2. Risk Alma Faktörleri	Ewert, (1985); Leunes ve Nation, 1996; Zucherman, 1994.
3. Yaşam Biçimi Faktörleri	Plummer, 1974; Kropp, 1999; Park, Ko ve Claussen, 2008; Milne ve McDonald, 1999; Robson, 1989; Czajkowski, 1995, Mullin, Hardy ve Sutton, 1993.
4. Zihinsel Faktörler	Berger, 1994; Driver ve Tocher, 1975; Mcdonald, 2002; Wann, 1995; Steptoe, Kimbell ve Basford, 1998; Leunes ve Nation, 1989.
5. Fiziksel Faktörler Fitness	Farmer, 1992; Gill, Gross ve Hudleston 1983; Caspersen, 1985; Jones, Mackay ve Peters, 2006; Adamson ve Wade, 1986; Park, Ko ve Claussen, 2008.

Tema 1. Sosyal Faktörler: Kayak sporu hakkında Sosyal Faktörler temasını oluşturan 5 kod elde edilmiştir. Bu kategoride bulunan kodların frekans dağılımına bakıldığında sırası ile Arkadaşlık(5), Dostluk(4), Sahiplenmek(4), Ailt Olmak(5), İlgı Duymak(3) yer almaktadır. Aşağıda, bu kategoride bulunan katılımcıların oluşturduğu örnek ifadeler verilmiştir.

"...kayarken yalnızsınız öyle gözüküyor gerçek bu ama öyle değil biz zaten hep üçümüz gidiyorduk. *Arkadaşlığımız* eskiden de vardı birlikte çok zaman geçiriyorduk bir bakıma devamı gibi biraz daha fazla birlikte zaman geçiriyoruz arkadaşlarla (Ö2)."

"...tanımadığın biriyle arkadaş olmadan *dost* olmayı ben burda gördüm. Arkadaşlık bir süreç istiyor bence ama burda bir bakıyorsun hiç tanımadığın biri beraber gülüyor birşeyle ikram ediyor sana ne bileyim telesiyeyele yukarı çıkarken pisti konuşuyorsunuz sıcakkanlı tavırlar bu biraz normal koşullarda kolay olan şeyler değil ama yabancı değilmiş gibi değil zaten o da birazdan siz gibi kayacak aynı yerde duracak heralde aramızda bir *dostluk* oluşuyor (Ö5)."

"...arkadaş çevrem büyüdü fakat değişti sonuçta farklı insanların buluşma noktası sadece öğrenci yada ne bileyim öğretmen doktor değil çok farklı meslekten insanlar ama kimsenin işi burda ön plana çıkmıyor. Bizim kim olduğumuz değil de ne amaçla burda oluşumuz önemli ki bu da bizi ortak payda da buluşturuyor. Kayak herkes buraya kayak için geliyor çok farklı bir *arkadaş* grubum oldu burda oluyor mu demeliyim mesela lisedeyim az önce bir doktorla muhabbet ettik yukarı çıkarken şimdi siz muhtemelen burda olmasak tanışamazdık böyle çok isimler verilir heralde (Ö7)."

"...içinizdeki bu heyecan gerçi eksik oldu korku, gerilim damarlarınızda hissettiğiniz adrenalin sizi farklı kılmıyor, bir bakıyorsunuz yalnız değilsiniz sizin yaşadığınızı, hissettiğinizi bilenler sizin gibi olanlar *ilgi duyanlar* var uzakta da değil berabersiniz belkide beraber bir topluluksunuz. Heralde dışardan bakılınca sizi bir grup olarak görüyorlar bazen dağınık bir grup ama kayarken bir yerde toplanıyorsunuz (Ö1)"

"...yaşıyoruz da bazen hissedersiniz bilmem sizde de olmuştur burda çok oluyor özellikle büyük bir hızla düşerseniz inanın aslında hayatta olduğunu herkes bilir bir bıçakla elinizi kesin o acı size varlığını hissettirir yani bence neyse burda hissediyorsunuz bütün varlığınızla bedeninizdeki bütün hücrelerle burdasınız bunu hissediyorsunuz, bunu yaşadığınız yer burası o yüzden seviyorsunuz hayatta olduğumun kanıtı burada hayattayım farkındayım, istediğim yer farkettiğim yer benim yaşam alanım galiba (Ö4)"

"...bu spor kendimi iyi hissettiriyor. Aslında burda olduğum için olabilir. Burası biraz farklı aslında mekanın farklılığından çok burda olmak farklı bu halde olmak farklı *burası benimmiş gibi* biraz farklı sahip değilde yok yok ben *buraya aitmişim* sanki demek istediğim tam olarak bu. Misafirmiş gibi hissetmesseniz ya

Tema 2. Risk Alma Faktörleri: Kayak sporu hakkında Risk Alma Faktörlerini oluşturan 3 kod elde edilmiştir. Bu kategoride bulunan kodların frekans dağılımına bakıldığında sırası ile Adrenalin(6), Cesaret(5), Risk (4) yer almaktadır. Aşağıda, bu kategoride bulunan katılımcıların oluşturduğu örnek ifadeler verilmiştir.

"...ben belkide *adrenalin*i diğerlerinden daha çok seviyorum. Ya bu heyecansız olsa ki bence *riskle* bu doğru orantılı bu kadar sevmem gerçekten bak. Ben psikopat falan değilim hani bazen yaşarken tam hissedebilmek diyorsunuz ya bence bu o his *ancak riskli* bir ortamda açığa çıkıyor bana kalırsa *risk* olduğu için heyecanlı ve daha güzel (Ö6)."

"...kaymak çok güzel biz bir iki hareket yapmaya başladık değişti ya sanki kolay alıştık yeni birşey olsun istemeye başladık. Ben mesela düz kaymaktan çok hareket yapmaktan sert dönüşlerden hoşlanmaya başladım. *Riskli* hareketler daha mı ne cazip olmaya başladı zamanla bir de aslında riskli ama yapabiliyor olmak güzel o daha heyecan verici. Düşmekten daha fazla hecan verici (Ö3)."

"...*bence risk* almama gibi bir durum söz konusu bile değil bir kere kayak var ayağında durduğumuz yer meyilli kayacaksın birileri var kayak yapmayı bilen bilmeyen geçen bir hocaya çarptılar eğitime yani burnu kanadı hastaneye gitti bu bilsende *risk* var bilmesen zaten risk var ha kayarken tercih etme daha riskli bölgede kaymak dersiniz sanki değişiyor. Yorgun değilsem daha fazla risk alırım eğer yorulduysam risk alamam birde bazen insanın içine bir duygu geliyor bir güç o zaman daha çok risk alabiliyorum onu açıklaması yok (Ö5)"

"...ben *risk* almayı sevmiyorum ama gerekli bazen belkide bu adım atmak gibi düşünebilirsin ama bilemezsin kendini tanıman için gereklidir düşündüm şimdi"

"...bazen riskli seçimler de yapıyoruz ama bunlar aslında tetikliyor birbirini önceleri düşmekten korkuyordum. Alışınca düşmekten korkmuyorsun *cesaretlenmişsin* bahsetmişim zevk alıyorsun aslında risk alıyorsunda düşünce de bu bir oyun gibi düşün kayıp yok yine zevk alıyorsun. Ama korkular gerçekten azalıyor riskli gördüğün yerler gözünde küçülüyor değişiyorsun galiba belki de bu tür sporların genin de risk vardır da biz bilmiyoruzdur. Zamanla teleffuz etmesekte risk almak hoşumuza gidiyor (Ö4).

Tema 3. Yaşam Biçimi Faktörleri: Kayak sporu hakkında Yaşam Biçimi Faktörlerini oluşturan 12 kod elde edilmiştir. Bu kategoride bulunan kodların frekans dağılımına bakıldığında sırası ile Özgüven(5), Eğlence(6), Bağımlılık(5), Özgürlük(4), Alışkanlık(6), Stres Atma(8), Farklılık Arayışı(7), İlgil Duyma(8), Kaçış(5), Yaşam Tarzı(5), Özsaygı(5), Başarma Arzusu(4) yer almaktadır. Aşağıda, bu kategoride bulunan katılımcıların oluşturduğu örnek ifadeler verilmiştir.

"...rekabet değil birilerinin yanımda olması işleri biraz *eğlenceli* hale getiriyor aslında. Yalnız kayarken pist te uzun ya bazen durup hareketler yapıyoruz birisinin izlediğini bilmek daha bir heyecanlı hale sokuyor. Bazen yoruluyorum belli etmemeye çalışıyorum birde bırakmakta istemiyor insan gerçekten eğleniyorum (Ö1)"

"...değiştim mi bilmiyorum belkide değişme değilde kendim oluyorum yavaş yavaş. Kapanık hallerim pek yoktu birde farklı insanlarla sürekli muhatap olunca farklı espirilerde öğrendim aslında öğrenmek değilde ortamın gereği mi diyelim ben *eğlence* anlayışımın değiştiğini düşünüyorum doğal olan birşey bu diyorum sonuçta (Ö4)"

"...ortam gereği oluyor diye düşünüyorum bazen bendeki değişiklik. Bu kadar değildi düşünce kızardım ama gülerken kalkıyorum, dinlenmem gerekirken yine kendimi kayak üzerinde buluyorum (Ö8)"

"...derslerle ilgili pek bir sorunum olmadı ama bir cesaret geldiği bana kesin. Birşeyleri yapabilmek daha da önemlisi isteyerek yapmak başarılı da olmak pozitif yönde etkiliyor *özgüven* duyuyorsunuz. Tembelliği geride bıraktım sayılır, bahane kalmıyor insanda istediğinde acıyı, hiçe sayabiliyorsun korkunla yüzleşiyorsun risk almaktan korkmuyorsun bu çok farklı bir duygu bence değişiyorsun değiştiriyor yani beni ben daha güçlü bakıyorum gerçekten (Ö3)"

"...düzenli bir hayatım var düzen konusunda değilde disiplin konusunda bir kazanımım oldu. Bak mesela uyku düzenim var artık yoruluyorsun hissetmiyorsun belki heyecandan aldığın zevk yorgunluğunu sana hissettirmiyor belki ama bir bakıyorsun uyumuşsun demem o ki uyku konusunda daha doğrusu erken yatabiliyorum artık. Daha düzenli bir hayatı oluyormuş insanın erken yatınca bunu da anlamış oldum. Belki bir koruyucu olarakta görebilirim zaman bırakmıyor bana kötü alışkanlık edinecek zamanım yok. Birde klası var ben kayakla uğraşıyorum daha bir özentili *daha saygılı* kendime oldum galiba bu sporun belki etkisidir (Ö6) "

"...ben pek farkedemiyorum ama bazen beklenmedik durumlar yaşıyorum kendimden beklemediğim biraz cesaret geldi sanki fazladan eskiden pek yoktu. Karar vermekte bir konu hakkında bayağı bir değiştim sanki sonuçlarından pek çekinmiyorum. Kötü anlamda değilde olacıklara sanki hazırlığım varmış gibi davranıyorum bazen. Daha önemlisi sanki kaçınılmazı ertelemenin ne faydası olur gibi düşünüyorum (Ö8)"

"...bir şekilde dahil olduktan sonra sanki parçası oluyorsun. Belki çok zorlanıyorsun ama bırakma düşüncen olmuyor geçici bir durum bir bakıyorsun gelmek istiyorsun gelmişsin. Yapabiliyor olmak içinde olmak, kayakların üzerinde olmak bambaşka bir olay topraksa zemin tamam yürüyeceksin ama kar varsa ayağında kayağın olmalı kaymalısın bu kadar basit ben böyle düşünüyorum bilmiyorum belki fazla mı kaptırıyorum kendimi *bağımlı* mı olduk (Ö3)".

"...rutin şeyler vardır her gün yapılan mesela her sabah kalkınca yüzümüzü yıkarız belki onlar gibi değil ama güne başlayınca hemen aklına geliyor bir *alışkanlık* gibi, insanın çok güzel bir hava var ne güzel olurdu arda kayağımla olsam kim tutar beni. Yapmam gereken çok işim yoksa zaten hep aklımda oluyor da ama işlerim bitse de olmak istediğim yerde olabilsem istiyorum gerçi tatildegiz o yüzden bu kadar sık gelebiliyorum yoksa hafta sonunu beklemek zorunda olduğunu kabul ediyorsun artık. Haftasonunu her öğrenci bekler doğrudan ben başka bekliyorum (Ö4)"

"...biz öğrenmek için başlamıştık biraz öğrenince eğlence olmaya başladı. Aslında zevk almaya başladık yaptığımız iş keyif veriyor öğle olunca belki biz profesyonel değilim ama hayatımın parçası olmasını da isterim (Ö8)".

"...*başarılı olmak* sizi kendinize başka bir şekilde gösteriyor. Farkında olmadan kendinize karşı farklı bakmaya başlıyorsunuz değişiyorsunuz ya ondan heralde. Yapabiliyor olmak hem daha zoru yapmaya teşvik ediyor hemde yapabileceğiniz duygusunu veriyor. Kendinize saygı duyuyorsunuz. Benlik kazanmak gibi düşünmeyin daha çok kendinize güvenmek gibi düşünün. Güvendiğiniz insana saygı duyarsınız ya işte öyle (Ö2)"

"...*kendinize güveniniz* olduğu hissedilebiliyor bence demek davranışlarınızla o mesajı karşıya veriyorsunuz. Kayak öğrenmeyle kendime güvenim daha bir arttı. Biraz da çekingenliğim azaaldı diyebilirim. Benim iletişimim insanlarla zayıf aslında biraz da yalnızlığı da seviyorum ondan mı bilmiyorum neyse bu biraz değişti hem çevrem genişledi farklı insanlarla tanışarak hemde biraz daha rahat biri oldum galiba. Planlı bir şekilde isteyerek yapmamış olsamda sosyal hayatıma olumlu katkısı oldu (Ö3)"

"...*kendi başınıza çok kalıyorsunuz* bilirsiniz eylemin kendisi öyle. Bana kendimi tanıttı. Kendimi dah iyi tanıyorum birşey farkettim mücadele ruhu verdi bana belki de mecburiyetten. Kendinizsiniz ne kadar sevsenizde bir kondisyon istiyor. Dağda oksijen az ondan mı bilmiyorum çabuk yoruluyor insan temiz hava bol oksijen diyorlar ama (Ö6)"

"...gözlerini kapayamıyorsun hayal edemiyorsun ben özgürüm şeklinde zaten seni tutan yok. Belki dağda yüksekte olmaktan kaynaklanan bir durum daha bir rahatsız kendinsin sanki. Kendini bırakıyorsun bir hafıflıyorsun başka bir tat bazen pist dışında yumuşak kara çıkıyorsun gerçi her istediğin yere gidemezsin ama başka bir tat var işte gidiyorsun ilk kez sen iz yapıyorsun karda bundan daha büyük özgürlük mü olur. Bazen sadece bu duyguyu yaşamak için küçük kaçamaklar yapıyorum pist dışına ama dönüşlerde zor oluyor yumuşak karda dönmek daha zor oluyor. Değişiyor yinede *özgürlük hissinin* bir bedeli olsa gerek tıpkı dediğiniz gibi (Ö1)"

"...yalnız değilim evet kalabalık bir ortam aslında kayak üzerinde yalnızsın kendinden sorumlusun doğru ama sanki biraz eksik herkesten sorumlu olmasan da bir bağın var ordaki herkesle. Geçen arkadaş birine çarptı şimdi kendinden sorumlu olamıyorsun

çok dikkatli olmak gerekiyor zemin kaygan belki espiri olarak söylenebilir ama gerçekten öyle zihninizde tasarladığınız şekilde olmuyor bazen. Hani diyorlar ya insan faktörü var gerçekten burda fazlasıyla var. *Risk* aldığın yerlerde genelde sakın yerler oluyor belki kendinden sorumlu oluyorsundur ama her zaman değil (Ö4)”

“...takım sporlarından pek hoşlanmam orda bir baskı var. Yaptığın hata takımı etkiliyor belki aldığın sorumluluk daha az ama daha bağlayıcı mı desek bağımlı. Burda çok farklı herşeyden sen sorumlusun hangi yönde hangi hızda elbette herşeyin bir sınırı var ama orda o an bütün bunlara sen karar veriyorsun sonuçlarına yine sen katlanmak zorundasın. Düştüysen kalkacan bu arada düşmek en fazla kayakla beraber kullanılmıştır herkes düşüyorda. Yani özgürsün hürsün bütün sorumluluk sende. Sorumluluk biraz zor ama kendin olmak *özgür olmak* başka bir şey (Ö6)”

“aslında biraz ipe çekiyorum bu anın gelmesini yani haftasonunu ya da şimdi olduğu gibi dönem arasını biraz kaçış oluyor belki bizi okulda zorla tutmuyorlar ama buraya da zorla getirmiyorlar. Kendimden değil de diğer şeylerden *stresten sıkıntıdan kaçıyorum* ben galiba burası benim sığınağım sanırım ben haklıyım heralde burda kimsede stres yok sıkıntı da yok galiba yada bende kalmıyor ben öyle görüyorum artık (Ö2)”

“...dört mevsim değil kar her zaman da yağmaz rüzgar olunca teleferikte çalışmıyor bazen benim zamanımdan gidiyor benim düşüncem kısıtlı olan bu zamanı en iyi şekilde değerlendirmek, zamanı iyi geçirmek yani madem gelmişim seviyorum bu işi, gerisini sonra düşünürüz demiyorum ama heralde öyle düşünüyorum bakınca kendime herşey ertelenmiş anın tadını çıkarır gibiyim (Ö5)”

“...kendi dünyamda olduğum için mi bilmiyorum dışardaki dünyadan *kaçmakta* haklı olduğumu düşünüyorum. Biraz alışkınım yalnızlığa sonra sıkıntılar oluyor ailemle bazen arkadaşlarla ama burda olmuyor. Burda olmak o yüzden benim için biraz daha avantajlı onların sorunları olmuyor benim dünyama müdahaleleri sıkıntıları stresleri kendilerine kalıyor (Ö6)”

“...ben bir dönem bayağı bir sıkıntılar yaşamıştım aslında tavsiye etmişti doktor kayağı değil ama bir hobin olsun onunla vakit geçir ama dışarda spora git tenisle uğraşabilirsin mesela bisiklet kullan gibilerinden şimdi böyle bir imkanla tanıştım alıştım acaba yaz gelince *stres* yapar mıyız, yok gerçekten kafam kayakla meşgul olduğunda rahat hissediyorum kendimi zatan burda böyle düşünceler yokta hani buranın dışında bile agresifliğimi alıyor (Ö1)”

“...bir rahatlık huzur var zaten neden kaynaklandığını pek bilmiyorum eğer böyle bir sporla uğraşıyorsanız dingindir ruhunuz zaten. Sporun kendisi belki öyle gözüküyor ama dışardan baktığınız için kime kızacaksınız kendinize mi aslında bir bütünlük var bence bedeninizle ruhunuzla ordasınız ya birde olmak istediğiniz yerdesiniz huzuru

bulmuşsunuz zaten ben böyle hissediyorum bilmiyorum bence bu sporla uğraşanda stres falan kalmaz olanı da karın üzerinde kayar gider (Ö3)”

“...ben yorgunluk mu rahatlık mı bilmiyorum ama iyi geliyor bana demek fazla olan enerjiyi atıyoruz severek yapıyoruz bunu sonuçta taş taşımıyoruz kimse zorla da yaptırmıyor kendi isteğimizle yapıyoruz. Belkide zorunlu olsak bu kadar *keyif* almayız yorulsakta böyle huzurlu rahat olamayız (Ö7)”

“...sadece sınav stresi var diyebiliriz şimdilik sonuçta biz hayata atılmadık, bazen ödevler oluyor birde gelecek kaygısı falan uzaklaşmak için iyi bir çözüm yolu zaten aklında birşey kalmıyor herşeyini tüm sıkıntılarını alıyor senden kuş gibi özgürsün. Sonrasını düşünmüyorsun birde sana bir güç veriyor sanki bir süre daha yaşamak zorunda kalacaklarına katlanabilirsin gibi bir his, şu gerçek sıkıntım stresim hiç yokmuş gibi oluy”...benim için bir farklılık arayışı diyebilirim zaten ilgim vardı bizim bir arkadaş grubumuz var yürüyüşlere çıkarız bazen ilçedeyiz biz belki geniş çaplı değil ama kendi sınırlarımızı zorlarız izin sınırlarını da tabi bisikletle de çıkarız bazen ama bu başka, tamam kızağımız var gerçi şimdi sanki karizmamızı sarsar kayakla kayabiliyoruz artık aslında şunu söyliycem zaten kayıyorduk bu farklı ama *farklılık* mı ararken oldu bunun farkını da gördük bu arada (Ö1)”

“...okulda biliyorlar farklı bir gözle bakıldığını hissediyor insan bizim belki orda kayarken hissettiklerimiz bambaşka bir duygu ama bu duygu da *farklı* biri olmanın bir başkılığı varmış daha bir ilgi var gibi iyi birşey bu biz hem kendimiz seviyoruz yaptığımız spor bizi sevdireyor belkide imreniyorlardır. Herkes yapmıyor şimdilik zaten hani şanslıyız da kayak merkezi yeni maddi olarak ta herkes yapamayabilir o yüzden de bize farklı bakıyor olabilirler (Ö3)”

“...kayak merkezinde sıradan birisiniz elbette hatta bazen gondullara binmek için gelenler var onlar bizden daha aykırı bence kayak pisti gezmeye değil kaymaya gidilir haksız mıyım bak birşey daha söyliyim hani plastik kızakla kayan teyzeler oluyor ya onlar o gelip sadece bakanlardan bir derece daha normal yani yaptıkları belki teyzeler düşüyorlar kayamıyorlar ama öyle buraya geldiysen elinden ne geldiye bizde çok düştük hele bana çok güldüler emin ol biz biraz zincirleri kırdık sıradışı hissetmemiz normal heralde ama burda gerçi buraya gelerekte bunu kanıtlamaya mı çalışıyorum bilmem belki farklıyım sıradışıyım (Ö8)”

Tema 4. Zihinsel Faktörler: Kayak sporu hakkında Zihinsel Faktörleri oluşturan 12 kod elde edilmiştir. Bu kategoride bulunan kodların frekans dağılımına bakıldığında sırası ile Heyecan(6), Öfke(3), Zevk Duyma(5), Mutluluk(6), Korku(5), Üzüntü(4), Haz Alma(2), Keyif(4), Coşku(3) yer almaktadır. Aşağıda, bu kategoride bulunan katılımcıların oluşturduğu örnek ifadeler verilmiştir.

"...*heyecanlanmak* mı gerekiyor yoksa bizde olan o duygunun bir şekilde dışarı çıkması mı gerekiyor. Evet bir heyecanın peşindeyim galibabirde şunu farkettim ne kadar riskli olursa o kadar heyecanlı oluyor diyebilirim hızınız artınca yumuşak dönüş yerine keskin dönüşleri tercih ettiğinizde çok daha farklı olur yani daha çok heyecanlanırsınız. Öyleki bu sizi sürekli yorar düşüp düşüp kalkarsınız bu heyecan sizi dinlendirmez (Ö2)"

"...*heyecanı* sevdiğim muhakkak gerçi bunu şurdan çıkarabilirim bu sporu yaparken heyecanlanıyorum vazgeçmiyorum vazgeçmiyorum belki de ben *heyecanı* seviyorum da şimdilik bunu kayakta buluyorum. Farklı adrenalin yüklü sporlar var biraz daha var gibi geliyor bana yani diğerlerini de yapabilirim ama şimdilik kayak heyecanıma yetiyor yetmemeye başlıyor (Ö4)"

"...heyecan aslında konuşurken değil de olayın kendinde olan birşey sanki hani derler ya anlatılmaz yaşanır. Birisine kayağın nasıl birşey olduğunu anlatacak yere yaptırmalısınız bence çümkü kendi duyacak pardon hissedecek onu düşebilir risk de var ama olsun o *heyecanı* görecek o heyecanın nasıl inanılmaz birşey olduğunu kendisi görecek. Söyleyecek birşey yok yani inanılmaz bir heyecan (Ö7)"

"...mesela birşeyi başarınca onu yapmak heyecan verir ya artık siz yaptığınız o işten zevk alırsınız. Bu değişiyor sanki biraz biz başladığımızda o kadar da kolay değil iki kayak üzerinde durmak durmak tamam onlarla kaymak hani şimdi kolayda anlatması da kolay az düşmedik. O zaman birr *heyecan* vardı yapabilir miyim adına belki de yada ilk defa birşeyi öğrenmek farklı birşeyi. Ama şimdi yapabiliyorken o heyecan sanki yapabiliyor olmakla bir zevke dönüştü artık yaptığımdan zevk alıyorum diyebilirim. Evet kayak çok zevkli bir spor (Ö1)"

"...bu sporun da demek ki kendine özgü halleri var ne bileyim hani bizim ondan aldığımız heyecan zevk var bir de *haz almak* mı diyorlar level atlıyorsun artık yaptığın iş haz veriyor sana tamam duygular bizde saklı açığa çıkıyor sanki o durumda olmayınca anlayamayacağın duygular var ya o yüzden sanki bizim değil de olayın kendinden kaynaklı gibi geliyor bana haz veriyor kaymak. Bak orjinal bir cümlem olsun ben zevk alırken, kaymak bana haz veriyor biraz tuhaf amm bana göre tutarlı (Ö6)"

"...bizim bir arkadaş var sınıfta aslında eskiden vardı dayak yiyordu yani sebepleri bir şekilde şartları desem daha doğru olur kendi oluşturuyordu bazen düşünüyorum aslında yeni anlıyor gibiyim kayarken düşmekten bile zevk alıyorum bazen bile bile düşünüyorum acaba arkadaşta hocadan dayak yemekten mi zevk alıyordu. Konu dışına çıkar gibi oluyorum ama bence en iyi şekilde böyle anlatılır bazen insana acı zevk veriyor *keyif* veriyor demek karda düşmek biraz heyecanlı demek arkadaşta dayaktan heyecan duyuyor. Aslında korkuyu yenmek gibi birşey heralde önce düşmekten korkuyorduk şimdi kendimizi düşürüyoruz o kadar yani kafamda öyle bir yeri var (Ö8)"

"...başladığımda kayağa yalnız değildim zaten. Arkadaşlar vardı biz kalabalık *mutlu coşkulu* başladık sonrasında farklılık peşindeydim niyetim başkalarından farklı olmak değil de farklı birşeyler yapmaktı. Sevmeye başladım çabuk öğrendim zaten arkadaşlarıma göre öğle diyeyim acemi parkurundan ilk ben çıktım heralde başarılı olmak çok güzel *heyecan* verici. cesaretim arttıkça daha zoru da başarabileceğim inancı oldu bende bayağı bir kendime güveniyorum (Ö3)"

"...git gide hedef büyütüyorsunuz aslında bence. Önce yapamamanın vermiş olduğu bir *üzüntü* vardı şimdi bayağı iyiyim gibi başarılı oldukça daha bir başka oluyor başarmanın zevki de başka. Evet yeni sayılırız yeni kayak üzerinde durabiliyoruz ama başlangıçtaki heyecanın yerini başarmanın zevki aldı desem yalan olmaz (Ö1)"

"...öğrenmek *başarmak* öyle mi başlıyor bilmiyorum ama isteklerin sonu gelmiyor. Risk alıp bazen daha zor figürler yani sizi zorlayan yerlerden gidiyorsunuz hızlanıyorsunuz keskin dönüşler yapıyorsunuz. Düşmek problem olarak görünmesede gözünüze zamanla hep yapmak istiyorsunuz ama düşmeden bir hırs sizi esir almasada yapmak için hırslanıyorsunuz ben yani öyle hissediyorum (Ö8)'. "

Tema 5. Fiziksel Faktörler: Kayak sporu hakkında Fiziksel Faktörleri oluşturan 1 kod elde edilmiştir. Bu kategoride bulunan kodun frekans dağılımına bakıldığında Fit Olma(Fit Görünme)(8) yer almaktadır. Aşağıda, bu kategoride bulunan katılımcıların oluşturduğu örnek ifadeler verilmiştir.

"...sporla uğraşma ben dış görünüşüme önem veririm hoş görünmek çok güzel bir duygu *fit olmalıyım fit kalmalıyım* derdim beğenilmek değil ben kendimi beğenebilmeliyim rahat olmam için şart böyle başladık kaymaya git gide daha iyi oluyorsunuz demek değişiyorsunuz kapasiteniz değişiyor (Ö1)"

"...ilk zamanlar pek farkında değildim ama şu son günlerde özellikle ayaklarımda bir güç hissediyorum. Çok ağır vardı ilk zamanlar kondisyonumuz vardı biraz uğraşıyorduk kendi çapımızda ilk zamanlar çok zorlandım şimdi çok iyiyim. Ağırlık çalışmak gibi şekil vermiyordur da *sağlıklı* olmak için bir antrenman çeşidi olarak görülebilir aslında. Dönüşlerde bu gücü hissedebiliyorsunuz. Özellikle durmak istediğinizde fren yaparak durmak çok zor oluyordu (Ö4)"

"...sürekli yapılırsa en azından hafta sonları belki az olur ama çok faydalı olur kanaatindeyim. Aslında kayak yapanların videolarını izliyorum sağlıksız bir görüntü görmedim ama onlar bizim gibi değildir onların antrenman yaptıkları zamanları vardır. Sadece hafta sonları yapmış olsam da *fit görünüyorum* farkı hissedebiliyorum (Ö7)

5. TARTIŞMA

Sosyal Faktörler Teması: Araştırmada elde edilen bulgular incelendiğinde *Arkadaşlık, Dostluk, Sahiplenmek, Ailt Olma, İlgı Duymak* kavramlarının kullanıldığını görölmektedir.

Literatür incelendiğinde, Çaha (1999) Spor bireyin dinamik sosyal çevrelere katılımını sağlayan sosyal bir etkinlik olması özelliğinden dolayı kişinin sosyalleşmesinde önemli role sahiptir. Sporun çoğunlukla kollektif bir etkinlik olduğu göz önünde bulundurulduğunda, sportif faaliyetler aracılığıyla, spor ile ilgilenen bireyler değişik insan grupları ile sosyal ilişkiye girmektedir. Spor, bireyin kendi dünyasından kurtularak başka ortamlarda, başka kişilerden, inançlardan, düşüncelerden insanlar ile diyalog içinde bulunmasını, onlardan etkilenmesini ve onları etkilemesini sağlamaktadır. Bu yönü ile sporun, yeni dostluklar kurulmasına, pekiştirilmesine ve sosyal kaynaşmaya destek sağladığı söylenebilir. Spor sadece spor yapanlar değil izleyici kitleler arasında da önemli bir sohbet ve muhabbet konusu oluşturmaktadır.

Spor, toplum hayatında çok değişik yollardan giderek, bireyleri doğrudan ya da dolaylı olarak kendisine bağımlı kılmış ve her zaman insanların ilgisini canlı tutmayı başarmış bir sosyal olgudur. İnsanların vazgeçilmez zevklerini, ihtiyaçlarını karşılayarak kendisine bağlayan spor, günümüz dünyasında büyük bir sosyal kurum olduğunu kabul ettirerek toplumu çok yakından ilgilendiren belli davranışlar düşünceler, inançlar ve simgeler geliştirmiştir. Modern dünyada hızla gelişen teknoloji, insan gücüne duyulan gereksinmeyi giderek azaltmış ve bunun sonucu olarak insanın doğal yapısına uymayan bir yaşam biçimi ile birlikte iş ve sosyal çevreden gelen baskılar, stresler insanları psikolojik bakımdan bir sıkıntıya sokmaktadır. İşte bu aşamada sporun rahatlatıcı ve monotonluktan kurtarıcı fonksiyonunun devreye girmesi ile insanların psiko-sosyal gelişimlerine katkıda sağlanacaktır (Küçük ve Koç, 2003).

Milne ve McDonald (1999), arkadaşlığı aynı aktiviteden hoşlanan diğerleriyle birlikte olmanın sosyal memnuniyeti olarak tanımlamaktadır. Diğer bir deyişle, sosyal rahatlama terimi bir izleyicinin varoluşu ile etkilenen bireyin performansı üzerindeki negatif ya da pozitif etkisinin ifadesidir. Hem izleyiciler hem de katılımcılar aile üyeleriyle, arkadaşlarıyla ve iş arkadaşlarıyla ekstra vakit geçirme şansıyla aile huzuru ve sosyal etkileşimin olduğu spor ortamlarını sahiplenmişlerdir. (McDonald, Milne ve Hong, 2001).

Arkadaşlık güdüsünün aile huzuru ve sosyal etkileşimin olduğu spor ortamlarında aile ve arkadaşlık ilişkilerinin katılım performansını güdüleyebildiğini ortaya koymuştur (McDonald, Milne ve Hong, 2001). Yapılan araştırmalarda, spor tüketicilerinin spora olan

ilgilerinin en büyük sebebinin arkadaş ile birlikte olma fırsatı olduğu ortaya konulmuş ve Game Plan, Inc.1987, 1989; Team Marketing Report, 1989 raporlarında ifade edilmiştir. (Milne ve McDonald, 2003).

Aidiyet, başkalarıyla birlikte karşılıklı ilişki kurma ihtiyacı ile kendini ilişkilendirmek ya da bağlanmak olarak tanımlanabilmektedir (Milne ve Mc Donald 1999). Sporda ait olma duygusu ana güdüleyici faktör olarak tanımlanan spor ilgisi ile uyumlu olduğu görülmektedir (Zaggelidis, 2004). Aidiyet farklı spor branşlarında, boş zaman aktivitelerinde ve açık alan aktivitelerinde ana güdüleyici faktör olarak bulunmuştur.

Bu çalışmada elde edilen sonuçlar daha önceki çalışmaları destekler niteliktedir. Araştırmanın sonuçlarına göre; katılımcılar kayak sporunu değerlendirirken *Arkadaşlık*, *Ait Olma* kavramlarını daha sık kullanmışlardır. *Dostluk* kavramı literatürde *Arkadaşlık* kavramıyla aynı anlamda kullanılmıştır. *Sahip Olmak*, *İlgi Duymak* kavramları daha az kullanılmış frekans değerleri de daha düşüktür.

Risk Alma Faktörleri Teması: Araştırmada elde edilen bulgular incelendiğinde *Adrenalin*, *Cesaret*, *Risk* kavramlarının kullanıldığını görülmektedir.

Literatür incelendiğinde; Risk alma davranışları, genel olarak sağlığı tehlikeye atan ve hayati tehlike yaratan, yani hastalıkla veya ölümle sonuçlanma riski yüksek davranışlar olarak ifade edilmektedir (Alexander, 1990). Risk alma veya tehlikeyi göze alma, kişiden kişiye değişen bir durumdur. Risk alma davranışları; trafikle ilgili risk alma davranışları, cinsellikle ilgili risk alma davranışları, madde kullanımıyla ilgili risk alma davranışları ve tehlikeli sporlarla ilgili risk alma davranışları şeklinde dört grupta incelenebilir (Gonzalez, 1994).

Risk bir karar özelliğidir ve kararların uygulanmasının sonucunda elde edilecek çıktılara ilişkin belirsizliği anlatır. Bu belirsizlik, kararların sonuçlarının hayal kırıklığı yaratabileceği anlamındadır (Sitkin ve Pablo, 1992). Potansiyel kayıplar, bu kayıpların anlamlılığı ve kayıpların belirsizliği risk yapısının kritik unsurlarıdır.

Risk arttıkça, potansiyel kayıpların belirsizliği de artmaktadır. Belirsiz bir durum, birey tarafından, yeterli veri olmaması nedeniyle tam olarak yapılandırılmayan veya kategorize edilemeyen durumdur. Belirsizlik toleransı ise, belirsiz durumlara olumlu tepki verebilme yeteneğidir. Birey, belirsiz bir çevrede aldığı karara, daha fazla bilgi aramaya kalkışmaksızın halen güvenebiliyorsa, yüksek toleransa sahip demektir (Teoh ve Foo, 1997). Risk alma davranışına yönelik bir karar alıcının, bir sorun karşısında düşük ve yüksek risk içeren tepkiyi seçmesi üç faktörle ilişkilendirilmektedir: Bireyin özellikleri, örgütün özellikleri, sorunun yapısı veya soruna yönelik deneyimdir (Sitkin ve Pablo, 1992).

Ekstrem sporlar, Bireye yüksek risk algısı, yüksek konsantrasyon, heyecan, macera duygularını üst düzeyde yaşatma, özgürlük eğilimi ve farklı bir yaşam biçimini yaşama

konusunda diğer spor türlerinden kendisini ayıran önemli özelliklere sahiptir. Ekstrem spor branşları ve geleneksel spor branşlarını birbirinden ayıran en önemli özellik ise ölüm riskidir. Dolayısıyla ekstrem spor yapan bireylerin bu branşları yapmak için risk aldığı söylenebilir. Risk alma, baskın spor branşlarından ziyade ekstrem sporlara katılımı en önemli güdüleyici faktörden biri olarak görülmektedir (Shoham, 1998).

Risk alma davranışının üzerinde etkisi olan kişilik özellikleriyle ilişkili bir dizi psikolojik farklılıklar tanımlanmaktadır (Netter, 2004). Duygu aramadaki genel kişilik özelliklerinin varlığını tanımlar ve bunun heyecan ve macera arama ile ilişkili olan bir alt kategorisinin varlığından bahsetmektedir (Zucherman, 2000-2004).

Zucherman (2000-2004), risk almanın heyecan arama davranışının ana sebebi olmadığını, ihtiyaçların tatmin edilmesi için ödenecek bir bedel olduğunu ifade etmektedir. Bu kişilik özelliğinin bireylerin boş zaman ve spor aktivitelerine katılımında etkili olabileceğini ileri sürmektedir (Goma-i-Freixanet, 2004).

Stelmark (2004), heyecan arayıcılarla ilgili iki noktayı vurgulamaktadır. Birincisi, duygusal yoğunluklarını optimal seviyede sürdürebilirler. İkincisi, yüksek uyarı düzeyini tolere edebilirler. Bu yüzden de heyecan verici etkinliği yapmaktan çekinmediklerini belirtmektedir. Lyng (1990), risk almanın bazı insanların mutlu olması için gerekli olabileceğini ileri sürmektedir. Ewart (1994), heyecan ve macera gibi faktörlerin riskli aktiviteye katılımı önemli etkenler olduğunu belirtmektedir.

Alhakami ve Slovic (1994) risk alma ile ilgili düşünce sisteminin ve bilişsel uyumsuzluktan kaçınmanın etkisini örneklendirmiştir. Risk almada bireylerin tutumları, değerleri ve düşünceleri ile ilgili algılanan yarar ve risk ve tehlikenin genel etkisinin değerlendirilmesi arasında ters bir ilişki olabileceğini ileri sürmektedir.

Eğer birey aktiviteden hoşlanmışsa yararların yüksek ve riskin düşük olduğu yargısını oluşturacaktır. Eğer birey kativiteden hoşlanmamışsa yararların düşük ve riskin yüksek olduğu yargısını oluşturacaktır (Şimşek, 2011).

Bu çalışmada elde edilen sonuçlar daha önceki çalışmaları destekler niteliktedir. Araştırmanın sonuçlarına göre; katılımcılar kayak sporunu değerlendirirken *Adrenalin*, *Cesaret*, *Risk* kavramlarını kullanmışlardır. Risk kavramının literatürde daha detaylı işlendiğini ve daha sık kullanıldığı görülmektedir. Katılımcı cevapları da risk kavramının kullanımı bakımından literatürle bu konuda paralellik göstermektedir.

Yaşam Biçimi Faktörleri Teması: Araştırmada elde edilen bulgular incelendiğinde Özgüven, Eğlence, Bağımlılık, Özgürlük, Alışkanlık, Stres Atma, Farklılık Arayışı, İlgi Duyma, Kaçış, Yaşam Tarzı, Özsaygı, Başarma Arzusu kavramlarının kullanıldığını görülmektedir.

Literatür incelendiğinde; Ekstrem sporlar, bireye yüksek risk algısı, yüksek konsantrasyon, heyecan, macera duygularını üst düzeyde yaşatma, özgürlük eğilimi ve farklı bir yaşam biçimini yaşama konusunda diğer spor türlerinden kendisini ayıran önemli özelliklere sahiptir (Shoham, 1998). Ekstrem sporlar özgürlük eğiliminin yanı sıra farklı bir yaşam biçimini yaşatma konusunda oldukça başarılıdır.

Modern dünyada hızla gelişen teknoloji, insan gücüne duyulan gereksinmeyi giderek azaltmış ve bunun sonucu olarak insanın doğal yapısına uyma yan bir yaşam biçimi ile birlikte iş ve sosyal çevreden gelen baskılar, stresler insanları psikolojik bakımdan bir sıkıntıya sokmaktadır. İşte bu aşamada sporun rahatlatıcı ve monotonluktan kurtarıcı fonksiyonunun devreye girmesi ile insanların psiko-sosyal gelişimlerine katkıda sağlanacaktır (Küçük ve Koç, 2003).

Kahle (2004)'nin Rokeach'in bireylerin yaşam biçimi ile ilgili olan değerler (sonuç değerler) listesinden etkilenmiş olması sonucunda "LOV" ölçeğini oluşturmaları tez çalışmamda bana klavuzluk etmiştir. Kahle (2004)'nin geliştirmiş olduğu "LOV" ölçeğindeki eğlenceli yaşam biçimi, ait olma hissi, özsaygı ve özgürlük duygusu bu noktada ekstrem sporcuların neden ekstrem spora değer verdiğini açıklayabilmektedir. Bu spor sayesinde, katılımcılarının elde ettiği eğlence, aidiyet, özsaygı, özgürlük ve farklılık arayışı'dan meydana gelen değerler değişkeni ekstrem spor tüketim davranışına sebep olan tüketici davranışları arasında gösterilebilir. Carman (1978) değerlerin, bireylerin yaşam biçimlerini (ilgiler, aktivite zaman kullanımı ve roller) doğrudan etkilediğini ortaya koymuştur. Yaşam biçimi, benlik kavramının dışa yansımadır ve en basit ifadesi ile nasıl yaşanıldığıdır.

Kahle (2004) içinde özgürlük değerinin bulunduğu Rokeach'in Uç değer'lerinden etkilenerek Değerler Listesi (List of Values) (LOV) adında farklı bir yaklaşım geliştirmişlerdir. Ancak, sadece başarıma duygusu ve özsaygı Rokeach'in RVS'ne benzerdir. Diğerleri, iki ya da daha fazlası özetlenmiş bir şekilde (aile ve ulus güvenliği yerine güvenlik, hayranlık ve saygı yerine saygı görme gibi) Rokeach'in değerleriyle birleştirilmiştir. (Watkins ve Gnoth, 2005).

Kulüp düzeyindeki sporlara katılım ya da etkin rekreatif etkinlikler pozitif sosyal ve psikolojik etkiler göstermektedir. Artan özsaygı, spor katılımının en büyük sonuçlarından biridir. Bu yüzden, spor tüketim sürecinde önemli bir güdüleyici faktör olduğu şüphesizdir. Sporda özsaygı araştırmalarında, özsaygı kendi değerini değerlendirme olarak tanımlanabilir (Milne ve McDonald, 1999).

Robson (1989) özsaygıyı, kişinin kendi kendisine değer biçmesi, önemi, çekiciliği, ustalığı ve isteklerini tatmin etme yeteneğinden kaynaklanan sonuçları kabullenmesi ve memnuniyeti olarak tanımlamaktadır. Uygulayıcılar, spor ve fiziksel aktivite ilişkisi

vasıtasıyla kendilerini pozitif algılayarak, fiziksel yeteneklerini ve becerilerini aktivite esnasında geliştirerek özsaygılarını kuvvetlendirirler. Kanada'nın sosyal gelişim konseyi raporunda (2001) daha yüksek düzeydeki özsaygısıyla ilişkili organize edilmiş spor katılımlarının harcama için önemli olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca raporda, organize edilmiş sporlarda yer alan genç katılımcıların özsaygı düzeyinin katılımcı olmayan gençlere göre daha fazla tatmin düzeyine sahip olduğunu belirlemişlerdir (Government of Canada 1998).

Eğlence; memnuniyet ve hoşlanma gibi duyguları yansıtan pozitif duygulanım ifadesi olarak tanımlanabilir. İlişkisel ve betimsel çalışmalar eğlencenin fiziksel aktivitelerle ilişkili olabileceğini işaret etmektedir (Gould, 1985). Çalışmalarda eğlence/zevk ile fiziksel aktivite arasındaki ilişkiyi araştırabilecek yeterli düzeyde geçerliği olan bir ölçek kullanılamamıştır (Kendzierski ve Decarlo, 1991).

Eğlence/zevk, geçerlik ve güvenilirlik düzeyi düşük olan tek bir ifade kullanılarak ölçülmüştür. Wankel (1993), bu açığı kapatabilmek için Fiziksel Aktiviteden Hoşlanma Ölçeği (The Physical Activity Enjoyment Scale) (PACES) ölçeğini geliştirmiştir. Ölçek, uygun olmayan durumakarşı egzersiz memnuniyet deneyimini araştırmaktadır. Araştırmacı tarafından seçilen mod ve katılımcı tarafından seçilen fiziksel aktivite modu arasındaki farklılığı ortaya koymaktadır (Kendzierski ve Decarlo, 1991). Teori ve araştırmalarda eğlence deneyiminin bireyin güdüsünde ve egzersizin devam ettirilmesinde kritik bir faktör olduğu belirtilmektedir (Kremer, 1997).

Weis (1987), çocukların fiziksel aktiviteyi eğlenceli olarak algılaması halinde, fiziksel aktiviteye katılım eğilimlerinin yükseleceğini ve devam eden katılım şansının içsel güdülenmeyle kuvvetlendirilerek artacağını ifade etmektedir. Bunun yanı sıra, uzun dönemli güdülenmeye sebep olduğu için içsel güdülenmeyi artırma çabaları yaygın bir şekilde arzu edilen eğitim uygulamaları olarak kabul edilmektedir.

Bireylerin boş zaman aktivitelerinin en önemli özelliklerinden biri özgürlük algısıdır. Bireylerin özgürlük algısında içsel güdülenme ve can sıkıcı hayat tarzından uzaklaşma eğilimi mevcuttur. Boş zaman aktivitelerinin temel özelliklerinden biri olan özgürlük algısı diğer tüm özellikler dikkate alındığında boş zaman tabiatında istikrar olarak kavramlaştırılabilir (Ellis ve Witt, 1984). Algılanan özgürlük kişisel yargıya (self-determination) yardım eder çünkü boş zamanlarında kendilerini özgür olarak algılayan bireyler egzersiz için bir fırsata sahiptirler oysa kendilerini kısıtlanmış olarak gören bireyler ise egzersiz yapmada başarılı olamayabilir (Coleman ve Iso-ahola, 1980).

Algılanan özgürlük ve içsel güdülenme boş zamanın bir yapısı olarak değerlendirilmesine karşın can sıkıntısı olumsuz bir boş zaman deneyimidir. Boş zamanın can sıkıcılığı bireyleri duygusal olarak harekete geçiren optimum uyarının yetersiz olduğu

durumlarda ortaya çıkmaktadır. Birey boş zamanları esnasında can sıkıntısı yaşıyor ise muhtemelen özgürlük algısıyla ya da içsel güdülenme ile oluşan olumlu boş zaman nitelikleriyle ilgili deneyimi sağlayamamış denilebilir. Bu yüzden, sıkıcı boş zaman deneyimine yatkın olan bireylerin boş zaman aktivitelerinden sağlıklı ilgili yararlar elde etmesi umulamaz. Algılanan özgürlük, içsel güdülenme ve boş zamanın sıkıcılığından kaçma gibi yapılarıyla boş zaman, daha sağlıklı durumla ilişkili olduğu düşünülen yaşam biçimi için önemlidir (Coleman, 1993).

Mullin, Hardy ve Sutton (1993) başarıyı, arzulanan bir sonucu yerine getirme ve açıkça başarıya yönlendirilmiş bir aktivite olarak tanımlamaktadırlar. Başarı güdülenmesinin elzem bir özellik olduğunu ve bu yüzden kişilik gelişiminin önemli bir safhası olarak ifade etmektedirler. Ayrıca, Gracz ve Sankowski (1995), başarı güdülenmesinin fiziksel hazırlık, teknik, taktik ve yaşam stili gibi spor performansını etkileyen diğer faktörleri de etkilediğinin altını çizmektedir.

Czajkowski (1995), yüksek bir başarı güdülenmesinin sıklıkla zor durumda ve amacın gerçekçi seviyesine uygun uyarı düzeyi ile gerçekleştiğini ortaya koymuştur. Covington ve Roberts (1995), başarısızlık korkusunun başarı güdüsü ile birleştirilmediğinde çaba ve performansın bir engeleyicisi olarak tanımlamakta, bunun aksine başarı güdülenme ile birleştirildiğinde çaba ve performansı kolaylaştırıcı etkiye sahip olduğunu ileri sürmektedirler. Psikolojik farklılıklar başarı güdülenmesi açısından performansta çeşitli etkilere sahiptir. Güçlü güdülenmeye sahip bireyler daha büyük içsel güdülenme ve görevden zevk alma özellikleri gösterirken, düşük güdülü bireyler bu özelliklerin tam tersini göstermektedir.

Araştırmanın sonuçlarına göre; katılımcılar kayak sporunu değerlendirirken; Özgüven, Eğlence, Bağımlılık, Özgürlük, Alışkanlık, Stres Atma, Farklılık Arayışı, İlgi Duyma, Kaçış, Yaşam Tarzı, Özsaygı, Başarma Arzusu kavramları kullanılmıştır. Spora katılımı etkileyen sosyal faktörler teması altında ki; Bağımlılık, Alışkanlık kodları literatürde fiziksel faktörler başlığı altında bulunmaktadır. (Sorunlardan) Kaçış kodu Stres Atma kavramıyla beraber kullanılmaktadır. Çalışmada elde edilen kodların çoğu önceki çalışmalarla paralellik göstermektedir.

Zihinsel Faktörler Teması: Araştırmada elde edilen bulgular incelendiğinde Heyecan, Öfke, Zevk Duyma, Mutluluk, Korku, Üzüntü, Haz Alma, Keyif, Coşku kavramlarının kullanıldığını görülmektedir.

Literatür incelendiğinde Zucherman (1984), Sensation Seeking Scale (SSS) adlı ölçeği geliştirmiş ve duygu aramanın dört alt boyutunu ölçmeye çalışmıştır. Birincisi, Heyecan Verici Macerayı Arama "Thrill ve Adventure Seeking" (TAS); heyecan aramayla ilgili arzular, risk ve macera aktiviteleridir. İkincisi, Deneyim Arayışı "Experience Seeking"

(ES); anlam, akıl ve normal yaşam stiline ayak uydurmama yoluyla harekete geçme hissini aramak. Üçüncüsü, Şartlı Refleks Yitimi “Disinhibition” (Dis); genellikle daha geleneksel şekilde heyecan aramanın çıkış yolu olarak dikkate alınan parti yapma, içki içmek, kumar ve seks sayesinde rahatlamak. Dördüncüsü, Can Sıkıntısı Hassasiyeti “Boredom Susceptibility” (BS); tekrarlayan, rutin, garip ve sıkıcı insanların tersine; yerinde duramama, mümkün olduğunda can sıkıntısı olan şeyden derhal kaçmak. Senseation Seeking Scale ölçeği ekstrem sporun psikolojik yapılarının bir çoğuyla ilişkilendirilmiştir (Leunes ve Nation, 1996).

Heyecan Arama olarak bilinen kişilik özellikleri çeşitlilik arayışı, olağan dışılık, karmaşıklık, yoğun heyecan, deneyim ve böylesi deneyimler uğruna fiziksel, sosyal, resmi ve finansal risklerin alınması olarak tanımlanmaktadır (Zucherman, 2000). Duygu aramanın teşvik edici heyecan arama olarak adlandırılan yaygın bir özellik içine entegre edildiği hipotezini öne sürmüştür. Yani, teşvik edilmenin kişisel boyutları ve heyecan arama arasındaki karşılıklı ilişki bulunduğunu ifade etmektedir. Duygu arayanlar daha fazla sigara içme, geleneksel dini düşüncede azalma ve gönüllü olarak olağandışı deneyimlere ve etkinliklere örneğin, duygusal yoksunluk, hipnoz, ilaç araştırma, meditasyon çalışmaları, kumar oynama gibi davranışlara yönelme eğilimindedirler. Yüksek heyecan arayan katılımcıların, yüksek şans düzeyi, esneklik ve bir takım riskleri içeren işleri seçtikleri belirtilmektedir (Zucherman, 1979).

Zucherman (2007) deneyimdeki uyarıya ulaşmak amacıyla riskli sportif aktivitelere katılan bazı bireyleri yüksek düzeyde heyecan arayıcılar olarak tanımlamıştır. Zucherman (1994), duygu aramanın teşvik edici heyecan arama olarak adlandırılan yaygın bir özellik içine entegre edildiği hipotezini öne sürmüştür. Yani, teşvik edilmenin kişisel boyutları ve heyecan arama arasındaki karşılıklı ilişki bulunduğunu ifade etmektedir. Bazı araştırmalar, heyecan aramanın sporlara katılımdaki kişilik özellikleri arasında bir ilişki olduğunu rapor etmektedir.

Zevk/haz daha çok gençlerin katılım gösterdiği spor branşlarında güdülemede ana faktör olduğu belirtilmektedir (Scalan, 1993). Zevk/haz aynı zamanda Başarı Amaç Teorisi (Achievement Goal Theory), Yeterli Olma Güdüsü Teorisi (Competence Motivation Theory) ve Spor Bağlılık Modeli (Sport Commitment Model) gibi spor güdülenmesi teorilerinin en etkin güdüleyici unsurlarından biridir (Şimşek 2011).

Zevk/haz yapısı üzerinde farklı tanılamalar yapılmış olmasına rağmen çoğu araştırmalar genellikle zevk/hazı hoşlanma, beğenme ve sevme gibi duyguların yansıtıldığı spor deneyimlerinde pozitif etkileyici olarak tanımlanmaktadır (Scalan ve Simons, 1992). Çocuk ve genç sporcular üzerinde zevkin/hazın kaynağını inceleyen nitel ve nicel araştırmalar spor zevkinin/hazın anlamını ve doğasını anlamaya çalışılmıştır.

Yapılan bu araştırmalarda önemli ilerlemeler kaydedilmiş olmasına karşın zevkin/hazın kaynağındaki gelişimsel farklılıklar henüz tam olarak bilinmemektedir (Scalan ve ark. 2005). Spor zevkinin/hazının gelişimsel anlayışına değeri verilmesi zevkin/hazın güdüleyici sonuçlarından dolayı gereklidir. Özellikle gençlerin katılım gösterdiği spor branşları ile ilgili araştırmalar spora katılımı ve sporun devam ettirilmesinde zevk/haz ana faktör olarak gösterilmektedir (Scalan, 1993).

Stres atma, algı tarafından karakterize edilen duygusal bir durum, korku ve psikolojik uyarılmışlık ile birleşen gerginlik anksiyetisini azaltma süreci olarak tanımlanabilir (Leunes ve Nation, 1989). Driver ve Tocher (1975) tarafından rahatlama ihtiyacının, boş zaman tercihinin birincil belirleyicisi olarak öne sürülmüştür ve açık alan spor aktivitelerinin stres düzeylerini azaltmada yararlı olduğu ileri sürülmüştür.

Steptoe, Kimbell ve Basford (1998) egzersizin pozitif ruh durumu ve daha az günlük stres deneyimleri ile ilişkili olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca egzersiz yapılmayan günlerden ziyade egzersiz yapılan günlerde pozitif ruh halinin daha yüksek değerde olduğunu ifade etmektedirler. Dolayısıyla, bireylerin spor yaparak yakaladıkları pozitif ruh halinine vermiş oldukları değerdense söz edilebilir. Araştırmalarında, katılımcıların düşük anksiyete durumunda egzersiz yaptıkları günlerde daha az stresli olduklarını rapor etmişlerdir. Sağlık, fiziksel görünüş ve ruh hali gibi egzersiz güdüleyicilerinin günlük yaşam olaylarında oldukça baskın olduğu ve değeri verildiği; ayrıca, fiziksel egzersize katılan bireylerin stressiz oldukları gün boyunca, potansiyel olarak daha stresli aktiviteler yaşadıkları bildirilmiştir.

Araştırmanın sonuçlarına göre; katılımcılar kayak sporunu değerlendirirken Heyecan, Öfke, Zevk Duyma, Mutluluk, Korku, Üzüntü, Haz Alma, Keyif, Coşku kavramlarını kullanmışlar bunlardan; Öfke, Korku, Üzüntü, Keyif, Coşku kavramlarına literatürde karşılaşılmamıştır. Bu kodların frekans değeri aynı temadaki diğer kodlardan düşük olduğu tespit edilmiştir.

Fiziksel Faktörler Teması: Araştırmada elde edilen bulgular incelendiğinde Fit Olma(Fit Görünme) kavramının kullanıldığını görülmektedir.

Literatür incelendiğinde; Fiziksel fitness ya da fiziksel bir şekilde fit olarak yaşama isteği, spora katılım ve tüketme için belki de en yaygın sebeplerden biri olduğu söylenebilir. Fiziksel fitness yapısı iyi bir fiziksel kondisyon ve sağlığın ifadesi olarak tanımlanabilir. Adamson ve Wade (1986), spor katılımını güdüleyen öncelikli faktörü fiziksel fitness olarak bulmuşlardır. Jones, Mackay ve Peters (2006), fiziksel fitness özsaygı, yetenek gelişimi, arkadaşlık ile birlikte önemli bir güdüleyici faktör olduğunu ifade etmektedir.

Fiziksel fitness tanımı kavramsal olarak sağlam bir yapıda olmasına rağmen, güçlülük, atiklik, yorgunluk ve eğlence gibi özellikleri ile kolay bir şekilde ölçülemez. Fiziksel fitness katkısı yapan unsurlar iki gruba ayrılmıştır. Sağlıkla ilişkili olanlar ve daha uygun atletik beceri ile ilişkili olan unsurlar olarak iki gruba ayrılmıştır. Sağlıkla ilişkili olanlar; kalp dolaşım dayanıklılığı, kassal dayanıklılık, kassal kuvvet, vücut kompozisyonu ve esnekliktir. Bu unsurların düzeyleri birbirine eşit olmayabilir. Örneğin, kas kuvveti yüksek olan bir bireyin esnekliği çok iyi olmayabilir. Sağlıkla ilişkili beş unsur atletik beceriden ziyade halk sağlığı için daha önemlidir (Caspersen, 1985).

Biddle ve Baley (1985)' yetişkinlerden oluşan bir fitness sınıfının güdülenmesiyle ilgili çalışma yapmışlardır. Araştırmada bayanların sosyalleşme ve rahatlamaya (stres atma) değer vererek erkeklerin ise sağlık ve fiziksel fitness değer vererek spora katılım sağladığı sonucuna varılmıştır. Mathes ve Battista (1985), spora katılım güdülenmesi ile ilgili Kenyon (1968)'nin teorik bakış açısını kullanarak sporcu olan ve olmayan kolej öğrencileri üzerinde araştırma yapmıştır. Bu grup üzerinde göze çarpan yarışma, sağlık ve fiziksel fitness isimli üç güdüden söz etmektedirler. Araştırmacılar diğer araştırmacılara benzer bulgular elde etmiş ve bayanların sosyal güdülenmeye erkeklerin ise yarışma ve fiziksel fitness güdülenmesine daha yatkın olduğunu ortaya koymuşlardır.

Bu çalışmada elde edilen sonuçlar daha önceki çalışmalarını destekler niteliktedir. Araştırmanın sonuçlarına göre; katılımcılar kayak sporunu değerlendirirken Fit Olma (Fit Görünme) fitness ile aynı kategoride değerlendirmişlerdir.

6. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

6. 1. Sonuçlar

Yapılan bu çalışma lise düzeyindeki öğrencilerin kayak sporu hakkındaki düşüncelerini ortaya koymaktır. Ders dışı etkinlik olarak kayak sporu hakkında ne düşündükleri de sorulmuştur. Kayak sporu hakkındaki düşünceleri kodlanarak temalar oluşturulmuştur. Bunlar;

Sosyal Faktörler; araştırmada elde edilen bulgular incelendiğinde Arkadaşlık, Dostluk, Sahiplenmek, Ailt Olma, İlgi Duymak kavramlarının kullanıldığını görülmektedir.

Kayak Sporunun bireyin sosyal çevrelere katılımını sağlayan sosyal bir etkinlik olması özelliğinden dolayı sosyalleşmesinde önemli bir rolü olduğu görülmüştür. Bireyin kendi dar dünyasından kurtularak başka ortamlarda başka kişilerden, düşüncelerden insanlar ile diyalog içinde bulunması, onlardan etkilenmesine, yeni dostluklar kurulmasına sosyal kaynaşmaya da destek olduğu kanaatine varılmıştır.

Risk Alma Faktörleri; araştırmada elde edilen bulgular incelendiğinde Adrenalin, Cesaret, Risk kavramlarının kullanıldığını görülmektedir.

Risk alma davranışı, genel olarak sağlığı tehlikeye atan ve hayati tehlike yaratan bir durum olmakla beraber bir karar özelliği, sonuçlarının belirsiz olduğu bir durum olarak tanımlanırken heyecan, adrenalin duygusunun bu tehlikeleri göze alabilecek bir davranış modeli oluşturduğu sonucuna varılmıştır.

Yaşam Biçimi Faktörleri; araştırmada elde edilen bulgular incelendiğinde Özgüven, Eğlence, Bağımlılık, Özgürlük, Alışkanlık, Stres Atma, Farklılık Arayışı, İlgi Duyma, Kaçış, Yaşam Tarzı, Özsaygı, Başarma Arzusu kavramlarının kullanıldığını görülmektedir.

Yaşam biçimini; kişilik, gelir, kültür, aile yapısı, geçmiş deneyimler gibibirçok etmenle etkileşim içinde olduğu düşünülerek değerlendirilme yapılması gerektiği, cinsel farklılığında yaşam biçimini etkileyen bir faktör olduğu kanaatine varılmıştır.

Zihinsel Faktörler; araştırmada elde edilen bulgular incelendiğinde Heyecan, Öfke, Zevk Duyma, Mutluluk, Korku, Üzüntü, Haz Alma, Keyif, Coşku kavramlarının kullanıldığını görülmektedir.

Zihinsel faktörleri daha çok tatmin yada tatminsizlik üzerine kurulu bir sonuca bağlandığını görmekteyiz. Doyurucu, sonuca ulaşılmış bir eylemin pozitif yönde, eksik kalan, başarısız bir eyleminde negatif yönde sonuçlarının olduğu kanaatindeyiz.

Fiziksel Faktörler; araştırmada elde edilen bulgular incelendiğinde Fit Olma(Fit Görünme)(8) kavramının kullanıldığını görülmektedir.

Bu çalışmada elde edilen sonuçlar daha önceki çalışmaların sonuçlarıyla paralellik göstermektedir. Yaşam Biçimi faktörleri, Zihinsel Faktörlerden bazı kodlar benzer araştırmalarda kullanılmamıştır. Litaretür taramasında ekstrem sporları ve bu sporlardan biri olan kayak sporu hakkında Risk ve Adrenalin kavramlarının litaretürde büyük bir yeri olduğu görülmüştür. Yapılan çalışmada bir koddan ibaret olan bu kavramların daha detaylı incelenmesi gerektiği düşünülmektedir.

Ders Dışı Etkinlik olarak Kayak Sporunu; çalışmanın akışını bozmamak için ayrı bir değerlendirme yapılarak öğrencilerin bu konudaki düşünceleri değerlendirilmiştir. Çalışma grubumuzdaki 8 öğrenci Kayak Sporunu tanımlamak için; Ait Olmak, Sahiplenmek, ilgi Duymak, Arkadaşlık, Dostluk, Risk Almak, Adrenalin, Heyecan, Cesaret, Zevk Alma, Haz Alma, Bağımlılık, Eğlence, Keyif, Coşku, Yaşam Tarzı, Özgürlük, Özgüven, Başarma Duygusu, Özsaygı, Farklılık Arayışı, Fitnes, (Sorunlardan) Kaçış, Stres Atma, Arayış İçinde Olma, Korku, Öfke, Üzüntü, Alışkanlık, Mutluluk kavramlarını kullanmışlardır. Okullarda ders dışı etkinlik olarak kayak eğitimi verilmesi hakkındaki düşünceleriniz nelerdir? Sorusuna da cevaplar alınmıştır. Ders Dışı Etkinlik olarak kayak sorusuna verilen cevaplar da kayak sporunu tanımlarken verilen cevapları destekler niteliktedir. Arkadaşlık, Adrenalin, Heyecan, Eğlence gibi içerisinde birçok güzel duyguyu barındıran bir spor olarak görmektedirler.

6. 2. Öneriler

6. 2. 1. Araştırma Sonuçlarına Dayalı Öneriler

1. Sosyal aktiviteler yerine bireyselliğin tercih edildiği, fiziksel aktivitelerin teknikle azaldığı günümüz dünyasında sosyal, fiziksel aktivitelere ne kadar da ihtiyacımız olduğu ortadadır. Fiziksel, sosyal aktivitelerin bir arada bulunduğu bu çalışmaların imkanlar ölçüsünde geliştirilmesi gerekmektedir. Sosyalleşmenin alt başlıkları altında saydığımız arkadaşlık, ait olma gibi kavramlarının sıkça vurgulandığı bu ve benzeri çalışmaların yapılmasının ne kadar isabetli olduğunu ve yaygınlaşması gerektiği kanaatindeyiz.
2. Gelişme ve olgunlaşmayla beraber değişen ihtiyaç hiyerarşisi hayatın içinden olduğu kadar gerekli ve önemlidir. İhtiyaçların tatmin edilmesi için ödenecek bir bedel olduğunun farkına vardığımız da risk alma ile karşı karşıya gelmiş bulunuyoruz. Hayatımız süresince devam edecek bu duruma hazırlıkta her türlü yardımcı etkene açık olmalıyız. Durum karşısında hızlı değerlendirme sürecidir bir bakıma bu spor dalındaki etkinlik. Hızlı karar verme ve risk almak

zorundasınızdır. Öğrencileri hayata hazırlama açısından sadece bu yönüyle bile katkı sunacağını düşünmekteyiz.

3. Boşluk kabul etmeyen insan hayatının her anı değerlendirilmelidir. Yaşam tarzımız ya da biçimimiz bir bütün olarak değerlendirilir. Yaptığımız aktivitelerdir bizim yaşam tarzımızı ortaya koyan. Yaşam tarzımızın kaliteli olması eylemlerimizin de o oranda kaliteli olmasını gerektirir.
4. Stresten kaçma, heyecan arama belli ölçülerde zevk ve hazzının peşinde olma elbetteki doğal olandır ve insanın ihtiyacıdır. Bu ihtiyaçlar giderilirken bir kazanım sağlanması insanı daha cezbedecektir. Kayak ve benzeri ekstrem sporları değerlendirilirken bu konu da göz önünde bulundurulmalıdır.
5. Avrupa ülkelerinde Ders Dışı Etkinliklere katılabilmek için belirli bir akademik düzeyde olmak söz konusudur. Ülkemizde bu şekilde bir çalışma henüz yürürlükte değildir. Biz bu durumu tersten okursak; öğrenciler açısından ders niteliğinden çıkıp bir eğlence olarak görülen bu tür etkinliklerde öğrencilerin çok istekli olduğu bu tür etkinlik için istenilen bir başarı durumunun olması durumunda öğrencilerin mahrum olmamak için başarılı olmak isteyeceklerinden eğitimlerine de olumlu yönde katkı sağlayacaktır.
6. Dağlık alanların geniş yer kapladığı coğrafyamızda kayak etkinliğinde yaygınlaşarak daha küçük yaşlarda çocukların tanışmasına olanak sağlanacağı öngörülmektedir. Toplumun bir parçası olan bu yaş grubundaki öğrencilerinde kişilerin yönlendirilmesinde etkin rol oynayacağı kendi çevresini bu etkinlikle tanıştırmaya ve desteklemeye neden olacakları düşünülmüştür.
7. Ders dışı etkinliklerin akademik ortalamaya etkili olması yönündeki çalışmaların da öğrenci velilerinin bu tür etkinliklere karşı olumsuz bakış açısını değiştireceği dolayısıyla ders dışı etkinliklere karşı önyargının da kırılabileceği öngörülmüştür.
8. Bu ve benzeri etkinliklerin kişinin kaliteli bir arkadaş çevresi edinmesine, sağlığına dikkat etmesine, sosyal olarak kendini ifade etmesine, yardımlaşmayı ve paylaşmayı öğrenmesine topluma faydalı bir birey olabilme noktasında yardımcı olacağı düşünülmüştür.
9. Ergenlik çağındaki bu gençlerin enerjilerini bir şekilde atması gerektiği bu gibi kişiyi fiziksel olarak yoran etkinliklerin de böyle bir amaç için hem kişiyi bu enerjisini atmaya hem güzel bir sportif alışkanlık kazanmaya sonuç olarakta bu enerjinin atılmasıyla yakalanan dinginliğin derslerde kişinin daha dikkatli ve başarılı olacağı hem de daha sağlıklı nesiller yetişeceği öngörülmüştür.

6. 2. 2. İleride Yapılacak Çalışmalara Yönelik Öneriler

1. Kayak sporuna ilişkin öğrencilerin yakın oluşu bu etkinliğin ders dışı etkinlik olarak müfredat içerisine girmesi durumunda öğrenciler tarafından benimseneceği sonuç olarakta başarılı olabilecekleri için böyle bir çalışmanı yapılması önerilir.
2. Etkinliğin yapıldığı ortamın fiziksel koşulları sebebiyle kişiyi daha dirençli yapacağı hastalıklara karşı daha dirençli olunacağı böylece ders devamlılığı sağlanacağı ve daha başarılı olunacağı öngörülmektedir.
3. Kayak alanındaki öğrencilerin arkadaş grupları dışındaki kişilerle kurdukları bağlar, özellikle toplumsal hayatımızda itibar gören meslek gruplarındaki kişilerle yapılan sohbet ve tanışıklık kişilerin eğitimi konusunda daha biliçli olmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.
4. Kayak merkezinin yeni oluşu nedeniyle toplum olarak henüz oluşmamış bir kayak kültürüne toplumun alışması açısından kullanılması gerektiği de düşünülmüş karşılıklı bir etkileşim olduğu görülmüştür. İnsanların spor olarak kullandığı tesisin; devamlılığı açısından da, kullanımının gerekli olduğu bilinmelidir. Çünkü insanlar kullandığı sürece faydalı olabilecek, atıl duruma düşmeyecektir.

7. KAYNAKLAR

- Arslan, S. (1996). Yükseköğrenim kredi ve yurtlar kurumuna bağlı yurtlarda kalan bayan öğrencilerin rekreasyon (boş zaman değerlendirme) sorunları üzerine bir araştırma (Ankara ili örneği). Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Avşar, Z. (2009). İlköğretim öğrencilerinin beden eğitimi dersi değerlendirme süreci ile ilgili görüşlerinin belirlenmesi. *Spor Bilimleri Dergisi*, 20(3), 81-89.
- Aybek, A. (2007). Öğrencilerin beden eğitimi dersine ve ders dışı etkinliklere yönelik tutumlarında beden eğitimi öğretmenlerinin rolü. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Başar, Z. E. (2008). Düzce’de kamu ve özel öğrenim kurumlarında görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin ders dışı etkinliklerinde spor alanlarının etkin kullanımı üzerine görüşleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Binbaşıoğlu, C. (2000). *Okulda ders dışı etkinlikler*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Büyüközdemir, M. B. (2008). Beden eğitimi dersi ve faaliyetlerinin ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin sosyal gelişim sürecine etkisi (Yozgat ili örneği). Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Civil, T. (2007). Ortaöğretim kurumlarında ders dışı sportif etkinliklere katılan öğrencilerin sosyo-ekonomik yapılarının araştırılması (Giresun ve Trabzon ili örneği). Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Çılığın, Ö. (2007). Yatılı ilköğretim bölge okullarında öğrenim gören öğrenciler ile velilerinin beden eğitimi ve ders dışı etkinliklere yaklaşımları (Hakkâri ili örneği). Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Demirhan, G. (2014). Beden eğitimi öğretmenlerinin uygulamada karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(9), 29-32.
- Dülgerbaki, S. (2007). Isolation and identification of mycobacteria from raw milk samples in Afyonkarahisar district of Turkey. *International Journal of Food Microbiology*, 115(3), 343-347.
- Ekici, S. (2000). Beden eğitimi öğretmenlerinin ders dışı etkinlikleri üzerine bir araştırma. K. Şimşek (Ed.), *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Kongresi* içinde (s. 334-340). Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Erdoğan, K. (2004). İlköğretim düzeyinde ders dışı etkinliklerin akademik başarıya ve okul kültürünü algılamaya etkisi. Yayınlanmamış doktora tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

- Erdoğan, K. (2013). Eğitim kurumlarında gerçekleştirilen ders dışı etkinliklerin sınıflandırılmasına yönelik bir öneri. *Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 2(4), 33-35.
- Esen, G. (2010). İlköğretim okulları 2. kademe öğrencilerinin beden eğitimi dersine ve ders dışı spor etkinliklerine yönelik tutumlarında beden eğitimi öğretmenlerinin rolü. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Gacar, A. (2001). Elazığ il merkezindeki ilköğretim okulları ve liselerde görev yapan beden eğitimi öğretmenleri ve öğrencileri açısından ders dışı egzersiz faaliyetlerinin değerlendirilmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Gündoğdu, C. (2011). Ders dışı etkinliklerin uygulamalarında okul müdürlerinin sorunları. *E-Journal of New World Sciences Academy* 6(1), 65-72.
- Güven, O. (1992). Fractures of the maxillofacial region in children. *Journal of Cranio-Maxillofacial Surgery*, 20(6), 244-247.
- Karaküçük, S. (2000). *Rekreasyon-boş zamanları değerlendirme (3.Baskı)*. Ankara: Bağırhan Yayınevi.
- Karslı, S. (2006). İlköğretim okullarında sosyal kulüp çalışmalarının öğrencilerin yöneticilik niteliklerinin gelişmesine katkısı (Beypazarı ilçesinde bir araştırma). Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Mehmet Y. (2011). Öğrencilerin beden eğitimi dersi ve ders dışı etkinliklerine yönelik tutumlarının değerlendirilmesi. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 2(4), 51-59.
- Özgündüz, G. (2006). Yatılı ilköğretim bölge okullarındaki öğrenci velilerinin ders dışı etkinliklere yaklaşımları (Ankara ili örneği). Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Özkaptan, E. (2007). Okullardaki sosyal kulüp etkinliklerinin rekreasyonel açıdan değerlendirilmesi (Adapazarı ortaöğretim kurumları örneği). Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya, Sakarya.
- Özşaker, M. (2012). Gençlerin serbest zaman aktivitelerine katılamama nedenleri üzerine bir inceleme. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 14(1), 126-131.
- Poyraz, A. (1999). Ortaöğretim kurumlarında ders dışı sportif faaliyetlerin organizasyonu katılım sorunları ve çözüm yolları üzerine bir araştırma (Afyon ili örneği). Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri (3. Baskı)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Saygın, Ö. (2000). Öğretim elemanları ve öğretmenlerin boş zamanlarını değerlendirme biçimlerinin araştırılması. K. Gökdemir (Ed.), *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Kongresi* içinde (s.161-168). Ankara: Gazi Üniversitesi.

- Sezen, G. (2007). Sosyo-ekonomik yapısı düşük öğrencilere yönelik ders dışı etkinliklerin sağlanması (intel öğrenci programı-İstanbul ili örneği). Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Beykent Üniversitesi, İstanbul.
- Taşmektepligil, M. Y. (2011). Öğrencilerin beden eğitimi dersi ve ders dışı etkinliklerine yönelik tutumlarının değerlendirilmesi. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 51-59.
- Tepeköylü, Ö. (2010). Ortaöğretimde sporcu öğrencilerle spor yapmayan öğrencilerin iletişim becerisi düzeyleri. *Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 22(2), 43-53
- Urartu, Ü. (1986). *Kayak teknik taktik kondisyon*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Yetiş, Ü. (2008). Ortaöğretim öğrencilerinin boş zaman değerlendirme eğilimleri (Ankara örneği). Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Yetiş, Ü. (2008). Orta öğretim öğrencilerinin boş zaman değerlendirme eğilimlerinin farklı değişkenlere göre belirlenmesi. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2(3), 193-205.
- Yüksel, G. (2001). Öğretmenlerin sahip olmaları gereken davranışlar olarak sosyal beceri. *Millî Eğitim Dergisi*, 150, 6-10.
- Yıldız, D. (1979). *Türk spor tarihi*. Ankara: Eko Matbaası.
- Yıldırım, Ali ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yıldıran, İ. ve Yetim, A. (1996). Orta öğretimde beden eğitimi dersinin öncelikli amaçları üzerine bir araştırma. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1(3), 36-43.

8. EKLER

Ek 1. Öğrenci Görüşme Formu

AÇIKLAMA

Değerli Katılımcı,

Ders dışı etkinlik olarak kayak sporu hakkında, akademik çalışmada kullanılmak üzere sizlerin vereceği bilgilere ihtiyaç duyulmaktadır. Buna yönelik aşağıdaki soruları içtenlikle cevaplandırmanız araştırmanın verimli şekilde amaca hizmet etmesine katkı sağlayacaktır. Görüşmede söyleyeceğiniz her şey, kimlik bilgileriniz gizli tutulacaktır ve sadece bu çalışma için kullanılacaktır.

Katkılarınız için teşekkür ederim.

Yakup KARABUDAK
Karadeniz Teknik Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Öğrencisi

I. KİŞİSEL BİLGİLER

Yaş ve Cinsiyet:

Sınıfı:

II. DERS DIŞI ETKİNLİK OLARAK KAYAK SPORU HAKKINDAKİ SORULAR

1. Kayak öğrenmeye nasıl başladınız, yaşadığınız süreci bize anlatır mısınız?
2. Kayak yapmaya başlamanızla bu sporla aranızda kurulan bağı bize tanımlar mısınız?
3. Kayak sporuyla hayatınızdaki değişiklikleri, yenilikleri bizimle paylaşır mısınız?
4. Sosyal hayatınızda kayak sporuyla beraber hangi değişiklikleri nasıl yaşadınız?
5. Kayak sporuyla hayatınızdaki zihinsel ve fiziksel değişimleri nasıl yorumlarsınız?
6. Kayak sprunun ders dışı etkinlik olarak verilmesi hakkındaki düşüncelerin nelerdir?
6. Okullarda ders dışı etkinlik olarak kayak eğitimi verilmesi hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

9. ÖZ GEÇMİŞ VE İLETİŞİM BİLGİLERİ

Araştırmacı, 1985 yılında Erzincan'da doğdu. İlköğrenimini Üzümlü Merkez İlköğretim Okulunda, orta ve lise öğrenimini Erzincan Anadolu İmam Hatip Lisesinde tamamladı. 2005 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümünü kazandı. 2009 yılında bu bölümden mezun oldu. Aynı yıl Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Anabilim Dalında yüksek lisansa kayıt yaptıрма hakkı kazandı ama devam etmedi. Erzincan Erdav Vakfı'nda SODES destekli bir projede koordinatörlük yaptı. Organik tarım, damla sulama sistemleri, tarım ilaçları ile ilgili bir işletmenin ilçe sorumlusu olarak çalıştı. Amatör olarak dağcılık, kayak, rafting yaptı. 2014 yılında yüksek lisans eğitimine devam etmeye başladı. Araştırmacının yabancı dili İngilizcedir.

İLETİŞİM BİLGİLERİ

Adres : Yakup KARABUDAK, Bahçeşehir Mah. Abdülhamidhan Cad. No:12

Üzümlü / ERZİNCAN

E-Posta : yakup_2461@hotmail.com

Tel : 0546 798 23 54